ב"ה

אין ליכט פון תורה

ספר

משניות

מסכת

שביעית

בלשון הקודש ואידיש

244

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשמ"ו לפ"ק

בעזרת השם יתברך

ספר משניות

מסכת שביעית

עם פירוש הנשר הגדול רבינו עובדיה מברטנורא

והוספנו גם כן פירוש המשנה בלשון אשכנז עברי טייטש בשולי היריעה המפרש ומבאר כל דברי רבותינו ז״ל בעלי המשנה בקיצור נמרץ, עם פירוש הרע״ב, למען יבינו כל עם בני ישראל את התורה שבעל פה הנמסרה לנו על הר האלקים על ידי משה נביאו נאמן ביתו.

והתועלת הפירוש ועל מה ראינו על ככה לעשות את הפירוש הזה כבר מלתנו אמורה והודענו זאת בשבטי ישראל על ידי המודעה אשר הוספנו בלשון הקודש וגם על עברי טייטש, גם נדפסה הקדמה בהתחלת כרך זה.

❖

הוצאת אמונה

ברוקלין נוא יארק, שנת תשמ״ו לפ״ק

שני ראשי החוט יחד אינו מתקיים: עד שישלש. שיכנים ויוציא ויחזור ויכנים שלשה פעמים ואין הלכה כרבי יהודה: השק והקופה מצטרפין לכלאים. אם חתיכת בגד למר מחובר׳ לשק וחתיכת בגד פשתים מחוברת לקופה וחברן יחד בשתי תכיפות מצטרפות אף על פי שהן מחוברות לשני כלים ולא אמרינן האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ואינן חבור וה״ה אם מחוברים לשאר כלים דהוי דינן כמו שק וקופה:

רבי יהודה אומר עד שישלש · השק והקופה מצטרפין לכלאים :

סליק מסכת כלאים

מסכת שביעית

כתב הרמב״ם וסידר אחר כלאים שביעית והיה נכון להיות מסכת ערלה אחר כלאים שכך סידורם בתורה לולא שראה שהערלה אינה מן המצוה שאדם מוכרח לעשותה שכל זמן שלא נטע לא יתחייב בערלה. והשביעית היא מן המצוה שאדם מוכרח לעשותה. ועוד שהשמטה יש בה סדר מיוחד מן התורה. ולפיכך הקדים לדבר בשמטה. ע״כ:

פ״א עד אימתי חורשים בשדה האילן. לקמן מפרש אי זהו שדה אילן: ערב שביעית. שצריך להוסיף מחול על השביעית באיסור עבודת הארץ ולקמן ילפינן לה מקראי:

פ״א עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית

ב״ת   ב״ז

איז דם שעטנז. אונ אז ער ציהט ארוס דעם פאדים אום שבת איז ער חייב. רבי יהודה זאגט [עד שישלש] עס מוז זיין דרייא מאהל דורך גניית. אנדערש הייסט עס ניט וויא איינס [השק והקופה מצטרפין לכלאים] ווען אשטיק וואל איז באהעפט צו איין זאק אונ איין שטיק פלאקס איז באהעפט צו איין קארב אונ ער האט דעם זאק מיט דעם קארב צו זאמן גנייט איז דאס שעטנז. האטשי די פלאקס איז ביי איין אנדר כלי אונ די וואל איז באיי איין אנדר כלי פון דעסט וועגין איז דאס שעטנז:

מסכת שביעית

שביעית הייסט איין מענטש זיין פעלד זעקס יאהר. אונ דעם זיבעטן יאהר מוז ער לאזן דס פעלד רוהען. אונ דאס וואס וואקסט אין פעלד פון זיך איז הפקר צו אלי מענטשן אונ אלי בהמות. אונ באיי ווינגערטנר איז אוך דער זעלביגער דין. אונ דר יאהר הייסט שמטה. שמטה איז דער טייטש פאר לאזן דיא חובות ווערן פר לאזן באיי דעם לוה. וויל מען טאר ניט מאנען קיין חובות אין דעם יאהר אונ אלי חובות וואס זענען ניט גצאלט גווארן אין דם יאר זענען נאך דעם יאר פר פאלן:

פרק א [עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית] דר דין איז דעם זיבעטן יאהר פון שמטה טאר מען ניט אקערן אונ זייען אדער אנדרי ארבייט אין פעלד. אונ די חכמים האבן גזאגט אז מען טאר ניט ארבייטן דעם זעקסטן יאהר אזו איין ארבייט וואס עס זאל פארבעסרן דיא ערד צום זיבעטן יאהר. זאגט דיא משנה ערב שביעית (דאס הייסט דעם זעקסטן יאהר)

ב"ז שהוא יפה לפרי. כלומר שהחרישה יפה לפרי הוי מתקן הקרקע לצורך פרי של ששית ולא לצורך שביעית: עד העצרת. דעד העצרת יפה לפרי ותו לא. ומן העצרת ואילך נראה כמתקן לצורך שביעית ובשדה לבן שאין בו אילן עד הפסח. ומשנה זו היא משנה ראשונה ואינה הלכה דרבן גמליאל ובית דינו נמנו על שני פרקים הללו שהם פסח בשדה לבן ועצרת בשדה אילן והתירו' ומותר לחרוש עד ראש השנה של שביעית: ב לבית סאה. קרקע שהוא נ' אמה על נ' אמה: ככר דבלה. התאנים

בית שמאי אומרים כל זמן שהוא יפה לפרי · ובית הלל אומרים עד העצרת · וקרובין דברי אלו להיות כדברי אלו: ב איזהו שדה האילן · כל שלשה אילנות לבית סאה אם ראויין לעשות ככר דבילה של ששים מנה באיטלקי חורשים כל בית סאה בשבילן פחות מכאן אין חורשין להן אלא מלא האורה וסלו חוצה לו: ג אחד אילן סרק ואחד אילן מאכל ·

רואין

היבשים עשוין במעגל כעין ככר להם קרוי' ככר דבלה: באיטלקי. במנה של איטליא של יון ולפי שהיה כך בימי משה משערים בו והמנה מאה דינרים והדינר שש מעות ומשקל כל מעה י"ו שעורות בינונים: פחות מכאן. מככר של ששים מנה אין חורשים כל בית סאה אלא תחת האילן לבד וחוצה לו כמלוא אורה וכן המלקט תאנים קרוי אורה כמו גודר בתמרים ובוצר בענבים: וסלו. הסל שנותן בו מה שהוא לוקט ושאר השדה חשוב שדה הלבן ואין חורשין אותו אלא עד הפסח: ג אחד אילן סרק.

שאינו

ביז וויא לאנג מעג מען אקערן אבום גארטן . בית שמאי זאגן [כל זמן שהוא יפה לפרי] אז דר אקערן פאר בעסערט דיא פירות פון זעקסטין יאהר מן הסתם אקערט ער נאר פאר דעם יאהר אונ ניט אויף דעם זיבעטן יאהר . אונ בית הלל זאגן [עד העצרת] ביז שבועות פון זעקסטן יאהר מעג מען אקערן [וקרובין דברי אלו להיות כדברי אלו] אונ די צייט וואס בית שמאי זאגן איז נאנט צו די צייט פון בית הלל . ווארום ביז שבועות דארף מען אקערן צו דיא פירות פון דעם יאהר . אונ נאך שביעות דארף מען ניט אקערן צו דעם יאהר נאר דער אקערן פאר בעסערט דאס פעלד אויף דעם זיבעטן יאר . דאריבער נאך שבועות טאר מען ניט אקערן . אונ א פעלד פון תבואה אקערט מען נאר ביז פסח . (דר דין איז ניט וויא אין דער משנה שטייט נאר רבן גמליאל מיט זיין בית דין האבן גזאגט אז מען מעג אקערן ביז ראש השנה פון זיבעטן יאהר) : ב [איזהו שדה האילן . כל שלשה אילנות לבית סאה אם ראויין לעשות ככר דבילה של ששים מנה באיטלקי חורשים כל בית סאה בשבילן] וואס ווערט גרופן אבום גארטן . אז עס איז גפלאנצט דרייא בימר אין א בית סאה (דאס איז פופצג איילן איף פופצג איילן) אונ אויף יעדין בוים וואקסט אזו פיל פייגן אז מען קען מאכן הככר דבלה (דאס הייסט פייגן צו זאמן גיטרעטין אונ גמאכט וויא א ברוט) אונ דר ככר זאל ווען זעכצג מנה אויף דר געוויכט פון איטליא (המנה איז הונדרט גילדין) דאס הייסט אבום גארטן . אונ מען מעג אקערן דעם גאנצן בית סאה פון צווייערטוועגין ביז שבועות [פחות מכאן אין חורשין להן אלא מלא האורה וסלו חוצה לו] אויב אויף די בומר וואקסט ניט אזו פיל פייגן אז מען זאל קענן פון יעדר בוים מאכן הככר פון זעכצג מנה . איז דר דין . ארום יעדר בוים אזו א שטיקיל ערד וואס דר וואס קלויבט די פייגן קען גיין מיט זיין קארב ארום בוים . אקערט מען ביז שבועות . אונ דיא איבריגי פעלד האט דעם דין וויא א פעלד פון תבואה אונ מען אקערט נאר ביז פסח : ג [אחד אילן סרק ואחד אילן מאכל .

ריאן

שאינו עושה פירות ונטועין בפחות לבית סאה : אם ראוין לעשות. רואין כל אילן ואילן בפני עצמו אם אילן של תאנה כיוצא בו היה עושה ככר דבלה ולמ' שערו בתאנ' של פירושי' נכון ועושה הרבה:

לצרכן. אלא חורש ושלו חולה לו :

ד עד שיהיו מג' ועד ט'. כלומר דין זה נ"א רצו היינו מג' ועד ט' אבל אם היו עשרה או יותר אף על פי שאינן עושין חורשין : שנאמר בחריש ובקציר תשבות. ארישא קאי דתנן אין חורשין לכן

אלא לצרכן. וקאי אאין חורשין כל הבית סאה שנאמר בחריש ובקציר תשבות ואם אינו ענין לשבת ברא' שכבר נאמר (שמות כ) ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ולא לשמטה שכבר נאמר (ויקרא כה) שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך תנהו ענין לאסור ב' פרקים של ערב שביעית מפסח לשדה לבן ומעצרת לשדה אילן וה"ק קרא בחריש שקצירו אסור ואיזה זה חריש של ערב שביעי' שנכנס לשביעית תשבות ובקציר שחריש אסור ואיזה זה קציר של

רואין אותן כאילו הם תאנים· אם ראויים לעשות ככר דבילה של ששים מנה באיטלקי חורשים כל בית סאה בשבילן· פחות מכאן אין חורשים להם אלא לצרכן: ד היה אחד עושה ככר דבלה וב' אין עושין· או ב' עושין ואחד אינו עושה· אין חורשין להם אלא לצרכן· עד שיהיו מג' ועד ט'· היו עשרה ולמעלה בין עושין בין שאינן עושין· חורשין כל בית סאה בשבילן שנאמר (שמות לד) בחריש ובקציר תשבות· אין צ"ל חריש וקציר של שביעית אלא חריש

של

רואין אותן כאילו הם תאנים] אליידינר בוים וואס וואקסט אויף איהם ניט קיין פירות. אודר אבוים וואס וואקסט אויף איהם אנדרי פירות ניט קיין פייגן. אונ זיא זענן גפלאנצט דרייא ב'מר אין אבית סאה. רעכנט מען זיא גליך וויא זיי וואלטן געווען פייגן ב'מר [אם ראויים לעשות ככר דבילה של ששים מנה באיטלקי חורשים כל בית סאה בשבילן] אונ אויב עס וואלט אויף זיא געקענט וואקסן אזו פיל פייגן אז מען זאל פון יעדן בוים צו זאמן טרעטן דיא פייגן וואלט געווען הככר פון זעכציג מנה. מעג מען אקערן דעם גאנצן בית סאה פון זייערטוועגן ביז שבועות [פחות מכאן אין חורשים להם אלא לצרכן] אונ אויב עס וואלט ניט געווען קיין ככר פון זעכציג מנה פון יעדן בוים. איז דר דין ארום בוים אקערט מען ביז שבועות אונ דיא איבעריגי פעלד גאר ביז פסח (דאריבר רעכנט מען אויף פייגן אונ ניט אויף קיין אנדרי פירות וויל זיא זענן גרוס אונ וואקסן אסך אויפן בוים) : ד [היה אחד עושה ככר דבלה ושנים אין עושין. או שנים עושין ואחד אינו עושה. אין חורשין להם אלא לצרכן] אויב עס איז געווען דרייא בוימר אין אבית סאה. אונ פון איין בוים איז געווען אזו פיל פייגן אז מען זאל זיא צו זאמן טרעטן וואלט געווען הככר פון זעכציג מנה. אונ אויף די אנדרי צווייא בוימר וואקסט ניט אזו פיל. אודר פון צווייא בוימר קען זיין פון יעדן בוים הככר פון זעכציג מנה. אונ אויף דעם דריטן וואקסט ניט אזו פיל. טאר מען ניט מער אקערן נאר ארום די בוימר ביז שבועות. אונ דאס גאנצי פעלד ביז פסח [עד שיהיו משלשה ועד תשעה] דאס וואס עס דארף וואקסן אויף יעדן בוים הככר פון זעכציג מנה. איז נאר אז עס איז אין דעם בית סאה דרייא בוימר אודר מער. ביז ניין בוימר [היו עשרה ולמעלה בין עושין בין שאינן עושין] אבר אז אין דעם בית סאה איז גפלאנצט צעהן בוימר אודר מער אפילו עס וואקסט ניט אזו פיל עס זאל מען זיין הככר פון זעכציג מנה [חורשין כל בית סאה בשבילן] אקערט מען אויך דעם גאנצן בית-

של שביעית שיולא למולאי שביעית כמי של מלוה אף קליר דאמר רחמנא תשבות תשבות שספיחיה שגדלו בשביעית או בקליר של רשות ילא קליר העומר שהוא שעבר וזרע בשביעית אסור לקלרם בשמינית: מלוה דבעינן קלירה לשמה שזה דוחה את ר' ישמעאל אומר. לעולם בשבת משתעי השבת : ה הרי אלו מצטרפין. ונחשבין

קרא כפשטיה והאי לאשמועינן מה חריש רשות שאין לך חריש

כאלו הן של איש אחד וחורשין כל בית סאה בשבילן : וכמה היא ביניהן

של ערב שביעית שהוא נכנס בשביעית. וקציר של שביעית שהוא יוצא למוצאי שביעית. ר' ישמעאל אומר מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר (שהוא מלוה) :

ה שלשה אילנות של שלשה אנשים הרי אלו מצטרפין וחורשין כל בית סאה בשבילן. וכמה יהא ביניהם ר"ג אומר כדי שיהא הבקר עובר בכליו : עשר

סָאָה פוּן זַייעֶרְט וֶוענְן בִּיז שְׁבוּעוֹת. שֶׁנֶאֱמַר בֶּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תִּשְׁבּוֹת. אֵין צָרִיךְ לוֹמַר חָרִישׁ וְקָצִיר שֶׁל שְׁבִיעִית אֶלָא חָרִישׁ שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית שֶׁהוּא נִכְנָס בִּשְׁבִיעִית. וְקָצִיר שֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁהוּא יוֹצֵא לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית] דָם גֵייט אוֹיף פְרִיעֶר וָואס דִיא מִשְׁנָה הָאט גִזָאגְט אַז מֶען טָאר נִיט אַקֶערְן דֶעם זֶעקְסְטְן יָאהְר אוּבּ דָם וֶועט פַר בֶּעסֶערְן דִיא עֶרְד אוֹיף דֶעם זִיבֶּעטְן יָאהְר. זָאגְט דִיא מִשְׁנָה דֶר דִין שְׁטֵייט אִין דֶר תּוֹרָה. וָוארוּם עֶס שְׁטֵייט אִין פָּסוּק בֶּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תִּשְׁבּוֹת פוּן אַקֶערְן אוּנ פוּן שְׁנֵייַדְן זָאלְסְטוּ רוּעֶן. וֶוען מֵיינְט דֶר פָּסוּק מֶען זָאל רוּהֶען. מֶען קֶען נִיט זָאגְן אַז מֶען מֵיינְט שַׁבָּת. עֶס שְׁטֵייט דָאךְ שׁוֹן אֵיין מָאהְל אִין דֶר תּוֹרָה אַז שַׁבָּת מוּז מֶען רוּהֶען פוּן אַלֶע אַרְבֵּייט. וְיוֹם הַשְׁבִיעִי שַׁבָּת לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה. אוּנ אִיךְ קֶען נִיט זָאגְן אַז מֶען מֵיינְט דָאס שְׁמִטָּה. עֶס שְׁטֵייט דָאךְ שׁוֹן וּבַשָׁנָה הַשְׁבִיעִית שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמוֹר. נָאר דֶער פָּסוּק מֵיינְט דֶעם זֶעקְסְטְן יָאהְר פוּן שְׁמִטָּה זָאל מֶען נִיט אַקֶערְן קֵיין בוֹים גָארְטְן פוּן נָאךְ שְׁבוּעוֹת. אוּנ אַפֶעלְד פוּן תְּבוּאָה פוּן נָאךְ פֶּסַח. אוּנ אַזוֹ מֵיינְט דֶר פָּסוּק. בֶּחָרִישׁ. דוּא זָאלְסְט נִיט אַקֶערְן אִין אַזוֹ אַצַייט וָואס דוּא וֶועסְט נִיט טָארְן שְׁנֵייַדְן דִי תְּבוּאָה. דָאס הֵייסְט עֶר זָאל נִיט אַקֶערְן דֶעם זֶעקְסְטְן יָאהְר וָואס דוּרְךְ דֶעם וֶועט וַואקְסְן דֶעם זִיבֶּעטְן יָאהְר אוּנ אִין זִיבֶּעטְן יָאהְר וֶועט מֶען דָאךְ נִיט טָארְן שְׁנֵייַדְן. וּבְקָצִיר. דוּא זָאלְסְט נִיט שְׁנֵייַדְן אַזֶעלְכֶע תְּבוּאָה וָואס מֶען הָאט נִיט גְטָארְט אַקֶערְן פוּן זַייעֶרְטְוֶועגְן. דָאס הֵייסְט דוּא זָאלְסְט נִיט שְׁנֵייַדְן דֶעם אַכְטְן יָאהְר אַזֶעלְכֵי תְּבוּאָה וָואס מֶען הָאט פוּן זַייעֶרְטְוֶועגְן גֶאַקֶערְט אוּנ זַייא הָאבְּן גֶוואקְסְן אִין דֶעם זִיבֶּעטְן יָאהְר (אוּנ אֲפִילוּ דִי תְּבוּאָה וָואס הָאבְּן פוּן זִיךְ אַלֵיין גְוואקְסְן אִין זִיבֶּעטְן יָאהְר טָאר מֶען אוֹיךְ נִיט שְׁנֵייַדְ אֲפִילוּ אִין אַכְטְן יָאהְר). רַבִּי יִשְׁמָעֵאל זָאגְט [מַה חָרִישׁ רְשׁוּת אַף קָצִיר רְשׁוּת יָצָא קְצִיר הָעוֹמֶר] דֶר פָּסוּק שְׁמוּעֶסְט פוּן שַׁבָּת. אוּנ דֶר פָּסוּק לָאזְט מִיךְ הֶערְן אַזוֹ וִויא אַקֶערְן אִיז נָאר אָסוּר וָואס נִיט קֵיין מִצְוָה (וָוארוּם עֶס אִיז נִיטָא קֵיין אַקֶערְן וָואס עֶס זָאל זַיין הַמִּצְוָה). אַזוֹ שְׁנֵייַדְן אִיז נָאר אָסוּר וָואס נִיט קֵיין מִצְוָה. אָבֶּר שְׁנֵייַדְן דֶעם עוֹמֶר וָואס דָאס אִיז הַמִּצְוָה מֶעג מֶען אִים שַׁבָּת : ה [שְׁלֹשָׁה אִילָנוֹת שֶׁל שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים הֲרֵי אֵילוּ מִצְטָרְפִין וְחוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סְאָה בִּשְׁבִילָן] דְרַייא בּוֹיְמֶר אִיז גֶפְלַאנְצְט אִין אַבֵּית סָאָה נָאר זַייא גֶהֶערְן צוּ דְרַייא מֶענְטְשֶׁן אִיז גְלַייךְ וִויא זַייא זֶענֶען אֵיינֶעמְס אוּנ מֶען מֶעג אַקֶערְן דֶעם גַאנְצְן בֵּית סָאָה בִּיז שְׁבוּעוֹת [וְכַמָּה יְהֵא בֵּינֵיהֶם רַבָּן גַמְלִיאֵל אוֹמֵר כְּדֵי שֶׁיְהֵא הַבָּקָר עוֹבֵר בְּכֵלָיו] וִויא וַוייט זָאל זַיין פוּן אֵיין בּוֹים בִּיז דֶעם אַנְדֶרְן. רַבָּן גַמְלִיאֵל זָאגְט עֶס זָאל קֶענֶן דוּרְךְ גֵיין צְוִוישְׁן דִיא בּוֹיְמֶר צְווייא אָקְסְן מִיט זַייעֶרִי אַקֶער כֵּלִים (דָאס אִיז פִיר אַיילְן). אָבֶּר אַז עֶס אִיז וֶוענִיגֶר וִויא

ו **ועשר נטיעות מפוזרות בתוך בית סאה חורשין כל בית סאה בשבילן עד ר"ה היו עשויות (נ"א שורה) שורות ומוקפות עטרה אין חורשין להם אלא לצרכן:** ז **הנטיעות והדלועים מצטרפין לתוך בית סאה. רשב"ג אומר כל עשרה דלועים לבית סאה חורשין כל בית סאה עד ר"ה:** ח **עד אימתי נקראו נטיעות ר' אליעזר בן עזריה אומר עד שיחולו. רבי יהושע**

אומר

בנינהן. בין אילן לאילן: כמלא בקר וכליו. למד בקר עם הטול והיינו ד' אמות אבל פחות מכאן למיעקר קיימי ואין חורשין בשבילן: ו נטיעות. ילדות וזקנות קרי אילן והכא קמ"ל דאע"ג דג' אילנות לבית סאה קרוי שדה אילן וחורשין כל בית סאה בשבילן בנטיעות ילדות אין חורשין עד שיהיו עשרה: שורות. שנטועות במקום אחד כחומה ואינן מפוזרות: אין חורשין אלא לצרכן. משום דכשמפוזרות נראה כחורש לצורך האילן. אבל הכ' דקיימי במקום א'

נראות כמתקן את הארץ לצורך זריעה ולא לצורך האילנות: שורה. תרגום חומה שורה: עטרה. גדר סביב: ז הנטיעות והדלועים מצטרפין לבית סאה. בדלעת יונית דוקא איירי במתניתין שהיא גדולה כאילן ולא בשאר דלועין. וצריך שיהיו הנטיעות רבות על הדלועי' כגון שהיו הנטיעות ו' והדלועים ארבעה מצטרפין לי' וחורשין כל בית סאה בשבילן: רשב"ג אומ'. אפי' היו כל העשרה דלועין חורשין כל בית סאה בשבילן לפי שהן כנטיעות והלכה כרשב"ג: ח עד שיחולו.

עד

פיר אילן הייסט עס ניט קיין בום גארטן און מען טאר ניט אקערן דעם גאנצן בית סאה ביז שבועות: ו [עשר נטיעות מפוזרות בתוך בית סאה חורשין כל בית סאה בשבילן עד ראש השנה] נטיעות הייסט יונגע בוימר. זאגט דיא משנה האטשי באיי אלטע בוימר איז דאך גינוג דריי אין הבית סאה. אבר יונגע בוימר דארפן זיין צעהן אין הבית סאה. אונ באיי אלטע אקערט מען נאר ביז שבועות. אונ באיי יונגע מעג מען אקערן ביז ראש השנה. ווארום זיי ווערין פאר טריקנט ווערין אז מען וועט ניט אקערין ביז ראש השנה: [היו עשויות שורות ומוקפות עטרה אין חורשין להם אלא לצרכן] אז דיא בוימר זענן ניט גוועזן פאר שפרייט אין גאנצין בית סאה נאר זיי זענן גישטאנן אלע אין איין ארט אזוי וויא א מויער. אדר די בוימר זענן ארום גיצאמט. טאר מען ניט מער אקערין נאר ארום דיא בוימר. אבר ניט דעם גאנצין בית סאה: ז [הנטיעות והדלועים מצטרפין לתוך בית סאה] אויב עס איז דא אין דעם בית סאה זעקס יונגע ביימר אונ פיר פלוצערין (וואס ווערין גירופן דלעת יונית) ווערט עס גירעכינט וויא צעהן בוימר אונ מען מעג אקערין דעם גאנצן בית סאה פון זייערטוועגין [רבן שמעון בן גמליאל אומר כל עשרה דלועים לבית סאה חורשין כל בית סאה עד ראש השנה] רבן שמעון בן גמליאל זאגט אפילו אין דעם בית סאה איז ניטא קיין בוימר נאר צעהן פלוצערין מעג מען פון זייערטוועגין אקערין דעם גאנצין בית סאה ביז ראש השנה: ח [עד אימתי נקראו נטיעות רבי אליעזר בן עזריה אומר עד שיחולו] ביז וויא לאנג ווערין זיי גירופן נטיעות מען זאל דארפן צעהן אין הבית סאה. רבי אליעזר בן עזריה זאגט ביז דעם פערטין יאהר ווי מען האט זייא גיפלאנצט. אונ מען בייט אום דיא פירות אויף געלט (אזו וויא דר דין איז) דר נאך ווערין זייא גירופן אילנות (אלטע בוימר). אדר אויב מען האט ניט אום גיביטן דיא פירות אויף געלט. ווערין זייא גירופן יונגע בוימר (נטיעות) ביז דעם פינפטן יאהר וויא מען האט זייא גיפלאנצט (וואס די פירות ווערין פון זיך אליין חולין) [רבי יהושע זאגט ביז זיבן

עד שילא לחולין בשנה הרביעית ע"י פדיון ואם לא פדאן בשנה הרביעית עד שיעשו חולין מאליהן בשנה החמישית : **נטיעה כשמה.** בת שנתה קרויה נטיעה ותו לא. פ"א כשמה כל זמן שבני אדם קורין לה נטיעה ואין קורין לה אילן והלכה כר"ע : **שנגמם.** שנחתך : **חליפין.** גידולים לפון גזעו מחליף : **כנטיעה.** בין לענין חרישה בין לענין ערלה . והלכה כר"ש :

אומר בת שבע שנים • רבי עקיבא אומר נטיעה כשמה • אילן שנגמם והוציא חליפין מטפח ולמטה כנטיעה• מטפח ולמעלה כאילן • דברי ר' שמעון :

פרק ב **עד** אימתי חורשין בשדה הלבן ערב שביעית עד שתכלה הליחה • כל זמן שבני אדם חורשים ליטע במקשאות ובמדלעות• אמר ר' שמעון נתת תורת כל אחד ואחד בידו אלא בשדה הלבן עד הפסח ובשדה האילן עד עצרת :

מזבלין

פ"ב עד אימתי. בשדה הלבן • שדה של תבואה וקטניה שאין כו אילן : **הלידה .** לחלוחית הקרקע מהמת הגשמים • **מקשאות ומדלעות.** קשואים

ולטעים אבל משם ואילך מיחזי כמתקן שדהו לצורך שביעית : **נתת תורת כל אחד ואחד בידו .** זה אומר כלתה ליחה בתוך שלי וזה אומר לא כלתה ליחה בתוך שלי : **אלא בשדה לבן.** שעתיד לזרעה אחר החרישה וצריך שתהא רוב ליחה קיימת אין חורשים אלא עד הפסח : **ושדה אילן .** שהיא נטועה כבר אין צריך שתהא רוב ליחה קיימת שאין חורשין אותה אלא כדי שירדו הגשמים בעומק הקרקע הלכך חורשים בה עד עלרת וכל המשניות הללו דחויה הן כדאמרי' לעיל בפ"ק בר"ג ובית דינו נמנו על שני פרקים הללו שהם פסח ועלרת ובטלום ומותר לחרוש עד ר"ה של

שביעית

יאהר נאך דעם פלאנצין ווערן זיי גירופן (נטיעות) יונגע בוימר [רבי עקיבא אומר נטיעה כשמה] רבי עקיבא זאגט אזוי לאנג וויא מענטשן רופין איהר נטיעה האט זיא דעם דין וויא הנטיעה [אילן שנגמם והוציא חליפין מטפח ולמטה כנטיעה . מטפח ולמעלה כאילן . דברי רבי שמעון] אז מען האט אפ גיהאקט אבוים אונ פון דעם ווארציל וואקסט ארום אצווייג . איז דר דין אויב דר ווארציל איז ניט הויך קיין טפח פון דר ערד האט דר צווייגיל דעם דין ווי אנייער בום (וויא הנטיעה) . אונ אוב דר ווארציל איז העכר וויא הטפח האט דר צווייג דעם דין אזוי ווי איין אילן . אזו זאגט רבי שמעון :

פרק ב [עד אימתי חורשין בשדה הלבן ערב שביעית] ביז וויא לאנג מעג מען אקערין אפעלד פון תבואה (וואס איז ניטא אין איהר קיין בוימר) ערב שביעית [עד שתכלה הליחה] . ביז עס וועט אוס גיטריקנט ווערין דיא ערד. ווארום כל זמן די ערד איז נאס איז דער אקערין גוט צו דעם יאהר ; אבר אז דיא ערד איז טרוקין דארף מען דאך ניט אקערין צו דעם יאר. מן הסתם אקערט ער צום זיבעטין יאר. דאריבר טאר מען ניט : [כל זמן שבני אדם חורשים ליטע במקשאות ובמדלעות] אזו לאנג ווי מענטשין אקערין צו קישואין אונ דלועין איז הסימן אז דיא ערד איז נאך נאס מעג מען נאך אקערין אבר אז מען אקערט שוין ניט צו קישואין און דלועין איז שוין דיא ערד טרוקין טאר מען ניט אקערין [אמר רבי שמעון נתת תורת כל אחד ואחד בידו אלא בשדה הלבן עד הפסח ובשדה האילן עד עצרת] האט רבי שמעון גזאגט עס וועלין דאך ניט אלע אוף הערין אין איין צייט נאר איינר וועט זאגין די ערד איז נאך ניט טרוקין איך מעג נאך אקערין אונ איינר וועט זאגין עס איז שון טרוקין מען טאר ניט אקערין . זעהט דאך אוים ווי יעדר האט אבאזונדר תורה איינר הערט אוף

ב מזבלין ומעדרין במקשאות ובמדלעות עד ראש השנה. וכן בבית השלחין. מיבלין מפרקין מאבקין מעשנין עד ראש השנה. ר׳ שמעון אומר אף נוטל הוא את העולה מן האשכול בשביעית: ג מסקלין עד ראש השנה. מקרסמין מזרדין מפסלין עד ראש השנה. רבי יהושע אומר כזירודה וכפיסולה של חמישית. כך

של

שביעית: ב מזבלין. מכניסין להם זבל: מעדרים. חופרים בעיקרי האילנות שכל דבר שהוא לצורך פירות של ששית מותר בתוספ׳ שביעית ודבר שאינו אלא לצורך תיקון האילן אסור אלא אם כן הוא דבר שאפילו בשביעית עצמה אין איסורו אלא מדברי סופרים ובתוספת שביעית לא גזור: בית השלחין. שאין די לה במי גשמים וצריך להשקותה תרגום והוא שקי (בראשית כט) והוא מתלהי: מיבלין. חותכין היבל׳ מומין הנולדין באילן: מפרקין. העלין מעל האילן להקל מעליו: מאבקין. שרשים המגולים מכסים אותן באבק: מעשנין. תחת האילן להמית התולעים הגדלי׳

כו׳. אף נוטל את העלין. בשביעית עצמה ות״ק לא אמר אלא מפרקין את העלין בתוספת שביעית לבד ואין הלכה כר׳ שמעון: ג מסקלין. מסירין את האבני׳: מקרסמין. כמו מכרסמין בכ״ף לשון יכרסמנה חזיר מיער (תהלים פ) כלומר כורתים ומחתכין הענפים היבשים מן האילן: מזרדין. הענפים הלחים כשהם מרובין רגילים לקוצצן ומניחין מקצת מהן וזהו זירוד: מפסלין. שנוטל את הפסולת. ויש מפרשים מפסלין לשון פסל לך (שמות ל״ד) שמוהלים כל הענפים שבאילן כדי שיתעבה: בזירודה ובפיסולה של המישית וכו׳. ת״ק לא שרי אלא עד

ראש

פריער אונ איינער שפעטר. נאר אין אפעלד פון תבואה (וויל נאך דעם אקערין דארף מען זייען דארף דיא ערד זיין גוט נאס) איז נאר דיא צייט ביז פסח אונ אין אפעלד פון בוימער ווס דר אקערין איז נאר כדי דר רעגין זאל זיך איין זאפין טיף אין דר ערד. איז דיא צייט ביז שבועות. נאר דר דין בלייבט אז אלץ איז ביז ראש השנה: ב (מזבלין ומעדרין במקשאות ובמדלעות עד ראש השנה. וכן בבית השלחין) מען מעג ארוף פירין מיסט אוף דם פעלד. אונ ארום גראבין דיא ווארצלען פון קשואין אונ דלועין ביז ראש השנה. אונ הבית השלחין דס איז אפעלד וואס איז איהר ניט גענונג קיין רעגין נאר מען מוז איהר בעגיסין מיט וואסר. מעג מען איהר בעגיסין מיט וואסר ביז ראש השנה (מיבלין) אז עס ווערט אוף אבויב אויסשלאג מעג מען דאס אראפ נעמען פון בוים ביז ראש השנה (מפרקין) מען מעג אפ רייסן בלעטר פון בוים גרינגר צו מאכין דיא צווייגין (מאבקין) אויב אוף דיא ווארצלין פון בוים איז ניטא קיין ערד מעג מען ארוף שיטין ערד (מעשנין עד ראש השנה) אויב עס איז דא ווערים אוף דעם בוים מעג מען רייכערין אונטערין בום כדי די ווערים זאלין פייגערין. די אלע זאכי מעג מען טאן ביז ראש השנה. (רבי שמעון אומר אף נוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעית) ר״ש זאגט אפ רייסין בלעטר פון בוים גרינגר צו מאכין די צווייגין מעג מען אין שביעית אויך: ג (מסקלין עד ראש השנה) ארום נעמען דיא שטיינר פון פעלד מעג מען ביז ראש השנה (מקרסמין) מען מעג אום שניידען צווייגען פון אבום וואס זיי זענען פאר טריקנט גיווארין (מזרדין) אויב די צווייגן זענען צו געדיכט כדי עס זאל קענען בעסר וואקסן שנייט מען אום אביסיל (מפסלין עדראש השנה) מען האקט אפ אלע צווייגן כדי דר בום זאל גראב ווערין. די אלע זאכין מעג מען טאן ביז ראש השנה רבי יהושע זאגט (כזירודה וכפיסולה של חמישית. כך

של

של ששית . ר' שמעון אומר כל זמן שאני רשאי בעבודת האילן רשאי אני בפיסולו: ד מזהמין את הנטיעות. וכורכין אותן. וקוטמין אותן . ועושין להם בתים . ומשקין אותן עד ר"ה . ר' אליעזר ב"ר צדוק אומר אף משקה הוא (ס"א על) את הנוף בשביעית . אבל

לא

ראש השנה של שביעית ורבי יהושע סבר כשם שחמישית כך ששית מה חמישית נכנסת לששית כך ששית נכנסת לשביעית וכמו שמזרדין של חמישית בששית כך מזרדין של ששית בשביעית : רבי שמעון אומר . מעצרת ואילך שהוא אסור בעבודת האילן אסור נמי בזירוד ופיסול ושלש מחלוקות בדבר והלכה כתנא קמא : ד מזהמין את הנטיעות . כשקליפת האילן נושרת מדביקים שם זבל להבריאו כדי שלא ימות האילן . וי"מ מזהמין שמושחים האילנות בדבר שריחו רע כדי שיברחו התולעים מן הריח או שימותו : וכורכים . י"מ שכורכים דבר סביב האילן בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצנה . וי"מ כורכים הענפי' זו עם זו וקושרין אותם למעלה בראשיהם שלא יהיו נטויים על הארץ : וקוטמין אותן . י"מ לשום בשרשיהם אפר תרגום אפר קטמא . וי"מ שובר הראשים כמו נקטם ראשו : ועושי' להם בתים . רגילים לעשות לאילן גדר אמה סביבותיו וממלאים אותו עפר . וי"מ שעושים לו סוכה מלמעלה להגן עליו מן החמה או מן הצנה : על הנוף . של האילן אבל לא על העיקר שלא יעשה בשביעית כדרך שעושה בשאר השנים ואין הלכה כרבי אליעזר בר' צדוק אלא אסור להשקות האילן בשביעית בין על הנוף בין על העיקר :

סכין

של ששית) מזרדין אונ מפסלין אזו וויא מען מעג דעם פינפטין יאהר אזו מעג מען דעם זעקסטין יאהר , אונ אזו וויא מען מעג מזרד אונ מפסל זיין דעם זעקסטין יאהר דיא צווייגן וואס האבן גיוואקסין דעם פינפטין יאהר אזו מעג מען מזרד אונ מפסל זיין דעם זיבעטין יאהר דיא צווייגין וואס האבן גיוואקסן דעם זעקסטין יאהר (רבי שמעון אומר כל זמן שאני רשאי בעבודת האילן רשאי אני בפיסולו) רבי שמעון זאגט כל זמן מען מעג ארבייטין ארום דעם בוים מעג מען מפסל זיין אוך . אונ ארבייטין איז דאך נאר מותר ביז שבועות איז מפסל זיין אוך נאר מותר ביז שבועות (איז דא דריי פלוגתות אין דעם דין) : ד (מזהמין את הנטיעות) מען מעג באשמירין דעם בוים מיט אזאך וואס האט אשלעכטין ריח כדי די ווערים זאלין אנטלויפין פון בוים . אדר דר פשט איז מזהמין . אז דיא קארע פון בוים פאלט אראפ ליגט מען אריין מיסט צווישין דיא קארע אונ דעם בוים די קארע זאל זיך צו קלעפי צום בוים דר בוים זאל ניט פאר טריקנט ווערין (וכורכין אותן) מען וויקלט ארום דעם בוים אום זומר ער זאל ניט פאר טריקנט ווערין אונ ווינטר ער זאל ניט פרירען . נאך אפשט איז וכורכין . מען בינט צו זאמן דיא צווייגן פון אויבן זיי זאלין זיך ניט פאר שפרייטן אוף דר ערד (וקוטמין אותן) מען מעג שיטין אש אוף די ווארצלען פון בוים (דאס איז גוט צום בוים) . נאך הפשט איז וקוטמין מען מעג אפ האקין דיא שפיצי פון דיא צווייגן (ועושין להם בתים) אונ מען מעג מאכין אצוים ארום דעם בוים אאייל אוף אאייל אונ אינווייניג שיט מען אן ערד . נאך אפשט איז מען מאכט אזוי וויא הסוכה ארום בוים צו פאר שטעלין דיא היץ אדר די קעלט (ומשקין אותן עד ראש השנה) מען מעג ארויף גיסין וואסר אוף דעם שפיץ בוים אונ דיא וואסר זאל אראפ רינן אוף דעם גאנצן בוים עס זאל אים נאס מאכין . דיא אלע זאכין מעג מען מאכין ביז ראש השנה . רבי אליעזר בר רבי צדוק זאגט (אף משקה הוא את הנוף בשביעית . אבל לא את העיקר) דיא צווייגן פון בום

ה סכין את הפגים · ומנקבים אותם עד ראש השנה. פגי ערב שביעית שנכנסו לשביעית ושל שביעית שיצאו למוצאי שביעית. לא סכין ולא מנקבין אותן · רבי יהודה אומר מקום שנהגו לסוך (ירושלמי אין) אינן סכין · מפני שהיא עבודה . מקום שנהגו שלא לסוך סכין · רבי שמעון מתיר באילן · מפני שהוא רשאי בעבודת האילן :

אין

ה סכין את הפגים . פירות שלא נגמר בשולן סכין אותן בשמן כשהן מחוברים לאילן למהר בשולן ופעמים שמנקבים אותן ומשימין שמן בתוך הנקב . אי נמי מנקבים הפגים כדי שיכנסו בסס גשמים ויתבשלו מסר' : פגי ערב שבה. פירות שאין מתבשלים עד הפרי של שביעית אין סכין ואין מנקבים אותן בשביעית מאחר שאין נגמר בשולן עד שהכנס שביעית ואפי' במקום שנהגו שלא לסוך אסר ת"ק. ור"י מפליג בין מקום שנהגו לסוך למקום שלא נהגו לסוך דבמקום שלא נהגו לסוך לא מחזי' סיכה עבודה ושרי : ר' שמעון מחיר לא (ס"א על) את העיקר:

מעג מען בעניכן אפילו אום שביעית נאר ניט דעם בום: ה (סכין את הפגים) פירות וואס זענן ניט צייטיג אונ מען וויל זייא זאלין גישווינד צייטיג ווערין . ביגת זיי זענן נאך אוף דעם בום באשמירט מען זייא מיט איל ווערין זיי געשווינד צייטיג (ומנקבים אותם עד ראש השנה) אדר מען מאכט אין די פירות לעכלאך אונ מען גיבט אריין איל . אדר עס רעגינט אריין אין דיא פירות ווערין דיא פירות גישווינד צייטיג . דס מעג מען טאן דעם זעקסטין יאהר ביז ראש השנה דס איז אלץ ביי אזעלכי פירות וום וועלין צייטיג ווערין אין זעקסטין יאר פר ר"ה פון זיבעטן יאר (פגי ערב שביעית שנכנסו לשביעית) אבר אז דיא פירות וועלין איצט צייטיג ווערין אין זיבעטין יאהר . טאר מען ניט באשמירין דיא פירות מיט איל אדר זיי לעכערין אונ אינווייניג אריין גיסין איל . אפילו אין זעקסטין יאהר . ווארום ער ארבעט דאך אוף דעם זיבעטן יאהר (ושל שביעית שיצאו למוצאי שביעית . לא סכין ולא מנקבין אותן) אדר פירות וואס האבן גוואקסין אין זיבעטין יאהר אונ אין אכטין יאהר זענן זיי נאך ניט צייטיג . וויל זייא זענן היליג אזוי ווי פירות שביעית. דאריבר טאר מען באיי זייא ניט ארבייטין אפילו דעם אכטין יאהר אונ מען טאר זייא ניט באשמירין מיט איל אדר לעכרין אונ אינווייניג אריין גיסן אייל כדי עס זאל גישווינדר וואקסין רבי יהודה זאגט (מקום שנהגו לסוך אינן סכין . מפני שהיא עבודה) אוף דעם ארט וואס דר מנהג איז צו באשמירין דיא פירות זיי זאלין גישווינדר וואקסין טאר מען ניט באשמירין דעם זעקסטין יאהר דיא פירות וואס וועלין צייטיג ווערין דעם זיבעטין יאהר ווארום אלע ווייסין אז ער באשמירט כדי עס זאל געשווינדר צייטיג ווערין אין דעם זיבעטין יאהר . טוט ער דאך איין ארבעט אוף דעם זיבעטן יאהר (ומקום שנהגו שלא לסוך סכין) אבר אוף דעם ארט וואס עס איז ניט דר מנהג מען זאל באשמירין די פירות . מעג מען זיי באשמירין דעם זעקסטין יאהר . ווארום מען ווייס ניט אוב ער באשמירט עס זאל גשווינדר וואקסן אדר ער מיינט דר מיט איין אנדר זאך . אבר אין זיבעטין יאהר אפילו וואו דר מנהג איז ניט מען זאל באשמירן די פירות וויל אום שביעית טאר מען ניט טאן קיין ארבייט טאר מען ניט באשמירן די פירות . אונ דיא פירות פון זיבעטן יאהר וואס וואקסן אין אכטין יאהר וויל זיי זענן הייליג אזוי ווי די פירות פון זיבעטן יאר טאר מען זיי ניט באשמירן אפילו אוף דעם ארט וום עס איז ניט דר מנהג צו באשמירן . קריגט רבי יהודה אוף דעם תנא קמא אין ערב שביעית דר תנא קמא מאכט ניט קיין הילוק אין קיין ערטר אונ רבי יהודה מאכט החילוק (ר"ש מתיר באילן

מפוי

מתיר באילן. שהוא מלא פירות שביעית לעשות בו מלאכה במוצאי שביעית מפני שהוא רשאי בעבודת האילן אע"פ שהפירות קדושים בקדושת שביעית והלכה כתנא קמא :

ו אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה · ואם נטע · או הבריך . או הרכיב · יעקור · ר' יהודה אומר כל הרכבה שאינה קולטת לשלשה ימים· שוב אינה קולטת · ר' יוסי ור' שמעון אומרים לשתי שבתות

ו מבריכין. כופפים זמורות הגפן בארץ ומכסים אותה בעפר: מרכיבים. מביאים ענף של אילן ומרכיבין אותו על גב אילן אחר שאינו ממינו : פחות מל' יום. בגמ' במס' ר"ה מוכיח דהך ל' יום דקליטה לת"ק וג' ימים דרבי יהודה ושתי שבתות דר' יוסי ור"ש צריכי קודם ל' יום דתוספ' שביעית, דבעי' שתקלוט הנטיעה קודם תוספת שביעית וכלהו ס"ל דתוספ' שביעית ל' יום הלכך לת"ק דאמר אין קליטה פחותה מל' יום צריך ל' דקליטה ול' דתוספת לר' יהודה דאמר בשלשה ימים הויא קליטה צריך ג' דקליטה ול' דתוספת לדברי

מפני שהוא רשאי בעבודת האילן] אונ רבי שמעון קריגט אויף דעם תנא קמא אין מוצאי שביעית . אונ ער זאגט דיא פירות וואס האבן געוואקסן אין זיבעטן יאהר אונ זיי זענן נאך אויף דעם בוים אין אכטן יאהר (מוצאי שביעית) חאטשי דיא פירות זענן הייליג אזו ווי אין שביעית פון דעסטוועגן מעג מען טאן המלאכה באיי דעם בוים צו פאר בעסרן דיא פירות . ווארום צום דין פון מלאכה איז דא שון נאך שביעית : ו [אין נוטעין ואין מבריכין [ואין מרכיבין] מען טאר ניט פלאנצין קיין בוים . אונ מען טאר ניט מבריך זיין קיין בוים (מבריך הייסט מען נעמט אצווייג פון בוים אונ מען בייגט איהם צו דר ערד אונ אויף דעם צווייג שיט מען אן ערד אונ איין עק פון דעם צווייג בייגט מען ארויף אונ עס ווערט דר פון נאך אמאהל אבוים) . אונ מען טאר ניט מרכיב זיין קיין בוים (מרכיב הייסט מען נעמט אצווייג אונ מען זעצט איהם אריין אין אווארציל פון אבוים אונ עס וואקסט דר פון אבוים) [ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה] דעם זעקסטין יאהר ווייניגר ווי דרייסיג טעג פאר ראש השנה . ווארום מען דארף אזו די צווייג זאל זיך איין ווארצלן אין דר ערד פאר ראש השנה אונ דרייסיג טעג דאערט ביז עס ווארצילט זיך איין דאריבר מוז מען דס פלאנצין דרייסג טעג פאר ראש השנה [ואם נטע . או הבריך . או הרכיב יעקר] אונ אוב ער האט געפלאנצט אדר מבריך אדר מרכיב געווען ווייניגר ווי דרייסיג טעג פאר ראש השנה מוז מען דס אוס רייסן . ווארום עס וועט זיך איין ווארצלן אין שביעית [רבי יהודה אומר כל הרכבה שאינה קולטת לשלשה ימים . שוב אינה קולטת] רבי יהודה זאגט דיא פלאנצונג ווס זי ווארצעלט זיך ניט איין אין דריי טעג וועט זיא זיך שוין ניט מעהר איין ווארצלן . דאריבר איז גינוג אז מען זאל פלאנצין דעם בוים דריי טעג פאר ראש השנה . ווארום אוב עס וועט זיך איין ווארצלן וועט זיך דאס איין ווארצלן פאר ראש השנה אונ אוב עס וועט זיך ניט איין ווארצלן פאר ראש השנה . וועט עס זיך שוין קיין מאהל ניט איין ווארצלן . [רבי יוסי ורבי שמעון זאגן [לשתי שבתות] צוויא וואכין דאערט ביז עס ווארצלט זיך איין . דאריבר מעג מען פלאנצין צוויא וואכין פאר ראש השנה . (דיא גמרא זאגט אין דר מסכת ראש השנה אז אלע האלטן דס ווס עס שטייט ביז ראש השנה מיינט מען דרייסג טעג פאר ראש השנה . ווארום דרייסג טעג דארף מען צו געבן מדרבנן זיי זאלן זיין אזו הייליג ווי שביעית . אונ דאס וואס מען טאר ניט טאן אין שביעית מן התורה טאר מען ניט טאן אין די דרייסג טעג מדרבנן . (דאס הייסט מען איז מוסיף מחול על הקדש) . אונ

אז

שבתות : ז האורז. והדוחן. והפרגין. והשומשמין שהשרישו לפני ר"ה. מתעשרין לשעבר. ומותרין בשביעית. ואם לאו אסורין בשביעית ומתעשרין לשנה הבאה : ח ר' שמעון שזורי אומר פול המצרי שזורעו לזרע בתחלה

ביוצא

..י ר' יוסי ור"ש לאורי שתי שבתות לריך שתי שבתות לקליטה ול' לתוספת. ושיעור קליטה שאחר הנטיעה נקלטת ונאחזת בשרשיה בארץ והלכה כר"י ור"ש : ז האורז. בלע"ז רי"ס: ודוחן. מילי"ו : והפרגין. כעין רמון מלא זרע והזרע הוא מקשקש בתוכו וקורין לו בערבי כשכ"ש ובלע"ז פפאוור"ס : והשומשמין. כמין זרע ארוך ובא"י ממנו הרבה וקורין לו בערבי סומס"ס : מתעשרים לשעבר. כמעשר שנה שעברה אם היתה שנה ראשונה ושניה של שמטה מע"ש ואם ג' מ"ע : ומותרים בשביעית. כיון שהשרישו בשנה ששים לפני ר"ס של שביעית אין בהם קדוש' שביעי' : ומתעשרין לשנה הבאה. דשנת לקיטתן כיון דאותה שנה השרישו ואם הוא שנה שביעית אין מתעשרין כלל ויש להן קדושת שביעית אף על גב דאזלינן אזלי' בתר חנטה ובירק בתר לקיטה ובתבוא' וזיתים בתר שליש כלומר ביביאו שליש בכולן אך כשחייבו במעשרות מ"מ באורז ודוחן ופגין ושומשמין דאין לוקטים אותם כאחד ואין מביאים שליש בעולם כאחד אין הולכים בהם אלא אחר השרשה דבשנה אחת משרשת כל השדה שהרי בבת אחת זורעין אותם : ה פול המצרי. פאסול"י בלע"ז : שזורעו לזרע. כדי להוציא ממנו זרע לזרוע ולא לאכילה.

ביוצא

אז דר תנא קמא זאגט דרייסיג טעג דארערט ביז עס ווארצלט זיך איין אין דר ערד. דארף מען פלאנצן זעכציג טעג פאר ראש השנה דרייסיג טעג עס זאל זיך איין ווארצן אונ דרייסיג טעג וואס עס איז אסור מרבבן פאר ראש השנה. אונ רבי יהודה וואס ער זאגט דריי טעג דערט ביז עס ווארצלט זיך איין. דארף מען פלאנצן דריי אונ דרייסיג טעג פאר ראש השנה. אונ רבי יוסי ורבי שמעון וואס זיי זאגן צוויי וואכן דערט ביז עס ווארצלט זיך איין. דארף מען פלאנצן צוויי וואכן אונ דרייסיג טעג פאר ראש השנה : ז (האורז) רייז (והדוחן) הירז (והפרגין) מאהן (והשומשמין) לייןזאמען (שהשרישו לפני ראש השנה) וואס זיי האבן זיך איין געווארצלט פאר ראש השנה אונ געוואקסן האבן זיי דעם יאהר וואס נאך ראש השנה (מתעשרין לשעבר) ווערין זיי געמעשרט נאך דעם יאהר וואס זיי האבן זיך איין געווארצלט. ווארום דר דין איז דעם ערשטן אונ דעם אנדרן יאהר פון שמטה גיט מען מעשר שני דעם דריטן יאהר גיט מען מעשר עני. זאל מען זעהן ווי פיל יאהר עס איז געוועזן אין שמטה דר יאהר וואס זיי האבן זיך אין אים איינגעווארצלט. איז ער געוועזן דר ערשטר אדר דר אנדרר זאל מען געבן מעשר שני (חאטשי געוואקסן האבן זיי אין דריטן). האבן זיי זיך איינגעווארצלט אין דריטן זאל מען געבן מעשר עני (ומותרין בשביעית) אוב זיי האבן זיך איין געווארצלט אין זעקסטן יאהר חאטשי געוואקסן האבן זיי אין זיבעטן יאהר פון דעסט וועגן האבן זיי ניט דעם דין שביעית (ואם לאו אסורין בשביעית ומתעשרין לשנה הבאה) אונ אוב זיי האבן זיך ניט איינגעווארצלט פאר ראש השנה (אין זעקסטן יאהר) זענען זיי אסור אין זיבעטן יאהר. אונ זיי ווערן געמעשרט ווי דר יאהר וואס עס וועט קומן נאך ראש השנה. דר ערשטר אונ דר אנדרר דר פערטר אונ דר פינפטר איז מעשר שני. דר דריטר און דר זעקסטר איז מעשר עני. דר זיבעטר איז פטור פון מעשר : ח רבי שמעון שזורי זאגט (פול המצרי שזורעו לזרע בתחלה) אז מען האט באר זייט פול המצרי מען זאל די וואס עס וועט אויף וואקסן פאר זייען אונ ניט צום עסן (וביוצא בהן) אט דם דעם רין

אוזי

כיוצא בהן · רבי שמעון אומר אפונין הגמלונין כיוצא בהן · רבי אליעזר אומר אפונין הגמלונין משתרמלו לפני ראש השנה : ט הבצלים הסריסים ופול המצרי שמנע מהם מים שלשים יום לפני ראש השנה . מתעשרין לשעבר ומותרים בשביעית ואם לאו אסורים בשביעית ומתעשרין לשנה הבאה · ושל בעל שמנע מהם מים שתי עונות · דברי ר' מאיר וחכמים אומרים שלש : י הדלועין שקיימן לזרע · אם הוקשו לפני ר"ה ונפסלו מאוכל

ביוצא בהם · בתר השרשה כאורז ודוחן בין לענין מעשרות בין לענין שביעית ודוקא שזרעו לזרע אבל זרעו לירק אזלינן בתר לקיטה כירק : הגמלונין . הגסים : משתרמלו. שהוקשו ונעשו כעין רים ודוגמתו בתרמילי שהוא רים של רועים : ט הבצלים הסריסים. שאין עושי' זרע כשאר בצלים: ופול המצרי. שזרעו לירק דאי זרעו לזרע הא תנן לעיל דאזלינן ביה בתר השרשה אפילו לא מנע מהן מים : שמנע מהן מים ל' יום . ילאו מתורת ירקות הגדילות על כל מים ונעשו כשדה בית הבעל שמסתפקת במי גשמים הלכך מתעשרין לשעבר: ושל בעל . שדה שהיא בעומק ומלוחלחת ואין צריך להשקותה ומ"מ לירק צריכה השקאה מש"ה קתני שמנע מהם מים ב' עונות זמן השקאתה שרגילין להשקותה קרי עונה והלכה כחכמים : י הוקשו. נתיבשו

אזו ווי די וואס מען האט פריער גרעכינט אז מען גייט נאכן איין ווארצלן . (אבער אז מען הט פאר זייט פול המצרי צום עסן האט דה דעם דין אזו ווי אלי ירק אונ מען גייט נאך דעם יאהר ווען מען קלויבט עם אפ) רבי שמעון זאגט [אפונין הגמלונין] גרוס אפונין (ארבס) [כיוצא בהן] האבין אויך דעם דין אז מען גייט נאך דעם איינווארצלן. רבי אליעזר זאגט [אפונין הגמלונין משתרמלו לפני ראש השנה] ווען גייט מען נאך דר יאהר וואס זיי האבן זיך איינגנוי רצלט נאר אז די שאראבן (הים זיי ליגן אין דעם אזו ווי אין אביטל) זענן הארט גווארן פאר ראש השנה ט [הבצלים הסריסים] ציבעלי וואס עם וואקסט ניט אין זיי קיין קערנדלאך צום פאר ציען [ופול המצרי מנע מהם מים שלשים יום לפני ראש השנה] טערקישע באב וום ער האט דאס פאר זייט צום עסין (ווארום צום פאר זייען שטייט אין יענר משנה אז מען רעכונט נאך דעם איין ווארצלן) אונ ער האט אויף גיהערט דרייסג טעג פר ראש השנה צו גיסן אויף זיי וואסר . אונ זיי האבן גוואקסן נאר פון רעגן . האבן זיי שון ניט דעם דין אזו ווי ירק (וואס מען גייט נעגן מעשר נאך דעם יאהר וואס מען קלויבט זיי אפ) [מתעשרין לשעבר ומותרים בשביעית. נאר זיי האבן דעם דין צו מעשר זו ווי תבואה אונ זיי ווערן גרעכונט נאך דעם יאהר ווס זיי האבן אין אים אן גהובן צו וואקסן (דס הייסט ווי דר יאהר וואס איז גוועז פאר ראש השנה) אונ אוב נאך ראש השנה איז שביעית זענן זיי מותר (זיי האבן ניט דעם דין פון שביעית) . ואם לאו אסורים בשביעית ומתעשרין לשנה הבאה] אבער אז ער האט ניט אויף גהערט צו גיסן אויף זיי וואסר דרייסג טעג פאר ראש השנה . אונ נאך ראש השנה איז שביעית האבן זייא אויך דעם דין פון שביעית . אונ נעגן מעשר האבן זיי אויך דעם דין ווי דר יאהר פון נאך ראש השנה מען זאל געבן מעשר שני אדר מעשר עני . אזו ווי ירק וואס מען גייט נאך דעם יאהר ווס מען קלויבט זייא אפ [ושל בעל שמנע מהם מים שתי עונות] אונ דיא וואס וואקסן אין אפאל וואס עם איז אום גזעצט ציישן ווען מען זאל זיי בגיסן מיט וואסר . אוב ער הט צווייי צייטן פאר ראש השנה ניט בגאסן (האבן זיי דעם דין אזו וויא תבואה ווי פריער איז גשטאנן) אזו זאגט רבי מאיר . [וחכמים אומרים שלש] אונ דיא חכמים זאגן דריי צייטן : י [הדלועין שקיימן

שהיבשו ונעשו קשין : אסור לקיימן בשביעית. שפירות שביעית אסור להניחן לזרע : התמרות. הנין קודם שיפתח דומה לתמר׳ וכמוהו נקרא׳ לאחו ועלהו בו תמרה בפרק לולב הגזול. פירוש אחר תמרות כעין עולי גפנים : מרביצין בעפר לבן. כלומר משקים שדה לבן וכן הלכה שמשקים שדה לבן ערב שביעית כדי שלא ירקות בשביעית ולא עוד אלא שמשקין אותו בשביעית כדי שלא ירקות למוצאי שביעית : ממרסין באורז. משקין עפר האורז ומערבין אותו במים כמו נתנו למורס ביומא : אבל לא מכסחין. שאין חותכים העלין

מאוכל אדם מותר לקיימן בשביעית. ואם לאו אסור לקיימן בשביעית. התמרות שלהם אסורות בשביעית. ומרביצין בעפר לבן דברי ר״ש. ראב״י אוסר. ממרסין באורז בשביעית. רבי שמעון אומר אבל אין מכסחין :

פ״ג מאימתי מוציאין זבלים לאשפתות. משיפסקו (נ״א עוברי עבירה) עובדי עבודה דברי ר׳ מאיר. רבי יהודה אומר משייבש

של האורז הגוס לא תזמור לא תכסח והלכה כרבי שמעון :

פרק ג מאימתי מוציאים זבלים לאשפתות. דרך עובדי האדמה לכנוס הזבל למקום א׳ בשדה ועושה שם אשפה גדולה עד שעת מפזרו בשדה לזבלה : משיפסקו עוברי עבירה. לעבוד את הארץ בשנה השביעית וקודם שיפסקו עוברי עביר׳ אסור שלא יאמרו מעוברי עבירה הוא ולזבל שדהו הוא מוליא ויש ספרים שכתוב בהם עובדי עבודה וסיא היא : משייבש המתוק. משיבש הזבל שנותן מתיקה לפירות

שקיימן לזרע. אם הוקשו לפני ראש השנה ונפסלו מאוכל אדם מותר לקיימן בשביעית. ואם לאו אסור לקיימן בשביעית) (קירבים) וואס מען האלט זיי צום פר זייען אוב זיי זענן הארט גוואָרן פר ראש השנה אז מענטש קען זייא שון ניט עסין מעג מען זייא האלטן אום שביעית. אונ אויב מען קען זייא עסין טאר מען זייא ניט האלטן אום שביעית. וואָרום פירות שביעית טאר מען ניט האלטן צום פאר זייען (התמרות שלהם אסורות בשביעית) זייערי בליהונג טאר מען ניט האלטין אום שביעית (ומרביצין בעפר לבן דברי רבי שמעון) אונ מען מעג באגיסן אפעלד ווס עס וואקסט אין איר תבואה ערב שביעית כדי די ירקות זאלן וואקסן אום שביעית אונ מען מעג באגיסן אום שביעית כדי די ירקות זאלן וואקסן מוצאי שביעית אזו זאגט רבי שמעון. רבי אליעזר בן יעקב (אוסר) אסרת (ממרסין באורז בשביעית) מען מעג באגיסן דיא ערד ווס עס וואקסט אין איר רייז אום שביעית (רבי שמעון אומר אבל אין מכסחין) רבי שמעון זאגט אבר די בלעטער פון דיא רייז טאר מען ניט אפ שניידן אום שביעית (ווארום דם פאר בעסרט די רייז אונ פאר בעסרין אום שביעית ווען עס איז בהעפט צו דר ערד טאר מען ניט) :

פרק ג (מאימתי מוציאין זבלים לאשפתות) די ערד ארבייטר פירן מיסט אויף דר פעלד אונ לייגן די מיסט אויף איין ארט (אונ דר ארט ווערט גרופן אשפה). אונ דר נאך צו שפרייטן זיי די מיסט אויף דר גאנצר פעלד. זאגט די משנה ווען מעג מען אנהייבן צו פירן מיסט אין פעלד אויף דר אשפה (משיפסקו עובדי עבודה דברי רבי מאיר) ווען די וואס זענן עובר אונ ארבעטן אום שביעית האבן שון אויף געהערט צו ארבעטין (זיי האבן שון זייער ארבעט אפ געטאן) מעג יעדר מענטש ארוף פירן מיסט אויף דר פעלד. (אבר ווען די וואס זענן עובר אויף שביעית ארבעטן נאך טאר ער ניט פירן קיין מיסט אויף דר פעלד. מען זאל ניט זאגן אז ער ארבעט אויך אום שביעית). אזו זאגט רבי מאיר (רבי יהודה אומר משייבש המתוק) רבי יהודה

לפירות : משיקשור. כשמתחיל להתייבש מתעבה ונעשה קשים וקרובים דבריהם להיות שוים. ובירושלמי מפרש משייבש המתוק שדקין שבבקעה כשהמטר יורד מתמלאים מים ואינם מתייבשים אלא לאחר זמן ונקראים מתוק על שם מתקו לו רגבי נחל (איוב כא): ב משפלות. קופות שמוליכין בהם זבלים שכל משפל מחזיק לתך שהוא משאוי של חמור והלתך חצי כור ט"ו סאין: מוסיפין על המשפלות. נותן באשפה אחת משפלות כמו שהוא רוצה ואין מוסיפין על האשפו' לעשו' יותר משלש אשפות בבית סאה שלא יראה כמזבל את השדה: רבי שמעון אומר אף על האשפות. מוסיפין כיון שהם לצבור גדול במקום אחד לא מיחזי כמזבל ואין הלכה כר' שמעון: ג יתר מכאן. משלשה [אשפות] מותר והיינו דרבי שמעון דרישא והשתא אתי לאשמעינן דסבר ר' שמעון אפי' אין עשרה משפלות ובלבד שלא יהיה בה פחות משלשה דאף על פי שהם מעט זבל באשפה וסד"א דמודה רבי שמעון דלאו מוסיף האשפות נראה כמזבל קמ"ל דלא מיחזי כמזבל הואיל ואינו מפוזר:

המתוק. רבי יוסי אומר משיקשור: ב עד כמה מזבלין עד שלש שלש אשפתות לבית סאה של עשר עשר משפלות של לתך לתך. מוסיפין על המשפלות ואין מוסיפין על האשפתות. ר"ש אומר אף על האשפתות: ג עושה אדם את שדהו שלש שלש אשפתות לבית סאה. יתר מכאן (נ"א מותר) מחציב דברי ר' שמעון

עד

זאגט אוב דם יואס עס מאכט זים די ערד (דם איז דיא מיסט וואס זי פאר בעסערט דיא ערד) איז טרוקן געווארן ווס זי קען שון די ערד ניט פאר בעסרן מעג מען פירן אוף דר פעלד. ווארום מען ווייס אז ער פירט ניט די מיסט צו פאר בעסרן דיא ערד. ווארום די מיסט וועט שון ניט פאר בעסרן די ערד נאר ווייל ער וויל ריין מאכן זיין חצר לייגט ער דא די מיסט [רבי יוסי זאגט משיקשור] מען דארף ניט אז די מיסט זאל זיין טרוקן. נאר אז די מיסט הייבט אן טרוקן צו ווערן (אונ עס ווערט אזו ווי צו זאמן גיקניפט) מעג מען שון פירן אוף דר פעלד ווארום עס פאר בעסרט שון ניט דיא ערד): ב [עד כמה מזבלין עד שלש שלש אשפתות לבית סאה של עשר עשר משפלות של לתך לתך] ווי פיל מיסט מעג מען ארויס פירן אוף דר פעלד (נאך דעם ערשטן תנא אדר נאך רבי מאיר אדר נאך רבי יוסי) זאגט די משנה אין א בית סאה מעג מען מאכן דרייא אשפתות (דריי בערג מיסט) אונ אין יעדר אשפה מעג זיין צעהן קערב מיסט. אונ יעדר קארב מעג האלטן א לתך (דם איז פופצעהן סאה) [מוסיפין על המשפלות ואין מוסיפין על האשפתות] מען מעג געבן אין יעדר אשפה מער משפלות (ווי צעהן) ווי פיל ער וויל. אבר אשפתות טאר ניט זיין מער ווי דריי אין א בית סאה. ווארום אז ער וועט מאכן אסך אשפתות וועט דם אוס זעהן ווי ער וויל אוס מיסטן די פעלד [רבי שמעון אומר אף על האשפתות] רבי שמעון זאגט ער מעג מאכן אשפתות ווי פיל ער וויל ווייל יעדר אשפה איז א גרויסר בארג זעהט דם ניט אוס ווי ער וויל אוס מיסטן די פעלד: ג [עושה אדם את שדהו שלש שלש אשפתות לבית סאה. יתר מכאן מחציב דברי רבי שמעון] מען מעג מאכן אין פעלד דריי אשפתות צו יעדר בית סאה. אונ אז ער מאכט מער ווי דריי אשפתות אין א בית סאה איז אויך מותר. אזו זאגט רבי שמעון. (דם איז די זעלביגע רייד וואס רבי שמעון האט גזאגט אין יענר משנה. נאר איצט לאזט מיך רבי שמעון הערן אפילו עס איז אין יעדר אשפה ווייניגר וויא צעהן משפלות גאר ניט ווייניגר וויא דריי) איז דאך יעדר אשפה נידריג פון דעסט וועגן מעג ער מאכן

עד שיעמיק שלשה. שיעמיק מקום האשפה או יגביה מעל הקרקע שלשה טפחים שיהיה ניכר דלכנוס הזבל למקום אחד הוא עושה ולא לזבל את השדה: עושה אדם את זבלו אוצר.

בכשיעור השתא בשלשה מקומות מותר במקום אחד לא כ"ש ואין הלכה כר"מ: היה לו דבר מועט. שאין לו להוציא בפעם א' כשיעור המפורש לעיל מוציא אותו מעט ומוסיף

[...]שמעון וחכמים אוסרין עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה. עושה אדם את זבלו אוצר. רבי מאיר אוסר עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה. היה לו דבר מועט מוסיף עליו והולך. ר' אלעזר בן עזריה אוסר עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה או עד שיתן על הסלע

אותם ג' אשפות של שלשים משפלות יכול לעשות אותם אשפה אחת ולהוסיף עליהם כמו שירצה דלא תימא כי היכי דאסור יותר משלשה אשפות לבית סאה הכי נמי אסור יותר משיעור שלשה אשפות במקום א': ר"מ אוסר. בירושלמי מוכח דביותר מכשיעור בלבד אוסר ר"מ אבל

עליו והולך: רבי אליעזר בן עזריה אוסר. שמא לא יהיה לו זבל יותר ונראה כמזבל שדהו עד שיוציא עשר משפלות כאחת או: עד שיעמיק ג' או יגביה שלשה. שכיון שאותו מקום מגונה מאחר השדה לא מיחזי כמזבל וכן הם נתנו על הסלע שאינו ראוי לזריעה:

המרייר

אשפתות ווי פיל ער וויל. אונ עס זעהט ניט אוס וויא ער וויל אום מיכטן די פעלד. ווייל ער שפרייט ניט אוס די מיסט איבר דר גאנצר פעלד) [והחכמים אוסרין עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה] אונ די חכמים זאגן אז מען טאר ניט לייגן קיין מיכט אין פעלד (אין שביעית) סיידן ער זאל אוס גראבן אין דר ערד טיף דריי טפחים אונ זאל אריין לייגן די מיכט. אדר ער זאל מאכן אויף דר ערד איין ארט דריי טפחים הויך פון דר ערד. אונ אויף דעם זאל ער ארויף לייגן די מיסט. איצט וועלין שון אלע וויסן אז ער ברייגט ניט אום צו מיסטן דיא ערד [עושה אדם את זבלו אוצר] מען מעג מאכן פון אלע דריי אשפות וואס אין זיא איז דא דרייסג משפלות איין אשפה. אונ ער מעג ארויף לייגן נאך משפלות וויא פיל ער וויל [רבי מאיר אוסר עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה] רבי מאיר זאגט איין אשפה פון דרייסג משפלות מעג מען מאכן. אבר מער וויא דרייסג משפלות טאר מען אנדרש ניט מאכן סיידן ער זאל מאכן טיף אין דר ערד דריי טפחים. אדר ער זאל אויף הייבן אויף דר ערד דריי טפחים [והיה לו דבר מועט מוסיף עליו והולך] איך זאג ניט אז ער מוז דיא דרייסג משפלות ברייגן אין פעלד איינס נאך דאס אנדערי. נאר אפילו ער הט נאר אביסל מיסט. ברייגט ער דס אין פעלד. אונ קלויבט אן ביסלאך וויז ביז דרייסג משפלות. אונ מען הט ניט מורא אז מען וועט זעהן אז עס ליגט אין פעלד אביסל מיסט וועט מען זאגן אז ער האט די מיסט גבראכט אום צו מיכטן דיא פעלד. ווארום אז מען זעהט דעם הארב מיט דעם רידער ליגן דר באיי. דר קענט מען אז ער וויל אן קלויבן דיא מיסט (אויף דעם אנדרן יאהר) אונ ניט באלד אום צו מיסטן [רבי אלעזר בן עזריה אוסר עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה או עד שיתן על הסלע] רבי אלעזר זאגט ער מוז ברייגן אין פעלד דרייסיג משפלות איינס נאך דאס אנדרי. אבר אז ער הט נאר אביסל טאר ער ניט ברייגן אין פעלד. ווארום טאמר וועט ער בערקיין מיסט ניט האבן אונ עס וועט אזו בלייבן ליגן וועט מען דאך זאגן אז מען האט גיבראכט אום צו מיסטן דיא פעלד. נאר ער מוז אום גראבן אין דר ערד טיף דריי טפחים אדר ער זאל אויף הייבן אויף דר

ערד

ד המדייר שדהו. לשון דיר של בהמות שאין לו מקום פנוי להעמיד בהמותיו אלא שם ואינו מתכוין לזבל שדהו בענין זה ודעתו להכנים הזבל לאשפתות אחר כך : סהר . כמו כתר היקף של מחילה סביב הצאן : עוקר שלש רוחו'. כשנתמלאה הסהר זבל עוקר מן הסהר שלש רוחות וזוקפן לצד אחר של אמצעית ומדייר שם כמו כן בית סאתים ועושה אשפות בתוך שדהו שלשה אשפות לבית סאה כדאמרן :

הסלע : ד המדייר את שדהו עושה סהר לבית סאתים עוקר שלש רוחו' ומניח את האמצעית · נמצא מדייר בית ארבעת סאין · רבן שמעון בן גמליאל אומר בית שמנת סאין · היתה כל שדהו בית ארבעת סאין משייר ממנה מקצת מפני מראית העין · ומוציא מן הסהר ונותן לתוך שדהו כדרך המזבלין : ה לא יפתח אדם מחצב בתחלה לתוך שדהו · שיהיו

נמצא מדייר בית ארבעת סאים . סאתים מצד זה של מחילה אמצעית וסאתים מצד אחר ואשמעינן מתניתין דשרי לדייר בית ד' סאין קודם שיעשה ממנו אשפות אבל טפי לא שלא יאמר לדייר שדהו מתכוין : מפני מראית העין . שלא יהא נראה כמתכוין לזבל שדהו אם עושה את כולה סהר : כדרך המזבלין . ג' אשפות לכל בית סאה ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל : ה מחצב . מקום בתוך שדהו שחוצבין

עֶרְד דְרַייא טְפָחִים אוּנ אוּף דֶעם זָאל עֶר אַרוֹף לַייגְן דִי מִיסְט . אָדֶר אוּף אַיינְשְׁטֵיין (אָדֶר אוּף אַשְׁטִיק עֶרְד וָוס מֶען קֶען דַארוֹף נִיט זַייעֶן) מֶעג עֶר אוֹךְ אַרוֹף לַייגְן דִי מִיסְט . וַוייל עֶס לִיגְט אוֹךְ אַזוֹ אַיין אָרְט וָוס מֶען זַייט נִיט אִיז דָאךְ דָס נִיט צוּם אוּם מִיסְטְן : ד [הַמְדַיֵיר אֶת שָׂדֵהוּ] וֶוען אַיינֶער הָאט נִיט קַיין אָרְט וואוּ צוּ שְׁטֶעלְן זַיינֶע בְּהֵמוֹת נָאר אִין פֶעלְד . אוּנ עֶר ווִיל אַרוֹם דֶער פֶעלְד מַאכְן אַצוֹם זֵיי זָאלְן נִיט קֶענֶן אַרוֹס גֵיין . אוּנ דִי מִיסְט וָוס עֶס וֶועט וֶוערְן אִין דֶר פֶעלְד פוּן דִי בְּהֵמוֹת וֶועט עֶר צוּ זַאמֶען נֶעמֶען אוּנ וֶועט מַאכְן דֶר פוּן אַשְׁפּוֹת (בֶּערְג מִיסְט) . אוּנ עֶר מֵיינְט נִיט אוּם צוּ מִיסְטְן דִי פֶעלְד [עוֹשֶׂה סַהַר לְבֵית סָאתַיִם עוֹקֵר שָׁלֹשׁ רוּחוֹת וּמַנִּיחַ אֶת הָאֶמְצָעִית . נִמְצָא מְדַיֵּיר בֵּית אַרְבַּעַת סְאִין] זָאל עֶר מַאכְן אַצוֹם אַרוּם צְוַויי סְאָה (דָאס אִיז פוּפְצִיג אַיילְן דִיא בְּרֵייט אוּף הוּנְדֶערְט אַיילְן דִי לַיינְג) אוּנ לָאזְט שְׁטֵיין דָארְטְן דִי בְּהֵמוֹת בִּיז עֶס וֶוערְט פוּל מִיסְט . דֶר נָאךְ נֶעמְט עֶר צוּ דְרַייא וֶוענְט אוּנ אַיינֶע לָאזְט עֶר שְׁטֵיין . אוּנ עֶר שְׁטֶעלְט דִי דְרַייא וֶוענְט אוּף דֶר אַנְדֶערֶר זַייט פוּן דֶר וַואנְט וָוס עֶר הָט גְלָאזְן . אוּנ עֶר צוֹמְט אַרוּם נָאךְ אַמָאהְל צְוַויי סְאָה . דֶר נָאךְ מַאכְט עֶר פוּן דִי מִיסְט צוּ דְרַייא אַשְׁפָּתוֹת אִין הַבֵּית סְאָה . אוּנ דִי מִשְׁנָה זָאגְט אַז מֶען מֶעג לֵייגְן מִיסְט אִין אַפֶעלְד פִיר סְאָה . אוּנ דֶר נָאךְ זָאל מֶען מַאכְן אַשְׁפָּתוֹת . אוּנ מֶען דַארְף נִיט מַאכְן קַיין אַשְׁפּוֹת בַּאלְד וִוי עֶר פִירְט אַרוֹף דִיא מִיסְט [רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַמְלִיאֵל אוֹמֵר בֵּית שְׁמוֹנַת סְאִין] רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַמְלִיאֵל זָאגְט מֶען מֶעג אַרוּם צוֹמֶען אַכְט סְאִין אוּנ אַרוֹף פִירְן מִיסְט אוּנ דֶר נָאךְ מַאכְן אַשְׁפּוֹת [הָיְתָה כָּל שָׂדֵהוּ בֵּית אַרְבַּעַת סְאִין מְשַׁיֵּיר מִמֶּנָּה מִקְצָת מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן] אָבֶּר אַז דִי גַאנְצֶע פֶעלְד אִיז נִיט מֶעהְר גֶוֶוען נָאר פִיר סְאָה . טָאר עֶר נִיט אַרוּם צוֹמֶען דִי גַאנְצֶע פֶעלְד . וָוארוּם עֶס וֶועט אוּם זֶעהֶן וִוי עֶר ווִיל אוּם מִיסְטְן דִיא פֶעלְד . נָאר עֶר זָאל אִיבֶּר לָאזְן אַשְׁטִיקְל פֶעלְד נִיט אַרוּם גִיצוֹמְט . אוּנ דָארְט וֶועט עֶר נִיט הָאבְּן קַיין מִיסְט . וֶועט מֶען ווִיסְן אַז עֶר מֵיינְט נִיט אוּם צוּ מִיסְטְן דִי פֶעלְד נָאר עֶר וֶועט מַאכְן דֶר פוּן אַשְׁפּוֹת [וּמוֹצִיא מִן הַסַּהַר וְנוֹתֵן לְתוֹךְ שָׂדֵהוּ כְּדֶרֶךְ הַמְזַבְּלִין] אוּנ דֶר נָאךְ פִירְט עֶר אַרוֹס דִי מִיסְט פוּן דֶעם אָרְט וואוּ עֶר הָאט אַרוּם גְצוֹמְט אוּנ מַאכְט דֶר פוּן דְרַייא אַשְׁפּוֹת אִין הַבֵּית סְאָה : ה [לֹא יִפְתַּח אָדָם מַחְצָב בַּתְּחִלָּה לְתוֹךְ שָׂדֵהוּ . שֶׁיְּהוּ בּוֹ שָׁלֹשׁ

שיהיו בו שלש מורביות שהם שלש על שלש · על רום שלש · שיעורי עשרים ושבע אבנים : ו גדר שיש בו עשרה אבנים של משאוי שנים שנים הרי אלו ינטלו · שיעור גדר עשרה טפחים · פחות מכאן מחצב וגוממו עד פחות מהארץ טפח : בד"א מתוך שלו · אבל מתוך של חבירו

שהולכין ממנו אבנים לבנין אם היה מכוסה עפר ולא היה נראה אין פותחין אותו בתחלה בשביעית שהרואה אומר לתקן שדהו הוא עושה כדי לזרוע בתוכו ולא להוציא האבנים לבנין : **עד שיהא בו ג' מורביות** · שיהיו נגלים ונראים מאותו מחצב קודם שביעית שלש שורות של אבנים . שכל שורה יהיה שלש אמות אורך ושלש אמות רוחב ברום שלש אמות שנמלאו שם כ' אבנים שכל האבן הוא אמה על אמה ברום ג' וכן בכל שורה ושורה הרי עשרים ושבעה אבנים לשלש שורות ובהכי ניכר שלצורך אבנים לבנין הוא מוליכם ולא לתקן שדהו: ו **של משאוי שנים שנים**. שיש בכל אחד מהן משאוי שני בני אדם : **הרי אלו ינטלו** . כלן ואפי' הקטנות שבהן ולא מתחזי כמפנה שגדר נעשות . מקומו שדה : **פחות מכאן מחצב** · והינו נוטע כולו אלא גוממו ומניח מן הסלע בארץ טפח כדי שלא יראה ראוי לזריעה . **בד"א** . הא דלא יפתח מחצב

מורביות . שהם שלש על שלש . על רום שלש . שיעורי עשרים ושבע אבנים] ווען איינר האט אין זיין פעלד איין ארט וואס מען האקט דר פון שטיינר צו בויען . אוב דר ארט איז געוועזן צו גדעקט מיט ערד . אונ מען האט איהם ניט געזעהן טאר מען ניט אראפ נעמען דר פון די ערד אום שביעית . וואָרום מען וועט ניט זאגן ער מיינט צו נעמען די שטיינר צום בויען . נאר ער וויל צו גראבן די ערד כדי ער זאל אוף דעם ארט זייען . סיידן מען האט געזעהן פאר שביעית אוף דעם ארט דריי שורות שטיינר וואס יעדר שורה איז געוועזן דריי איילן די לייננג אונ דרייא איילן ברייט אונ דריי איילן הייך . אונ אין יעדר שורה איז געוועזן ניין שטיינר . וואס יעדר שטיין איז איין אייל די לייננג אונ איין אייל די ברייט אונ דריי איילן די הייך . אונ אזו אין יעדר שורה . איז צו זאמען זיבן אונ צוואנציג שטיינר אין די דרייא שורות . אוב מען האט אזו געזעהן פאר שביעית . ווייס מען שון אז אוף דעם ארט איז דא שטיינר צו בויען . מעג מען שון אפ גראבן די ערד דר פון אום שביעית . וואָרום מען וועט שון וויסן אז ער גראבט די ערד ווייל ער וויל נעמען די שטיינר אונ ניט צוליב זייען : ו [גדר שיש בו עשרה אבנים של משאוי שנים שנים הרי אלו ינטלו] אוב עס איז געוועזן אין פעלד אוואנט פון שטיינר . אונ אין דר וואנט איז געוועזן צעהן שטיינר גרויסע וואס יעדן שטיין דארפן טראגן צוויי מענטשן מעג מען די וואנט צו ווארפן אום שביעית אונ צו נעמן די שטיינר פון דעם ארט . אפילו די קליינע שטיינר אויך . אונ איך זאג ניט מען וועט מיינען ער נעמט צו די שטיינר כדי ער זאל קענן אוף דעם ארט זייען [שיעור גדר עשרה טפחים] ווי הויך איז הגדר צעהן טפחים [פחות מכן] אבר אז עס איז ווייניגר וויא צעהן טפחים די הייך פון גדר . אדר ווייניגר ווי צעהן שטיינר . אדר די שטיינר זענען ניט גרוס . מען דארף ניט צוויי מענטשן צום טראגן א שטיין [מחצב וגוממו עד פחות מהארץ טפח] זאל ער אפ האקן די וואנט אונ זאל לאזן שטיינר ווייניגר ווי הטפח הויך פון דר ערד . מען זאל דארוף ניט קענן זייען [במה דברים אמורים מתוך שלו] ווען איז דר דין אז מען טאר ניט אפ גראבן די ערד פון די שטיינר (וואס אין יענער משנה איז געשטאנען) . אונ ער מוז לאזן שטיינר פון דער וואנט ווייניגר ווי הטפח פון דר ערד . דס איז נאר אז די וואנט אונ דר

מהלך וכאי דגוממו: מה שהוא רוצה יטול. דלא מיחזי כמתקן שדה כיון דלאו דידיה הוא ואפי' בשלו נמי לא מיחזי כמתקן שדה אם התחיל ליטול מערב שביעית:

אלו ינטלו. כולן אגב אותם שתים: המסקל שדהו. שמסלק האבנים מן השדה לשון סקלו מאבן (ישעיה סב): ומניח את התחתונים הנוגעים בארץ. דהכס"ג לא מיחזי כמתקן שדה:

ז אבנים שזעזעתן המחרישה. ואפי' לא זעזען אלא שהתחילה לזעזען הוי כאילו זעזען: הרי

חבירו. מה שהוא רוצה יטול. בד"א בזמן שלא התחיל בו מערב שביעי' אבל אם התחיל בו מערב שביעית מה שהוא רוצה נוטל: ז אבנים שזעזעתן המחרישה. או שהיו מכוסות

גרגיר של צרורות וגל של אבנים. קטנות: אם יש תחתיהן סלע או קש

ונתגלו. אם יש בהם שתים של משאוי שנים שנים. הרי אלו ינטלו. המסקל את שדהו. נוטל את העליונות. ומניח את הנוגעות בארץ. וכן גרגר של צרורות. או גל של אבנים. נוטל את העליונות ומניח את הנוגעות בארץ. אם יש תחתיהן סלע או קש. הרי אלו ינטלו

ארט וואו מען האקט דר פון די שטיינר. זענן אין זיין פעלד. קען מען זאגן אז ער וויל אוף דעם ארט זייען [אבל מתוך של חברו] אבער אז ער וויל דאס אלץ טאן אין אפרעמדי פעלד [מה שהוא רוצה יטול] וואס ער וויל מעג ער נעמן. ווארום אין אפרעמדי פעלד וועט ער דאך ניט זייען. נאר מן הסתם דארף ער נאר די שטיינר [במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו מערב שביעית. אבל אם התחיל בו מערב שביעית מה שהוא רוצה נוטל] אדר אפילו די פעלד איז זיינע. נאר ער האט אן גהובן אפ צו גראבן די ערד פון די שטיינער אדר צו נעמן די שטיינר פון דר וואנט. פאר שביעית. מעג ער אפילו אום שביעית אוך צו נעמן די שטיינר ביז צו דר ערד אדר אפ צו גראבן די ערד פון דעם ארט וואס מען האקט דר פון שטיינר: ז [אבנים שזעזעתן המחרישה] אוב עס ליגט אין דר. פעלד שטיינר אז דר אקער וועט צו קומן צו די שטיינר וועט ער זיי אום גראבן פון דעם ארט וואו זיי ליגן [או שהיו מכוסות ונתגלו] אדר עס איז גוועזן אין פעלד שטיינר וואס זיי זענן גוועזן צו גדעקט מיט ערד. אונ די ערד איז אפ גגראבן גווארן פון זיי אונ מען זעהט זיי. איז דר דין [אם יש בהם שתים של משאוי שנים שנים. הרי אלו ינטלו] אוב עס איז דא צווישן די שטיינר צוויי שטיינר וואס יעדן שטיין דארפן טראגן צוויי מענטשן. מעג מען נעמן אלע שטיינר מיט די צוויי שטיינר צו זאמן [המסקל את שדהו. נוטל את העליונות. ומניח את הנוגעות בארץ] ווען איינר קלויבט אום די שטיינר פון זיין פעלד. זאל ער נעמן די שטיינר וואס ליגן פון אויבן. אונ די וואס רירן אן די ערד זאל ער לאזן. מען זאל ניט זאגן ער נעמט צו די שטיינר ווייל ער זאל זייען אין פעלד [וכן גרגר של צרורות] אונ אזוי אין דר דין אז עס ליגט אין פעלד שטיקלאך האלץ [או גל של אבנים] אדר אין בארג שטיינר [נוטל את העליונות ומניח את הנוגעות בארץ] זאל ער אראפ נעמן די וואס ליגן פון הויבן אונ די וואס ליגן אויף דר ערד זאל ער לאזין [אם יש תחתיהן סלע או קש. הרי אלו ינטלו] אבער אז דר ארט וואס די שטיינר ליגן דארט איז הארטע ערד וואס מען קען דארט ניט זייען. אדר עס ליגט שטרוי אונטער די שטיינר. מעג מען צו נעמן אלע שטיינר וואס דארט ליגט. ווארום מען וועט ניט זאגן אז ער וויל זייען אויף דעם ארט. ווייל מען

קען

ינטלו: **ח** אין בונין מדרגות ע"פ הגאיות ערב שביעית · משפסקו הגשמים · מפני שהוא מתקנן לשביעי׳ אבל בונה הוא בשביעית משפסקו הגשמים מפני שהוא מתקנן למוצאי שביעית · ולא (נ"א יסכוך) יסמוך בעפר אבל עושה הוא חייץ · כל אבן שהוא יכול לפשוט את ידו וליטלה . הרי זו תנטל : **ט** אבני כתף באות מכל מקום · והקבלן מביא

קש . לא מיחזי כמתקן כיון דאין מקום ראוי לזריעה : **ח** אין בונין מדרגות . מעלות ע"פ הגאיות שלא יחליקו בידיהן לקחת המים שנתקבצו בעמק באותן גומו׳ דנראה כמתקן להשקות בהן שדותיו בשביעית: לא יסמוך בעפר . אם בא להיות סוכר מקום יציאת המים באבנים לא יתן עפר וטיט בין האבנים משום דמיחזי טפי כבונה מתקין להשקות מהן שדותיו :

אבל עושה הוא חייץ . אבנים שדוחק זו על זו כעין גדר בלא עפר וטיט : כל אבן . שבשדהו אפי׳ קטנה אם כשהוא בונה הגדר הוא הבנין יכול לפשוט ידו וליטלה ולבנות בה : הרי זו תנטל . שהגד׳ מוכחת עליו דלבנות גדרו הוא נוטלה ולא לתקן השדה לזריעה : **ט** באות ממ"מ. אפי׳ מתוך שלו דמידע ידיע דלבנין קבעי להו ולא לתקן את השדה : והקבלן. המקבל שדה באריכות מביא מ"מ ואפי׳

קענ׳נט זייען אוף דעם ארט : **ח** (אין בונין מדריגות על פי הגאיות ערב שביעית משפסקו הגשמים מפני שהוא מתקנן לשביעית) אוב עס איז דא אין פעלד אטאל (אגרוב) מיט וואסר פאר מען ניט מאכן (ערב שביעית אז דר רעגן הט אויף גיהערט) קיין טרעפ (שטיגן) מען זאל קענן ארונטר גיין שעפן וואסר. ווארום מען וועט זאגן אז ער מאכט די טרעפ (שטיגן) כדי ער זאל קענן באגיסן די פעלדר אום שביעית זיי זאלן וואקסן . ווארום צו ערב שביעית בארף ער ניט די וואסר וייל עס וועט שון ניט וואקסן ווארום דר רעגן הט שון אויף גיהערט (אבל בונה הוא בשביעית משפסקו הגשמים . מפני שהוא מתקנן למוצאי שביעית) אבער אום שביעית אז דר רעגן הט שון אויף גיהערט דארף מען דאך שון ניט די וואסר פון גרוב צוא שביעית ווארום עס וועט שון דעם יאהר ניט וואקסן . מעג ער מאכן די שטיגן (טרעפ) צום מאל . ווארום ער מאכט דס מן הסתם צום אכטן יאהר (ולא יסמוך בעפר אבל עושה הוא חייץ) אוב עס איז דא אין פעלד אקוואל וואסר אונ די וואסר גייט ארום פון פעלד אונ ער וויל פאר מאכן מיט שטיינער דעם ארט די וואסר זאל ניט קענן ארוס גיין פון פעלד . זאל ער ניט פאר קלעבן מיט ליים אונ מיט ערד צווישן די שטיינער . ווארום עס זעהט אוס אז ער וויל די וואסר זאל זיך פאר שפרייטן אויף דר פעלד אונ זאל זי נאס מאכן עס זאל בעסר וואקסן . אבר מאכן א וואנט פון שטיינער אן ליים אונ ערד מעג מען (כל אבן שהוא יכול לפשוט את ידו וליטלה . הרי זו תנטל) בשעת ער מאכט די וואנט אונ שטייט ביי איהר מעג ער אום ציהען די האנט אונ נעמן וועלכן שטיין ער וויל אפילו אקליינם . אונ איהם איין בויען אין דר וואנט . ווארום אלע זעהן אז ער נעמט נאר די שטיינער צום בויען אונ ניט ריין צו מאכן די ערד צום זייען : **ט** (אבני כתף באות מכל מקום) גרוסע שטיינער וואס מען טראגט זיי אויף דעם אקסל . מעג מען נעמן אפילו פון זיין פעלד . ווארום מען וועט זאגן ער דארף זיי צום בויען . אונ ער מיינט ניט ריין צו מאכן די פעלד צום זייען (והקבלן מביא מכל מקום) ווען איינר האט אן גנומן א פעלד ער זאל אקערן אונ זייען אונ ער זאל נעמן פון וואס עס וועט וואקסן אדריטיל אדר א פערטיל (דס הייסט איין ארים) . מעג ער אום קוי׳

מביא מכל מקום · ואלו הם אבני כתף · כל שאין יכולה להנטל באחת יד דברי ר"מ · רבי יוסי אומר אבני כתף כשמן · כל שהן נטלות שתים שלש על הכתף : י הבונה גדר בינו ובין רשות הרבים · מותר להעמיק עד הסלע · מה יעשה בעפר צוברו ברשות הרבים ומתקנו · דברי רבי יהושע · רבי עקיבא אומר כדרך שאין מקלקלין ברה"ר

יתקנו

ואפי' מלאה שדה שהוא חרים בה אפילו אבנים קטנים שאין [שדה ע השוכה כמלו]. ויש מפרשים וקבלו שהדע לבנות בניני' בקבולת שאין טונתו אלא לקבץ אבנים מביא [מכל מקום ואפי' משדה] שלו: ר' יוסי אומר כו'. והלכה כר' יוסי: י להעמיק עד הסלע. ולא חיי' דלמא ממלך וזרע ליה שאין דרך בני אדם לזרוע סמוך לר"ה אבל בינו לבין חבירו חיישי' דלמא ממלך וזרע ליה ואסור: צוברו ברה"ר. ואח"כ נוטלה

שאין מקלקלים רה"ר כך לא יתקן כלומר לא מיבעיא לצבור עפרו לרשות הרבים שהוא אסור אע"פ שיבירנו אח"כ משום דמקלקל הוא לשעה אלא אפי' לתקן אסור כגון אם היו אבנים או עפר מפוזרי' ברה"ר לא יצברם במקום אחד אלא יסלקם לגמרי מרה"ר והיינו דקאמר כשם שאין מקלקלין רה"ר לצבור עפרו לרה"ר אע"פ שדעתו לסלקו מיד כך לא יתקן לצבור אבנים או עפר המפוזרים ברשות הרבים ולשום אותם

אבנים ומתקן את רה"ר כמו שהיה: כשם בגלדי רשות הרבים לפי שעה אלא יסלקם מיד לגמרי

די שטיינר פון דר פעלד וואס ער איז אין איר איין ארים. אפילו די קליינע שטיינר ווארום די פעלד איז בא אי איהם גלייך ווי אפרעמדי פעלד. מיינט ער ניט ריין צו מאכן די פעלד צום זייען נאר ער דארף די שטיינר צום בויען. גאך הפשט איז. הקבלן. דאס ער האט אן גינומען צום בויען בנינים. אונ ער דארף אבך שטיינר. מעג ער קלויבן אפילו קליינע שטיינר פון זיין פעלד. ווייל אלע ווייסן אז ער דארף אסך שטיינר וועט מען זאגן ער נעמט די שטיינר צום בויען אונ ניט ריין צו מאכן דיא פעלד צום זייען (ואלו הם אבני כתף כל שאין יכולה להנטל באחת יד) אונ דס הייסט אבני כתף. אז מען קען זיי ניט טראגן מיט איין האנט. (דהיינו מיט ביידי הענט קען מען זיי טראגן פון דעסט וועגן ווערן זיי גרופן אבני כתף ווייל עס איז דר שטיינר מען זאל זיי טראגן אויף דעם אקסל) אזו זאגט רבי מאיר (רבי יוסי אומר אבני כתף כשמן. כל שהן נטלות שתים שלש על הכתף) רבי יוסי זאגט אבני כתף ווערט גרופן אזעלכי וואס מען מוז זיי טראגן אויף דעם אקסל. (אונ מען קען זיי ניט טראגן מיט די הענט. אפילו מען טראגט צוויי דריי אויפן אקסל (מיט איין מאהל) ווערט דאס אויך גרופן אבני כתף (אונ מען מעג זיי קלויבן אום שביעית) : י (הבונה גדר בינו ובין רשות הרבים. מותר להעמיק עד הסלע) ווען איינר מאכט א וואנט צווישן זיין רשות אונ צווישן רשות הרבים (די גאס) מעג ער גראבן אין דר ערד (אריין צו שטעלן די וואנט) ביז ער געפינט הארטי ערד (אזו ווי א שטיין). אונ מען האט ניט מורא מאכר דר נאך ווא דיא ערד וועט זיין צו גראבן וועט ער זיך בעדאכטן אונ וועט ניט מאכן קיין וואנט נאר ער וועט זייען אויף דעם ארט. ווארום באיי דר גאס זייט מען ניט. אבר אז ער וויל מאכן א וואנט צווישן זיין רשות אונ דעם חברס. טאר ער ניט גראבן. ווארום מאכר וועט ער חרטה האבן אונ וועט ניט מאכן קיין וואנט נאר ער וועט אויף דעם ארט זייען (מה יעשה בעפר) וואס זאל ער טאן מיט די ערד וואס ער גראבט אוס (צוברו ברשות הרבים ומתקנו) ער זאל דאס

שיטו

וגמרי מכל דס"ר ווליכא ליס לו לגדר : מה יעשה בעפר. אליבא דר"ע : צוברו בתוך שדהו כדרך המזבלין. ג' אשפות לבית סאה : וכן החופר בור שיח ומערה. במאי יעוש כבי' פליגי בס ר' יהושע ור"ע לר"י טברו בדס"ר והלכך סיסלקנו אה"כ ויתקן דס"ר כמו טסיה ור"ע אע"פ סדעתו לתקן אסור אלא לוכבו ברשותו והלכה כר"ע :

כך לא יתקנו. מה יעשה בעפר צוברו בתוך שדהו כדרך המזבלין. וכן החופר בור ושיח ומערה:

פרק ד בראשונה היו אומרים מלקט אדם עצים ואבנים ועשבים מתוך שלו. כדרך שהוא מלקט מתוך של חברו. הגס

בראשונה כדרך שהוא מלקט מחברו דלא עביד איגס לתקן את הגס הגס. הכי מפרשא

מתני' ביזו' בראשונה היו אומרים מלקט אדם בתוך שלו את הגס הגס כדרך שמלקט בשל חברו בין גסין בין דקין ואע"ג דעצים ועשבים כשמלקטים אותן מתוך השדה מתקן השדה לזריעה כשמלקט הגס כלומר העצים והעשבים הגסים ומניח את הדקין תלינן דלצריך לעצים הוא ולאו לתקן את הקרקע קעביד כדר' דתלינן במלקט בשדה חברו בין דקין ובין גסין ומידע ידיע

שטין אין גאס אוף איין ארט. [ווארום אז ער וועט שיטין ביא זיך אין רשות וועט מען זאגן ער וויל דארט פאר זייען] אונ דער נאך זאל ער דיא ערד צו נעמן פון גאס אונ פאר גלייכן די גאס אזו וויא זיא איז גוועזן. אזו זאגט רבי יהושע (רבי עקיבא אומר בדרך שאין מקלקלין ברשות הרבים כך לא יתקנו) רבי עקיבא זאגט אזו וויא מען טאר ניט ארום שיטן קיין ערד פון זיין רשות אין גאס אפילו ער זאל דאס דער נאך צו נעמן. ווארום דער וויל לייגט ער דאך אניכר אין גאס ערד מיט שטיינר. אזו טאר מען ניט אוף קלויבן שטיינר אונ מיכט פון גאס אונ אנידר לייגן אוף איין ארט ער זאל דאס דער נאך צו נעמן [אפילו עס זעהט אוס ער וויל פאר בעסערן דיא גאס]. נאר באלד וויא ער נעמט דיא מיכט אודר די שטיינר אין האנט מוז ער דס צו נעמן אין גאנצן פון גאס אונ אריין ווארפן אין טייך (מה יעשה בעפר) נאך רבי עקיבא וואס ער זאגט אז ער טאר ניט ארום שיטן דיא ערד אוף דער גאס. וואס זאל ער טאן מיט דיא ערד (צוברו בתוך שדהו כדרך המזבלין) ער זאל דיא ערד צו נאמן שיטן אוף איין ארט אודר צווייא דרייא ערטר אין הבית סאה. אזו וויא דער דין איז ביא דיא וואס פירן ארום מיסט אוף דר פעלד [אזו וי עס שטייט אין דעם פרק משנה ב] (וכן החופר בור ושיח ומערה) אונ אזו איז דר דין אז מען גראבט אגרוב. אודר השיח [דאס איז אלאנגע אונ אשמאלע גרוב]. אודר המערה [דס איז איין צו גדעקטע גרוב]. רבי יהושע האלט אז ער מעג שיטן די ערד אוף דר גאס. אונ דר נאך זיא נעמן. אונ ריין מאכן די גאס אזו וויא זיא איז גוועזן. אונ רבי עקיבא זאגט אז מען טאר ניט אוס שיטן קיין ערד אוף דיא גאס אפילו אוף איין שעה. נאר ער מוז די ערד שיטן אין זיין רשות:

פרק ד (בראשונה היו אומרים מלקט אדם עצים ואבנים ועשבים מתוך שלו) אין אנהייב האט מען גזאגט אז אמענטש מעג קלויבן אין זיין פעלד גרוסע שטיקער האלץ אונ גרובע שטיינר אונ גרוסע גראז אזו וויא ער מעג קלויבן פון חברס פעלד גרוסע אונ קליינע ווארום אז ער קלויבט נאר דיא גרוסע אונ דיא קליינע לאזט ער אין פעלד מיינט ער דאך ניט ריין צו מאכן די פעלד צום זייען. נאר דס וום ער נעמט די גרוסע. איז וויל ער ברוך די האלץ אודר די שטיינר אודר די גראז (כדרך שהוא מלקט מתוך של חבירו. את הגס הגס) אזו וויא ער מעג קלויבן פון חברס פעלד גרוסע אונ קליינע וויל ער מיינט ניט ריין צו מאכן די פעלד צום זייען

את הגס הגס. משרבו עוברי עבירה התקינו שיהא זה מלקט מתוך של זה שלא בטובה ואין צריך לומר שיקצץ להם מזונות: ב שדה שנתקוצה תזרע במוצאי שביעית. שנטייבה או שנדיירה לא תזרע במוצאי שביעית. שדה שנטייבה בית שמאי אומרים אין אוכלין פירותיה בשביעי'. ובית הלל אומרים

אוכלין

ייע דלעיל הוא צריך: משרבו עוברי עבירה. שהיו מלקטין בשדותיהן בין דקים בין גסים והן אומרים בגסים לקטנו. שלא בטובה. שאין חבירו מחזיק לו טובה דהשתא ודאי לא אתא למלקט הדקין כיון שאין חבירו מחזיק לו טובה על זה: ואין צ"ל שיקצץ להם מזונות. שיאמר לו לקוט עמדי היום ואתן לך מזונותיך. דפשיטא דאסור: ב שנתקוצה. שנטלה קוציה בשביעית: שנטייבה. שנחרשה היטב השדה: לא תזרע למוצאי שביעית.

שבכל העולם חורשים פעם אחד והוא חרש שתי פעמים ומתני' איירי בשעת הסכנה שהיתה המלכות אונסים על המס המוטל על הקרקעות והתירו לחרוש בשביעית כדי ליתן המס שקלו: מתבואה למלך והם חרש שתי פעמים קנסוהו רבנן דהויסף אח' התירו ולא שתי חרישות: או שנדיירה. שעשו ממנה דיר לבהמות שעשה בה זבל כדאמ' בפרקין דלעיל ולא עשה ממנו אשפות אלא כניתו כדי לזבל בו

דקנסינן

ווארום ווס הארט איהם פאר זיין חבר נאר ווייל ער ברוך די שטיינר אדר די האלץ פאר זיך דאריבר נעמט ער זיי (משרבו עוברי עבירה) ווי עס זענן גוועזן פיל מענטשן ווס האבן גקליבן גרוסי אונ קליינע אונ האבן גזאגט אז זיי קלויבן נאר גרוסי (התקינו שיהא זה מלקט מתוך של זה שלא בטובה) הט מען מתקן גוועזן אז יעדרר זאל קלויבן אין חברס פעלד (דר בעל הבית זאל קלויבן באיי דעם אנדרן בעל הבית אונ דר אנדרר בעל הבית זאל קלויבן באיי איין אנדרן אזו איינר באיי דעם אנדרן) אונ דר בעל הבית זאל ניט דאנקן דעם ווס ער הט באיי אים גקליבן [ואין צריך לומר שיקצץ להם מזונות] אונ דס איז געווים אז ער טאר אים ניט צו זאגן קיין עסן דר פר ווס ער הט ביי אים גקליבן. ווארום די קליינע שטיינר אדר די קליינע שטיקלאך האלץ נוצן דאך אים ניט. ער קלויבט דס נאר ווייל ער וויל טאהן דעם בעל הבית פון דר פעלד א טובה. אונ אז ער וועט זעהן אז ער הט גאר ניט פון דעם בעל הבית דר פאר ווס ער הט אים אוס גקליבן זיין פעלד וועט ער דס נאך אמאל נישט טאן: ב [שדה שנתקוצה תזרע במוצאי שביעית] אפעלד ווס מען הט פון איהר ארוס גנומן די דערנר אום שביעית (מען הט נאר גאקרט איין מאהל ארוס צו נעמן די דרנר שנ"א) מעג מען איהר פאר זייען מוצאי שביעית (דעם אכטן יאר) [שנטייבה] אוב זיא איז גוט גאקרט געווארן די משנה שמועסט ווען מען האט גנייט די בעלי בתים צו געבן צינזין פאראטקע) פון די פעלדר. אונ די בעלי בתים האבן ניט גהאט צו באצאהלן האבן די חכמים מתיר גוועזן צו אקרן אום שביעית מען הט אבר נאר מתיר גוועזן איין מאהל צו אקרין ניט צוויי מאהל. אונ אוב ער הט גאקרט צוויי מאל. דס הייסט שנטייבה האבן אים די חכמים גקנסת אז במוצאי שביעית זאל ער ניט טארן זייען (או שנדיירה) ער הט גמאכט פון דר פעלד א שטאל צו בהמות אונ ער הט ניט גלאזט די מוסט אוף איין ארט נאר ער הט גלאזט די פעלד זאל זיך אום מיסטן (לא תזרע במוצאי שביעית) טאר ער ניט זייען די פעלד במוצאי שביעית (שדה שנטייבה בית שמאי אומרים אין אוכלין פירותיה בשביעית. ובית הלל אומרים אוכלין) אפעלד ווס זיא איז

צווי

דקנסינן ליה בהכי יותר מבנתקולה: **בטובה.** אסור דאין מחזיקין טובה לבעלים דרחמנא אפקרינהו: **חלוף הדברים.** דב"ש לקולא ואין הלכה כרבי יהודה: **ג חוכרין נירין.** יכול ישראל לקבל עליו בכך וכך כורים לשנה שדה הנכרי שחרשה בשביעית לזורעה למוצאי שביעית ואע"פ שגורם לנכרי להרוש בשביעית. נירין לשון נירו לכם ניר (ירמי' ד'): **ומחזיקים ידי נכרי.** אם מצאו חורש יכול לומר לו יישר כחך וכיוצא בזה: **ושואלים בשלומן.** ואפי' ביום חגם: **ד המדל בזיתים.** כשהזיתים מקורבים זה לזה יותר מדאי נוטל אחד ומניח ב' או נוטל ב' ומניח אחד כדי שיגדל ויתעבה. מדל ל' שליפה והסרה וים מפרשים לשון דלדול ודלות שמדלדל שדהו מן הזיתים: **יגום.** גומם ומקצץ האילן ומשאיר כשרש

בארץ

אוכלין. בית שמאי אומרים אין אוכלין פירות שביעית בטובה. ובית הלל אומרים אוכלין בטובה ושלא בטובה. רבי יהודה אומר חלוף הדברים. זו מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל: ג חוכרין נירין מן הנכרי בשביעית אבל לא מישראל. ומחזיקין ידי נכרי בשביעית אבל לא ידי ישראל. ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום: ד המדל בזיתים. בית שמאי אומרים יגום. וב"ה אומרים

ישרש

צווי מאהל גאקערט געווארן אום שביעית בית שמאי זאגן מען טאר ניט עסן די פירות אום שביעית. און בית הלל זאגן מען מעג עסן די פירות (בית שמאי אומרים אין אוכלין פירות שביעית בטובה. ובית הלל אומרים אוכלין בטובה ושלא בטובה) בית שמאי זאגן אז איינער עסט פירות אום שביעית טאר ער ניט דאנקן דעם בעל הבית פון די פירות. ווייל די תורה האט די פירות מפקיר געווען צו אלע מענטשן. געהערן ניט די פירות צום בעל הבית. בית הלל זאגן ווי ער וויל. אוב ער וויל דאנקט ער דעם בעל הבית און אוב ער וויל דאנקט ער איהם ניט (רבי יהודה אומר חלוף הדברים. זו מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל) רבי יהודה זאגט עס איז פאר קערט געלערינט געווארן. בית הלל זאגן אז מען טאר ניט דאנקן. און בית שמאי זאגן ווי ער וויל. איז בית שמאי מיקל (מאכן גרינגער) און בית הלל איז מחמיר (זיי מאכן שווערער): ג (חוכרין נירין מן הנכרי בשביעית) היִשראל מעג דינגען אנגעאקערטע פעלד פון א עכו"ם אום שביעית. ער זאל איהם געבן צעהן כור תבואה א יאהר. (מער אדער ווייניגער). און ער זאל דיא פעלד פאר זייען נאך שביעית. חאטשע דער ישראל איז גורם אז דער עכו"ם זאל אלע מאהל אקערן די פעלד אום שביעית. כדי מען זאל קענען באלד מוצאי שביעית זייען (אבל לא מישראל) אבער פון היִשראל טאר ער ניט דינגען קיין פעלד אום שביעית. ער זאל ניט גורם זיין דער ישראל זאל אקערן אום שביעית (ומחזיקין ידי נכרי בשביעית) אוב הישראל טרעפט איין עכו"ם בשעת ער אקערט מעג ער איהם זאגן יישר כח (אבל לא ידי ישראל) אבער צו הישראל וואס אקערט אום שביעית טאר ער ניט זאגן יישר כח). אפילו ווען מען האט מתיר געווען צו ארבייטן אין פעלד אום שביעית (אזו ווי פריער איז געשטאנען) פון דעסט וועגן טאר מען ניט זאגן יישר כח. (ווארום עס זעהט אוס אזו ווי ער פרייט זיך דאמיט וואס מען איז מבטל די מצוה פון שביעית (ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום) און אפילו ווען עס איז יום טוב בא דעם עובד כוכבים מעג מען איהם אויך געבן שלום כדי עס זאל ניט זיין קיין שנאה: ד (המדל בזיתים) ווען דיא אייל בוימער זענען געדיכט נעמט ער ארוס פון דריי בוימער דעם מיטלסטן און לאזט איבער צווי. כדי די בוימער זאלן ניט זיין איינג וועלן זיי קענען גראב ווערן. און אזו טוט ער אין דעם גאנצן בום גארטן (בית שמאי אומרים יגום) זאגן בית שמאי דער זאל גאר אפ האקן דעם בום ביז דעם

ווארציל

בארץ ולא יהרס לגמרי שלא יראה כעובד את האדמה: ומודים במחליק, כגון אם נוטל שלשה זיתים זה בצד זה שמחליק פני הקרקע יותר מדאי יאמרו לעבודת קרקע הוא מתכוין ואסור: ישרש. דלא עביד איניש שיתקן קרקע חבירו וידוע דלעצים הוא מכוין: ה לא יחפה. הבקוע בעפר שהרי הוא מתקן בכך שהעפר נעשה טיט ומשביח האילן: באבנים ובקש. דהוי כמושיב שומר שלא ייבש: בתולת שקמה. שלא נקצצה מעול׳: מפני שהיא עבודה. שהיא משובחת בכך: כדרכה אסור. שהיא מתגדלת ומתעבה בכך והוי

מתוך של חבירו ישרש. ומודים במחליק עד שיגום. אף המחליק ישרש. איזה הוא המדל אחד או שנים. המחליק שלשה זה בצד זה. במה דברים אמורים מתוך שלו. אבל מתוך של חבירו. אף המחליק ישרש: ה המבקיע בזית לא יחפהו בעפר. אבל מכסה הוא באבנים או בקש. הקוצץ קורות שקמה לא יחפהו בעפר. אבל מכסה הוא באבנים או בקש. אין קוצצין בתולת שקמה בשביעית מפני שהיא עבודה. רבי יהודה אומר כדרכה אסור. אלא

וואָרציל. אונ דעם וואָרציל זאל ער לאָזן אין דר ערד. וואָרום אז ער וועט ארוס נעמן דעם וואָרציל וועט אום זעהן ווי ער וויל ריין מאכן די ערד צום זייען אום שביעית (ובית הלל אומרים ישרש) אונ בית הלל זאגן ער מעג דעם וואָרציל אויך אוס רייסן (ומודים במחליק עד שיגום) אונ בית הלל איז מודה צו בית שמאי במחליק אז ער האקט אפ דריי בוימר איינם באיי דעם אנדרן וואָס עס ווערט ליידיג אשטיק ערד פאר ער ניט אוס רייסן די וואָרצלן וואָרום וויל עס איז אשטיק ערד ליידיג וועט מען זאגן אז ער מיינט צו זייען אויף דעם אָרט (איזה הוא המדל) וואָס ווערט גרופן מדל (אחד או שנים) אז ער נעמט ארוס איין בום אדר צווייא בוימר. המחליק הייסט (שלשה זה בצד זה) אז ער האקט אפ דריי בוימר איינם בייא דם אנדרע (אזו ווי פריער איז גשטאנן. (במה דברים אמורים) ווען זאגט מען אז ער רייסט אוס דריי בוימר טאר ער ניט אוס רייסן די וואָרצלן (מתוך שלו) נאר אין זיין פעלד. וויל מען וועט זאגן ער וויל ריין מאכן די ערד צום זייען (אבל מתוך של חבירו. אף המחליק ישרש) אָבר אז ער רייסט אוס דריי בוימר אין אפרעמדי פעלד מעג ער די וואָרצלן אויך אוס רייסן. וויל אין אפרעמדי פעלד וועט ער דאך ניט זייען וועט מען זאגן מן הסתם דארף ער די האלץ: ה (המבקיע בזית לא יחפהו בעפר) ווען איינר הט איין גשפאלטן אין אזית (איין אייל בום) צו געמן דר פון האלץ טאר ער ניט ארוין לייגן אין דעם שפאלט קיין ערד. וואָרום די ערד וועט פר בעסרן דעם בום (אבל מכסה הוא באבנים או בקש) אָבר ער מעג פאר דעקן (דעם אָרט וואו ער האט פון אים אפ גהאקט) מיט שטיינר אודר מיט שטרוי. וואָרום זיי פאר היטן נאר דעם בום ער זאל ניט פאר טריקנט ווערן אָבר זיי פאר בעסרן איהם ניט (הקוצץ קורות שקמה לא יחפהו בעפר) ווען איינר האקט אפ באלקונס (צו בויען) פון השקמה (אפייגן בום) טאר ער איהם ניט בדעקן מיט ערד וואָרום עס פאר בעסרט איהם [אבל מכסה הוא באבנים או בקש] אָבר מיט שטיינר אדר מיט שטרוי מעג מען איהם בדעקן וואָרום דס פאר בעסרט ניט נאר עס היט אפ דעם שקמה ער זאל ניט פאר טריקנט ווערן [אין קוצצין בתולת שקמה בשביעית מפני שהוא עבודה] מען טאר ניט אפ האקן בתולת שקמה (דס הייסט אפייגן בום וואָס מען הט אים נאך קיין מאהל ניט אפ גהאקט) אום שביעית. וויל דס הייסט איין ארבייט. וואָרום דר שקמה ביים ווערט דר מיט פאר בעסרט רבי יהודה זאגט [כדרכה אסור] אזו ווי דר שטייגר איז אלי מאהל

והוי כעין זמיר לגפנים: **אלא מגביה עשרה.** שאין דרך לעולם לכרתה אלא למטה מעשרה: **או גומם מעל הארץ.** שאין דרך לכרות אותה כך והלכה כר' יהודה:

הפגים. פגי תאנה כדכתיב (ש"ה ב) התאנה חנטה פגיה: **משהזריחו.** כשהאדימו וזהו התחלת בשולן: **אוכל בהם פתו בשדה.** אבל ללקט ולהכניס לבית אינו רשאי עד שיגמרו:

אלא או מגביה י' טפחים או גומם מעל הארץ: ו המזנב בגפנים והקוצץ קנים. ר"י הגלילי אומר ירחיק טפח. רבי עקיבא אומר קוצץ כדרכו בקרדום או במגל ובמגירה ובכל מה שירצה. אילן שנפשח קושרין אותו בשביעית לא שיעלה אלא שלא יוסיף: ז מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית. הפגים משיזריחו אוכל בהם פתו בשדה. ביחלו כונס בתוך ביתו. וכן כיוצא בהם (נ"א ושאר) בשאר שני שבוע חייב במעשרות: ח הבוסר משהביא מים אוכל בו פתו בשדה. הבאיש

כונס

ו המזנב בגפנים. מקטע זנבות הגפנים כדי שיתעבה הגזע ויגדל ויגבר כחו וכן הקוצץ קנים כדי שיתעבו ויוסיף כחן: **ירחיק טפח.** מן הקרקע ושוב לא מיחזי כעבוד': **שנפשח.** נסדק כמו (איכה ג) ויפשחנו: **לא שיעלה.** שיתחברו סדקיו: **אלא שלא יוסיף.** ליסדק: **ז מאימתי אוכלים פירות האילן**

בחלו. שגדל הרבה והומס לו וגם נפסס בחלה כי (זכריה יא) ובירושלמי יליף לה מדכתיב (ויקרא כה) תהיה כל תבואתה לאכול וכתיב (שם) מן השדה תאכלו את תבואתה בשתי הבואות הכתוב מדבר אחת מן הבית ואחת מן השדה: **ח משהביא מים.** כשהוחלו ויוצא ממנו משקה [נראה קלת

בשביעית. משום דדרשינן לאכלה ולא דרך גרסתו במשנה] : **משהבאישו.**
להפסד ואם אוכלן קודם ביאושן הייני הפסד: משיקראו באשה והיינו כשיתחילו להתבשל

אפ צו האקן טאר מען ניט אפ האקן אום שביעית (ווארום זיא ווערט פאר בעהערט)[אלא או מגביה עשרה טפחים או גומם מעל הארץ] אדער העכער ווי צעהן טפחים פון דער ערד. אדער גלייך מיט דער ערד מעג מען אפ האקן אום שביעית: ו [המזנב בגפנים והקוצץ קנים] ווען איינער שניט אפ דיא עקן פון דיא ווייןשטאקן אדער ער האקט אפ דיא שטעקלאך כדי דיא איבער געבליבענע זאלן בעסער אונ גרעבער וואקסן [רבי יוסי הגלילי זאגט ירחיק טפח] ער זאל דר ווייטערן הטפח פון דר ערד אדער פון דעם בוים (אבער בייא דר ערד אדר בייא דעם בוים טאר ער ניט אפ האקן עס זאל ניט אוס זעהן אז ער וויל פאר בעסערן דעם בוים) רבי עקיבא זאגט [קוצץ כדרכו בקרדום או במגל ובמגירה ובכל מה שירצה] ער מעג אפ האקן אזו ווי ער האקט אפ אלע מאהל מיט איין האק אונ מיט איין שנייד מעסער אונ מיט איין זעג אונ מיט וואס ער וויל [אילן שנפשח] א בוים וואס איז צו שפאלטן געווארן [קושרין אותו בשביעית] מעג מען איהם צו בינדן אום שביעית [לא שיעלה אלא שלא יוסיף] ניט כדי ער זאל צו זאמן וואקסן נאר ער זאל זיך ניט ווייטער שפאלטן: ז [מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית] דר דין איז אין יבעטין יאהר (שמטה) מעג מען נאר עסן די פירות אבער ניט פאר דארבן. אונ אז ער עסט פירות וואס זענען ניט צייטיג הייסט עס ער הט זייא צו שאדן געמאכט. זאגט דיא משנה ווען הייסן פירות צייטיג אז מען זאל זיי מעגן עסן אום שביעית [הפגים משיזריחו אוכל בהם פתו בשדה] פייגן ווי באלד זיי ווערן רויט עסט ער זיין ברויט מיט זיי אין פעלד (אבער אהיים נעמן טאר ער ניט) [ביחלו כונס בתוך ביתו] אז זייא זענען גרוס געווארן מעג ער זיי נעמן מיט זיך אהיים [וכן כיוצא בשאר שני שבוע חייב במעשרות] אונ אין אנדרי יאהרן פון שמטה (אז זייא זענען אזו גרוס געווארן זענען זיי חייב במעשר: ח [הבוסר משהביא מים אוכל בו פתו בשדה]

כונס לתוך ביתו · וכן כיוצא בו בשאר שני שבוע חייב במעשרות : ט זיתים משיכניסו רביעית לסאה · פוצע ואוכל בשדה · הכניסו חצי לוג כותש וסך בשדה · הכניסו שליש כותש בשדה וכונס לתוך ביתו · וכן כיוצא בהם בשאר שני שבוע חייבים במעשרות · ושאר כל פירות האילן בעונתן למעשרות כך עונתן לשביעית : י מאימתי אין קוצצין האילן בשביעית · ב"ש אומרים כל האילן

אתכשלו עד שהזיתים שבפנים נראים מבחוץ מתוך הקליפה : ט רביעית לסאה . שמסאה זיתים יכול להוציא רביעית הלוג שמן : פוצע . דרך הזיתים לפצען כדי למתק מרירותן : ואוכל בשדה . דדבר שדרכו לאכול הוא אבל לסוף לא חזו ואין סכין אלא בדבר שדרכו לסוך: הכניסו חצי לוג · שנתבשלו עד שהוא יכול להוציא חצי לוג מסאה : הכניסו שליש . שנתגדלו שליש מגדל שעתידים להתגדל א"נ שמוליא מהן עכשיו

שליש ממה שמוליא לאחר כשנתבשלו יפה : כך עונתן לשביעית. ואין אוכלין מהן בשביעית עד שיגיעו לעונת מעשרות המפורש בפרק קמא דמעשרות דדוקא תאנים וענבים וזיתים רגילים לאכול קודם בזמן לפיכך התירו לאכול מהם בשדה בשביעית קודם שיגיעו לעונה שמעשרות אבל לא בשאר פירות : י אין קוצצין את האילן בשביעית· משום דלאכלה אמר רחמנא ולא להפסד ותני שמעתי כיון דאפקרינהו

אום צייטיגי ווייַנטרויבן . אז זיי האבן אין זיך זאפט מעג מען דער מיט עסן ברוט אין פעלד והבאיש כונס לתוך ביתו) ווי זיי האבן אן גהויבן צייטיג צו ווערן מעג ער זיי נעמן אהיים וכן כיוצא בו בשאר שני שבוע חייב במעשרות) אונ אין אנדרי יאהרן פון שמטה (אז זייא זענן אזו צייטיג גווארן) זענן זיי חייב במעשר : ט (זיתים משיכניסו רביעית לסאה. פוצע ואוכל בשדה) אייל בערן . אז פון הסאה זיתים קען מען אום קוועטשן איין פערטיל לוג אייל (סאה . לוג איז גוועזן אזו אסאם פאר צייטן) שפאלט ער זיי אונ עסט זיי אין פעלד . אונ שמירן זיך דר מיט טאר מען ניט . ווייל זיי טויגן ניט צום שמירן הייסט עס ער מאכט צו שאדן די זיתים אונ שאדן מאכן פירות פון שביעית טאר מען ניט (הכניסו חצי לוג כותש וסך בשדה) אבער אז מען קען ארוס נעמן פון הסאה זיתים האלבן לוג אייל (זייא זענן שון צייטיגר גווארן) שטויסט ער זייא אונ מעג זיך מיט זיי שמירן אין פעלד (הכניסו שליש כותש בשדה וכונס לתוך ביתו) אונ אז זיי זענן נאך צייטיגר גווארן אונ מען קען פון הסאה זיתים ארום נעמן אייל אדריטל פון ווי פיל מען וועט פון זייא קענן ארום נעמן אז זיי וועלן ווערן גאר צייטיג (דהיינו אז זייא וועלן גאר צייטיג ווערן וועט מען קענן פון זיי ארום נעמן אייל דריי קווארט אונ איצט נעמט מען פון זיי ארום איין קווארט מעג ער זיי שטויסן אין פעלד אונ נעמט זיי אהיים (וכן כיוצא בהם בשאר שני שבוע חייב במעשרות) אונ אין אנדרי יאהרן פון שמטה (אז זייא זענן אזו צייטיג גווארן זענן זיי חייב במעשר. אונ דס איז נאר באיי תאנים אונ ענבים אונ זיתים וואס דר שטייגר איז אז מען עסט פון זיי ווידר זיי ווערן צייטיג הט מען אום שביעית אוך מתיר גוועזן צו עסן פון זיי איידר זיי זענן צייטיג (ושאר כל פירות האילן בעונתן למעשרות כך עונתן לשביעית) אבער באיי אנדרי פירות ווען די צייט איז אז זיי ווערן חייב במעשר (אזו וויא עס וועט שטיין אין ערשטן פרק פון דר מסכת מעשרות) מעג מען זיי עסן אום שביעית . אונ ניט פריער : י (מאימתי אין קוצצין האילן בשביעית) פון וועלכר צייט אן טאר מען ניט אפ האקן קיין בום אום שביעית בית שמאי זאגן (כל האילן משיוציא) אלע בוימר ווען זייא הייבן אן

האילן משיוציא. ובית הלל אומרים החרובין משישלשלו. והגפנים משיגרעו. והזיתים משינצו. ושאר כל אילן משיוציא. וכל האילן כיון שבא לעונת המעשרות מותר לקוצצו. כמה יהא בזית ולא יקוצצנו רובע. רבן שמעון בן גמליאל אומר הכל לפי הזית:

פרק ה

בנות שוח. שביעית שלהם שניה שהן עושות

לשלש

דאפקרינהו רחמנא לפירות אם יקצצם בדמים שדמיו יקרים לעצים יותר מאילן: הוי גוזל את הרבים: משיוציא. תחלת הפלין בימי ניסן: משישלשלו. משיתחילו להכביד ולתלות כעין שלשלת: משיגרעו. משיעשו גרעינים. פ"א הבוסר כשיגדילו הענבי׳ ונעשו כפול הלבן נקרא גרוע: משינצו. משיגדל עליהן הנץ כמו הנצנים נראו בארץ (ש"ה ב) כשיגיע לשיעור הזה אסור לקוצצן בשביעית: מותר לקוצצו. ואין כאן משום הפסד הפרי או משום גזל לפיכך ליכא שכבר הפרי ראוי לאכילה ומשום קוצץ אילנות טובים ליכא אם הוא מעולה

ובכמה יהא בזית. לאו אשביעית קאי אלא שיהא אסור לקוצצו משום קוצץ אילנות טובים כדכתיב (דברים כ) כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות: רובע. הקב משום דחשיב יותר משאר אילנות דאילו בדקל מותר לקוצצו עד דטעין קבא:

פ"ה בנות שוח. תאנים לבנות המגדלות מג׳ שנים לג׳ שנים: שביעית שלהם שנה שניה. של שמטה דפירות ההונטים בשביעית אין נגמר בשולן עד שנה שניה של שמטה שהיא ג׳ לחניטה ואז הוי כשן

ארום צו ציהן בלעטר (אין ניסן) טאר מען זיי שון ניט אפ האקן ווארום דס איז שון איין אנהייב פון פירות אונ פירות שביעית האט די תורה גזאגט אז מען זאל זיי עסן אבר ניט צו שאדן מאכן (בית הלל זאגן החרובין משישלשלו) באקשארן בוימר ווען די צווייגן הייבן אן שווער צו ווערן אונ אראפ צו הייגן טאר מען דעם בום ניט אפ האקן. אבר פריער מעג מען (והגפנים משיגרעו) אונ ווין שטאקן ווען עס ווערט אין די ווין טרויבן קערנר טאר מען ניט אפ האקן דעם ווין שטאק (והזיתים משינצו) אונ זיתים (אייל בוימר) ווען זייא בליהן טאר מען שון ניט אפ האקן דעם בום (ושאר כל אילן משיוציא) אונ אנדרי בוימר ווען זיי הייבן אן ארום צו ציהן בלעטר טאר מען זיי ניט אפ האקן (וכל אילן כיון שבא לעונת המעשרות מותר לקוצצו) אונ אלע בוימר אז די פירות ווערן צייטיג אז זיי זענן חייב במעשר מעג מען דעם בום אפ האקן ווארום עס מאכט שון ניט שאדן די פירות ווייל מען קען שון דיא פירות אראפ נעמן פון בום. אנדערש טאר מען ניט אפ האקן קיין בום וואס וואקסט אויף איהם פירות ביידן ער איז מעדר ווערט אויף האלץ ווי אויף פירות (ווארום אין דר תורה שטייט כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות) (כמה יהא בזית ולא יקוצצנו רובע) דר דין שטוסט ניט פון שביעית. נאר ווען מעג מען אפ האקן אבום וואס וואקסט אויף אים פירות. זאגט די משנה וויא פיל פירות זאל זיין אויף איין איילבר בום אז מען זאל אים ניט טארן אפ האקן. אפערטיל קב. אבר אז עס וואקסט אויף דעם בום ווייניגר ווי אפערטיל קב מעג מען אים אפ האקן (רבן שמעון בן גמליאל זאגט הכל לפי הזית) אלץ נאך דעם ווערט פון דעם זית (אויב די האלץ איז מער ווערט ווי די פירות מעג מען אים אפ האקן):

פ״ה (בנות שוח. שביעית שלהם שניה) ווייסי פייגן קען זייער שביעית אמאל זיין דעם צווייטן יאהר נאך שביעית (שהן עושות לשלש שנים ווייל זיי ווערן ניט צייטיג פאר

דרייא

לשלש שנים · ר' יהודה אומר הפרס אות שביעית שלהם מוצאי שביעית · שהן עושות לשתי שנים · אמרו לו לא אמרו אלא בנות שוח :

ב הטומן את הלוף בשביעית . רבי מאיר אומר לא יפחות מסאתים · עד גובה ג' טפחים . וטפח עפר על גביו · וחכמים אומרים לא יפחות מארבע קבים עד גובה טפח וטפח עפר על גביו · וטומנו במקום דריסת אדם :

ג לוף שעברה עליו שביעית · רבי אליעזר אומר אם לקטו העניים את עליו לקטו . ואם לאו יעשה חשבון עם

אין דין שביעית דבתר חנט אזלי' : פרסיות . אין תאנים העושים משתי שנים לשתי שנים ואין הלכה כר' יהודה : הטומן את הלוף . אין ממי. הבללים שרגילים לטמון בארץ: לא יפחות מסאתים · משום דמיחזי כזורע עד שיטמין מהם שאהיה בחפירה אחת על גובה ג' טפחים שלא יהיו מפוזרים אלא יהיה גובה הכרי והצבור שלשה טפחים וטפח עפר על גבי הכרי : וטומנו במקום דריסת

האדם . כדי שלא ילמח . והלכה כחכמים : ג לוף שעברה עליו שביעית . ונכנסת עליו שמינית שהוא מתקיים זמן מרובה בארץ במחובר : אם לקטו עניים את עליו לקטו . דעלי הלוף יש להן ביעור ועיקרו אין לו ביעור כדתנן לקמן בפ"ז הלכך אם לקטו עניים את עליו בשביעית לקטו ואם לאו ונכנסו לשמינית וגדלו העלין כמלאו גדולי שביעית ושמינית מעורבין יחד : יעשה חשבון · ויסעור

דריי יאר . אונ אוב זיי האבן גיבליהט אום שביעית וועלן זיי איצט צייטיג ווערן דעם צווייטן יאר נאך שביעית . אונ באיי אילנות רעכנט מען נאך דעם יאר ווען זיי בליהן · זענן די אלי דינים פון שביעית באיי זיי נוהג אין צווייטן יאר נאך שביעית : רבי יהודה זאגט (הפרסאות שביעית שלהם מוצאי שביעית שהן עושות לשתי שנים) דס איז איין מין פייגן וואס וואקסן צווייא יאר) אוב זיי האבן גיבליט אום שביעית איז זייער שביעית מוצאי שביעית (דעם ערשטן יאר נאך שביעית) (אמרו לו לא אמרו אלא בנות שוח) האבן די חכמים גזאגט צו רבי יהודה מען הט ניט מער גזאגט נאר באיי בנות שוח אבר באיי פרסאות הט מען ניט גזאגט אז זייער שביעית זאל זיין נאך שביעית : ב (הטומן את הלוף בשביעית) ווען איינר וויל באהאלטן לוף (דס איז איין מין ציבעלי) אין דר ערד (כדי דס זאל קענן לאנג דויערן) אום שביעית . זאגט רבי מאיר לא יפחות מסאתים עד גובה שלשה טפחים . וטפח עפר על גביו) ער טאר ניט אריין שיטן אין איין גרוב ווייניגר ווי צוויי סאה . אונ ער זאל זיי ניט אום שפרייטן אין גרוב נאר זיי זאלן ליגן איינס אוף דס אנדרי ביז דריי טפחים די הייך (כדי מען זאל ניט מיינן אז ער וויל זיי זייען אום שביעית) . אונ ערד גראב א טפח זאל ער ארויף שיטן פון אויבן : אונ די חכמים זאגן (לא יפחות מארבע קבים עד גובה טפח וטפח עפר על גביו) ער זאל ניט באהאלטן ווייניגר ווי פיר קבין (דס הייסט פיר קבין זענן צוויי דריטיל סאה) . אונ זיי זאלן ליגן איינס אוף דם אנדרי הטפח די הייך . אונ פון הויבן שיט ער ארויף ערד הטפח די הייך (וטומנו במקום דריסת אדם) אונ ער מוז זיי באהאלטן אין דעם ארט וואו מענטשן טרעטן . כדי עס זאל ניט וואקסן : ג (לוף שעברה עליו שביעית) לוף וואס הט גוואקסן פון זיבעטן יאר אין אכטן . זאגט רבי אליעזר (אם לקטו העניים את עליו לקטו) אוב די ארעמי לייט האבן אפ גקליבן די בלעטער אום שביעית איז גוט (ואם לאו יעשה חשבון עם העניים) וועם ניט . זאל ער מאכן מיט די עניים איין רעכנונג וויא גרוס די בלעטר זענין גיוועז אין סוף זיבעטן יאהר אונ וויא פיל עס איז צו גוואקסן אין דעם אכטן יאהר . די פון זיבעטן יאהר זאל ער געבן די עניים . אונ פון אכטין יאהר נעמט

ער

וישער כמה גדל מהן בשביעית ויתן לעניים דר' אליעזר סבר כר' יהודה דאמר לקמן עניים אוכלים אחר ביעור ולא עשירים: **רבי יהושע אומר אין לעניים עמו חשבון.** דסבר כר' יוסי דאמר לקמן אחד עניים ואחד עשירים אוכלים אחר הביעור. והלכה כר' יהושע: **ד לוף של ערב שביעית.** שגדלה מערב שביעית ולא הוסיף למחיה בשביעית [שאם הוסיף] אסור לעקרו משום הפסד פרי: **הקיצונים.** יש מפרשים שנזרעו בקיץ וי"מ מיוחדות לקיץ שהן יבשות מאד: **פואה של עידית.** הגדילה בשדה שמינה: **פואה.** צבע אדום שקורין רו"א בלע"ז:

עם העניים. ר' יהושע אומר אם לקטו העניים את עליו לקטו. ואם לאו אין לעניים עליו חשבון: **ד** לוף של ערב שביעית שנכנס לשביעית. וכן בצלים הקיצונים. וכן פואה של עידית. ב"ש אומרים עוקרין אותן במארופות של עץ. וב"ה אומרים בקרדומות של מתכות. ומודים בפואה של צלעות. שעוקרין אותה בקרדומות של מתכות: **ה** מאימתי מותר אדם ליקח לוף במוצאי שביעית. רבי יהודה אומר מיד

וחכ"א

במארופות של עץ. במרא שחופרים בו את הקרקע. של עץ. ולא של ברזל שלא יראה כעובד את הארץ: **בקרדומות של מתכות.** ולא חיישינן דלמא מיחזי כעובדה: **בפואה של צלעו'.** כמו סלעות בסמ"ך פואה הגדילה בין הסלעים כיון דאין דרך לזרוע שם לא מיחזי כעובד את הארץ. פ"א צלע' כמו ולצלע המשכן (שמות כו) כלו' צדי השדה שאין דרך לזרוע שם: **ה רבי יהודה אומר מיד.** ואף על גב דבשאר ירקות מודה ר' יהודה דאסור עד שיעשה כיוצא בו בלוף הואיל וצריך לעקרו לב"ש במארופות של עץ ולבית הלל בקרדומות של

מתכות

ער פר זיך. ווארום ר' אליעזר האלט אזוי ווי ר' יהודה וואס ער זאגט (אין פרק ט משנה ח) אז אפילו נאך דעם זיבעטן יאהר מעגן נאר עניים עסן די פירות פון זיבעטן יאהר אבער עשירים ניט. דאריבער מוז ער האבן אחשבון מיט די עניים ווי פיל לוף עס האט גוואקסן אין זיבעטן יאהר : ר' יהושע זאגט [אם לקטו העניים את עליו לקטו] אויב די עניים האבן אפ גקליבן די בלעטר אום שביעית איז גוט [ואם לאו אין לעניים אליו חשבון] אונ אויב ניט האבן זייא ניט קיין חשבון מיט דעם בעל הבית. ווארום רבי יהושע האלט ווי רבי יוסי וואס ער זאגט אויב ער האט מפקיר גוועזן די פירות דעם זיבעטן יאהר אונ זיי זענען איבר גבליבן אין פעלד ביז דעם סוף פון זיבעטן יאהר. מעג דר בעל הבית אריין נעמן די פירות פון פעלד אונ זייא האלטן פאר זיך. דאריבער מעג דער בעל הבית עסן דיא גאנצע לוף :

ד [לוף של ערב שביעית שנכנס לשביעית] לוף וואס איז צייטיג גווארין ערב שביעית אונ איז גבליבן שטיין אין פעלד ביז אין שביעית [וכן בצלים הקיצונים] אונ זומר ציבלע [וכן פואה של עידית] אונ פואה (דאס איז איין מין פרי צום פארבין) וואס האט גוואקסן אין אפעטע פעלד בית שמאי זאגן (עוקרין אותן במארופות של עץ) מען רייסט דאס אויס מיט הילצערנע רידלן (ווארום מיט אייזרנע זעהט אויס ווי ער אקערט). (ובית הלל אומרים בקרדומות של מתכות) אונ בית הלל זאגן מיט אייזערנע העק מעג מען אויך : (ומודים בפואה של צלעות שעוקרין אותה בקרדומות של מתכות) אונ דם זענן אלע מודה די פואה וואס וואקסט בייא דער זייט פון פעלד מעג מען אום רייסן מיט אייזרנע העק. ווארום דארטן איז ניט דר שטייגר צום זייען. וועט מען איהם ניט חושד זיין אז ער מיינט צו אקערן דיא פעלד : ה (מאימתי מותר אדם ליקח לוף במוצאי שביעית רבי יהודה אומר מיד) פון ווען אן מעג איין מענטש קויפן

לוף

מחשות ואין דרך לעקרו בשביעית אלא ע"י שינוי הלכך במוצאי שביעית לא שכיח דאיסורא ומש"ה מותר מיד אבל ירק שלא גזרו שלא ילקטו כי אורחיה שכיח כמי דאיסורא בשמינית לפיכך אסור עד שיעשה כיוצא בו : משירבה החדש. בירושלמי מפרש דהיינו מן הפסח ואילך והלכה כחכמים : ו שאין האומן רשאי למוכרן בשביעית. למי שהוא חשוד על השביעי' אבל למי שאינו חשוד פרי דאינו קונה אלא לשליש עד (אחר) שביעית: מזרה. שזורין בו התבואה בגורן : דקר. כמין יתד ברזל שקורין קולטרו בלע"ז והוא עשוי לחפור בו את הקרקע לשון וידקור את שניהם (במדבר כה) : מגל יד ומגל קציר ועגלה. מותרין שמא הוא (רוצה) לקצור מן ההפקר ולהביא בעגלה למאכל ביתו ואין אסור אלא להביא הרבה לעשות אוצר: ז היוצר. אומן שעושה

והכ"א משירבה החדש : ו אלו כלים שאין האומן רשאי למכרם בשביעית. מחרישה וכל כליה · העול והמזרה והדקר · אבל מוכר הוא מגל יד ומגל קציר ועגלה וכל כליה· זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור · לאיסור ולהיתר מותר : ז היוצר מוכר חמש כדי שמן · וט"ו כדי יין · שכן דרכו להביא מן המופקר · ואם

לוף אין מוצאי שביעית. רבי יהודה זאגט באלד נאך שביעית. ווייל לוף טאר מען אנדערש ניט אוס רייסן אום שביעית סיידן מען זאל ענדערן ווי אלע מאהל דהיינו מיט הילצערנע כלים אדר מיט העק כ ווי מען דם אוס רייסן. דאריבר רייסט קיין מענטש ניט אום אזו פיל לוף אום שביעית אז ער זאל דר פון בהאלטן אוף נאך שביעית. מן הסתם איז דיא לוף פון פר שביעית. אבר אנדרי ירק וואס מע מעג אוס רייסן אום שביעית אזו ווי מען רייסט אום אלע מאהל. טאר מען ניט קופן קיין ירק מוצאי שביעית ביז עס וואקסט אויף נייע ירק אום מוצאי שביעית. ווארום עס קען זיין אז דיא ירק איז פון שביעית. (וחכמים אומרים משירבה החדש) אונ דיא חכמים זאגן אז לוף טאר מען אוך ניט קופן אום מוצאי שביעית ביז עס וואקסט אוף נייע. ווייל טאמר איז דס פון שביעית : (אלו כלים שאין האומן רשאי למכרם בשביעית) דאס זענן די כלים וואס איין בעל מלאכה טאר ניט פר קופן אום שביעית צו דעם מענטשן וואס איז אין חשד צו ארבייטן זיין פעלד אום שביעית. ווייל מען טאר ניט העלפן דעם מענטשן צו איין עבירה. אבר צו דעם וואס איז ניט אין חשד מעג מען פר קופן אלע כלים. ווייל ער וויל זייא בהאלטן אוף נאך שביעית (מחרישה וכל כליה) איין האקר מיט אלי כלים ווס גיהער צום האקר. (העול) איין יאך וואס מען טוט אן דר בהמה אוף דעם האלדז בשעת זיא אקערט (והמזרה) אונ איין ווינדשופל (והדקר) אונ איין אייזערנעם שטעקן צום גראבין דיא ערד (אבל מוכר הוא מגל יד ומגל קציר ועגלה וכל כליה) אבער ער מעג פאר קויפין איין קריינעם שניד מעסער אונ אגרויסין שניד מעסער. אונ איין וואגין מיט אלע כלים דר צו. ווארום עס קען זיין אז ער וויל שניידין פון הפקר אונ פירין צו זיך אהיים מען זאל דאס עסין. אונ ניט צום בעהאלטען (זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור) דאס איז דר כלל. אזו איין כלי וואס מען ארבייט מיט איר נאר איין זאך ווס איז אסור אום שביעית. טאר מען ניט פאר קויפין אום שביעית (לאיסור ולהיתר מותר) אבער אז מען ארבייט מיט דר כלי איין זאך וואס איז אסור אונ איין זאך וואס איז מותר. מעג מען פר קויפין אום שביעית : ז (היוצר מוכר חמש כדי שמן. וחמשה עשר כדי יין. שכן דרכו להביא מן המופקר) איין טעפער מעג פאר קויפין פינף אייל קריג אונ פופצעהן ווין

ואם הביא יותר מכאן מותר • ומוכר לנכרי בארץ • ולישראל בח"ל:

ח בית שמאי אומרים לא ימכור לו פרה חורשת בשביעית • ובית הלל מתירין מפני שהוא יכול לשוחטה • מוכר לו פירות (ס"א אפי') בשעת הזרע • ומשאיל לו סאתו אע"פ שהוא יודע שיש לו גורן. ופורט לו מעות אע"פ שהוא יודע שיש לו פועלים • וכולן

שהיא כלי חרס מוכר אפי' לחשוד על השביעית י' כדי שמן וט"ו כדי יין וליכא למיחש שמא רוצה כולם לשמן או כולם ליין שניכרים הן אותם של יין מאותם של שמן שהעפר שעושים ממנו כדי יין אינו דומה לעפר שעושים ממנו כדי שמן: **ואם הביא יותר מכאן מותר**. ולא חיישינן שמא מן המשומר דשביעית הביא: **ומוכר לנכרי בארץ**. ולא חיישינן שמא יחזור הנכרי וימכר' לישראל החשוד: **ולישראל בחוצה לארץ**. ולא חיישינן שמא יוליכם בארץ א"כ במה יכניס לתוכן יין ושמן של שביעית שהביא מארץ ישראל ולא החמירו חכמים כ"כ:

ח **שהוא יכול לשוחטה**. ובכל דהוא דתלינן למתלי תלינן וב"ש סברי דאין דרך כלל לשחוט פרה העומדת להריש: **אפי' בשעת הזרע**. ולא אמרינן ודאי לזריעה הוא לוקח דתלינן לאכילה הוא רוצה: **שיש לו גורן**. ולא חיישינן שמא מודד להכניס לאוצר דאיכא למתלי דלטחינה הוא מודד: **ופורט לו מעות**. מחליף לו מעות בפרוטות: **אע"פ שהוא יודע שיש לו פועלים** • גמלה

קריג. ווייל דר שטיינער איז צו ברייננען אזו פיל פון הפקר [ואם הביא יותר מכאן מותר] אונ אוב ער הט גבראכט מער ווי פינף קריג אייל אונ מער ווי פופצעהן קריג ויין מעג מען איך ניצן. אונ מען האט ניט מורא טאמער האט ער דאס גבראכט פון אזו איין מענטשן וס ער האלט די פירות שביעית פר זיך אונ הט זיי ניט מפקיר גווען. ווארום עס טרעפט אמאהל אז מען קען ברייננען פון הפקר מער ווי פינף קריג אייל אונ וויא פופצעהן קריג וויין [ומוכר לנכרי בארץ] אונ מען מעג פר קויפן צו איין עובד כוכבים אין ארץ ישראל כלים ווי פיל מען וויל. אונ מען הט ניט מורא טאמער וועט ער פר קויפן צו איין ישראל וואס ער איז אין חשד אוף שביעית וועט ער אין זיי האלטן וויין אדער אייל וס ער הט ניט מפקיר גווען. וועט דאך דער ישראל איהם האבין גהאלפן צו דר עבירה [ולישראל בחוצה לארץ] אונ צו איין ישראל וואס ער איז אין חוץ לארץ וס דארטן איז ניטא דר דין פון שביעית אונ מען הט ניט מורא טאמר וועט ער זיי פירין אין ארץ ישראל אונ ער וועט זיי דארט פר קויפן צו איין ישראל וס ער איז אין חשד אוף שביעית: ח בית שמאי זאגן [לא ימכור לו פרה חורשת בשביעית] מען טאר ניט פר קופן אום שביעית (צו אקיינטשן וס איז אין חשד בר צו זיין אוף שביעית) איין קוה וס אקערט. ווארום ער העלפט איהם עובר צו זיין איין עבירה ובית הלל זענן מתירמען מעג פר קויפן [מפני שהוא יכול לשוחטה]. ווארום עס קען זיין אז ער מיינט צו שעכטן דיא קוה אונ ניט צו אקערין מיט איר [מוכר לו פירות בשעת הזרע] מען מעג פאר קויפן פירות צו דעם וס איז אין חשד אוף שביעית. אפילו אין דר צייט וס מען פאר זייט די פעלדר. אונ מען הט ניט מורא טאמר קויפט ער דאס צום פאר זייען (און פירות שביעית טאר מען ניט פר זייען נאר עסין). נאר מען זאגט ער קויפט געוויס די פירות צום עסין [ומשאיל לו סאתו אף על פי שהוא יודע שיש לו גורן] אונ מען מעג איהם בארגן איין מאס צו מעסטן תבואה. אפילו ער הט אשייער. אונ מען הט ניט מורא טאמר מעסט ער די תבואה אריין צו לייגן אין שייער אונ וויל זיי ניט מפקיר זיין. נאר מען זאגט ער וויל געבן די תבואה מאלן דאריבער מעסט ער זיי [ופורט לו מעות אף על פי שהוא יודע שיש לו פועלים] אונ מען מעג

ומאן מסייע ידי עוברי עבירה דאמריק שמא לאחר זמן צריך הוא לריך : וכולם . אם פירש שלדבר אסור הוא אותם אסור : **ט החשודה על השביעית.** לאכול פירות שביעית אחר הביעור בלא ביעור :

נפה . שאני אומר לספור בה מעות היא לוקחת : **כברה** . שאני אומר לכבור בה את החול : **רחיים** . דשמא לטחון בהם סממנין : **תנור** . שמא ליבן בו אונין

וכולן בפירוש אסורין: ט משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעי' נפה וכברה ורחיים ותנור · אבל לא תבור ולא תטחן עמה · אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה אבל משתטיל המים לא תגע אצלה · שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה · וכולן

של פשתן : **ולא תטחן עמה** . שאסור לסייע ידי עוברי עבירה: **ובוררת וטוחנת עמה** · ולא אסרו הכי באשת עם הארץ החשוד על המעשרות כדאסרו בחשוד של שביעית משום דרוב עמי הארץ מעשרים הן: **אבל משתטיל המים** . בעיסה לא תגע עמה לפי שמתגלגלת העיסה להלה וקא מיטמאה מחמת כלים שמאים בהרי הוכשרה לקבל

איהם אם בייטן אויף קיין געלט . אפילו מען וויס ער דארף צאהלן ארבייטער וואס האבן באי איהם גארבייט אום שביעית אז איין מלאכה וואס מען טאר ניט ארבייטן אום שביעית. זאגט מען ניט ער וועט גוויס די קליין געלט געבן די ארבייטער העלפט מען דאך איהם צו איין עבירה. נאר מען זאגט ער דארף דיא געלט אויף אנדרע זאכן אום צו געבן. אונ דיא ארבייטער וועט ער צאהלן מיט אנדרע געלט [וכולן בפירוש אסורין] אונ דיא אלע זאכן וואס דא איז גשטאנן אוב ער הט גזאגט בפירוש אז ער דארף זייא צו אזוי א זאך וואס מען טאר ניט טאהן אום שביעית. טאר מען דאס איהם ניט געבן: ט [משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית] איין אשה מעג פרלייען צו די אנדרע אשה וואס זיא איז איין חשד אויף שביעית (נפה) איין זיפ פון מעהל. אונ (כברה) איין זיפ פון תבואה. אונ רחיים איין מיהל שטיין. אונ (התנור) איין אובן צום באקן ווארום מען זאגט טאמער דארף זיא די זיפ צו ציילן אין איר געלט. אונ די כברה צו זיפן זאמד אוב זי האט עפס פארלוירן אין זאמד. אונ דעם מיהל שטיין צו מאהלן אין איהם קרייטעכצר (סמנין). אונ דעם אובן צו טריקענען אין איהם פלאקס אדר צו אזעלכע זאכן וואס ביי זיי איז ניטא קיין איסור פון שביעית. [אבל לא תבור ולא תטחן עמה] אבער זי טאר איהר ניט העלפן קלויבן די תבואה אונ ניט העלפן מאהלן ווארום מען טאר ניט העלפן קיין מענטשן צו איין עבירה: [אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה] איין ווייב פון איין חבר (אכטן) וואס ער ניט תרומות ומעשרות אונ היט זיך פון הטומאה מעג פר בארגן צו איין ווייב פון איין עם הארץ וואס ער איז חשוד אויף תרומות ומעשרות) איין זיפ פון מעהל אונ פון תבואה. אונ זיא מעג איהר העלפן קלויבן דיא תבואה אונ מאהלן אונ זיפן. ווייל דר רוב (דאס מעהרסטע) עמי הארצים גיבן תרומות ומעשרות נעמט מען אן אז פון דיא תבואה האט מע אויך געגעבן תרומות ומעשרות איז דאך שון ניט קיין עבירה: [אבל משתטיל המים לא תגע אצלה שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה] אבער ווען זיא האט אריין געגאסן וואסער אין דיא מעהל צום קנעטן איז שון דיא טייג חייב געווארן צו געבן פון איר חלה. אונ די טייג ווערט טמא פון אירי כלים. אונ אוב זיא העלפט איר קנעטן העלפט זיא דאך אז דיא חלה פון דר טייג זאל ווערן טמא אונ מען טאר ניט מטמא זיין קיין חלה. העלפט זיא דאך עובר צו זיין אין

לקט: טומאה וזו מסייעתה לגלגל ואסור לגרום טומאה לחלה: וכולן לא אמרו. לא התירו להשאילן כלים ולסייען בלא טעם עבירה עצמה אלא משום דרכי שלום:

ומחזיקין ידי נכרי. אגב גררא דדרכי שלום תנא ליה הכא ומפורש לעיל בפ"ד:

פ"ו שלש ארצות לשביעית. חלוקות לענין דין שביעית: כל שהחזיקו עולי בבל. עזרא וסייעתו כשעלו מבבל: לא נאכל ולא נעבד. שעבודת הארץ היא אסורה בשביעית ואם נעבדה וגדלה אסור לאכול מאותן גדולי'. פירוש אחר ועיקר לא נאכל לאחר שביעית בלא ביעור ולא נעבד בשביעית: מכזיב ועד הנהר ועד אמנום. כזיב משוך כלפי הצפון לצד מזרח ורצועה יוצאת מענו שיושבת ברצועה של ארץ ישראל במקצוע צפונית מזרחית ואותה רצועה משוכה כלפי צפון והולכת עד כזיב ורצועה אחרת משוכה מעט כלפי מזרח ובה הנהר האמור כאן ואלו הב' רצועות כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל: ועד אמנום. הוא הר ההר הכתוב בגבולות הארץ בפרשה אלה מסעי תתאו לכם הר ההר מתרגמינן בירושלמי טורי אמנוס והוא בצפונה א"י לצד מערב אצל הים הגדול וגם זו לא כבשו עולי בבל הלכך נאכל לאחר הביעור לאידך ליתנא אם נעבד בשביעית נאכל דקדוש' ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא ולא נעבד לענין עבודה החמירו לאסור מדרבנן: מהנהר ומאמנום ולפנים. כך כתיב בכל הספרים ונפי הוה ניחא אי הוה גרסינן ולחוץ ואפשר לפרש בדוחק מהנהר ולפנים מתחלת הנהר ולפנים לצד הנהר חוצה לארץ. וכן מתחלת טורי אמנוס ולפנים לצד ההר קרויה לפנים:

סוריא

וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום. ומחזיקין ידי נכרי בשביעי'. אבל לא ידי ישראל. ושואלין בשלום' מפני דרכי שלום:

פרק ו

שלש ארצות לשביעית. כל שהחזיקו עולי בבל מארץ ישראל ועד כזיב. לא נאכל ולא נעבד. וכל שהחזיקו עולי מצרים. מכזיב ועד הנהר ועד אמנה. נאכל אבל לא נעבד. מן הנהר ומאמנה ולפנים. נאכל ונעבד:

עושין

עֲבֵירָה [וְכוּלָן לֹא אָמְרוּ אֶלָּא מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם] אוּנ דִי אַלֵי זַאכֶן וָוס מֶען הָט מַתִּיר גֶּוֶען צִי בָּארְגֶן אוּנ צוּ הֶעלְפֶן וֶוען עֶס אִיז נִיט קֵיין עֲבֵירָה. הָט מֶען דָּס נָאר מַתִּיר גֶּוֶען פוּן שָׁלוֹם וֶועגֶן. מֶען זָאל נִיט הָאבֶּן קֵיין שִׂנְאָה אֵיינֶר אוּף דֶעם אַנְדֶרֶן [וּמַחֲזִיקִין יְדֵי נָכְרִי בַּשְּׁבִיעִית. אֲבָל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל. וְשׁוֹאֲלִין בִּשְׁלוֹמָן מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם] פוּן וּמַחֲזִיקִין בִּיז דֶעם סוֹף פֶּרֶק שְׁטֵייט שׁוֹן דֶר פְּשַׁט אִין פרק ד' משנה ג':

פרק ו [שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לַשְּׁבִיעִית] דְרֵיי לֶענְדֶר אִיז אַיין אוּנְטֶר שֵׁייד צוּ שְׁבִיעִית [כָּל שֶׁהֶחֱזִיקוּ עוֹלֵי בָבֶל מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְעַד כְּזִיב. לֹא נֶאֱכָל וְלֹא נֶעֱבָד] דִי אַלֵי שְׁטֶעט וָוס דִי אִיהֶן וֶוען זֵיי זֶענֶן אוּף גְּגַאנְגֶען פוּן בָּבֶל הָאבֶּן צוּ גְנוּמֶען. פוּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּיז כְּזִיב. טָאר מֶען נִיט אַרְבֵּייטֶן דִי עֶרְד אוּם שְׁבִיעִית אוּנ אוּב מֶען הָט גֶאוַ בֵּייט אוּנ עֶס הָט גְוַואקְסֶען טָאר מֶען דֶר פוּן נִיט עֶסֶן [וְכָל שֶׁהֶחֱזִיקוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם. מִכְּזִיב וְעַד הַנָּהָר וְעַד אֲמָנָה. נֶאֱכָל אֲבָל לֹא נֶעֱבָד] אוּנ דִי אַלֵי שְׁטֶעט וָוס דִי אִיהֶן וָוס זֶענֶן אוּף גְּגַאנְגֶען פוּן מִצְרַיִם הָאבֶּן צוּ גְנוּמֶען. פוּן כְּזִיב בִּיז דֶעם טַייךְ אוּנ בִּיז אֲמָנָה. אוּב מֶען הָאט גְאַרְבֵּייט אוּם שְׁבִיעִית אוּנ עֶס אִיז גְוַואקְסֶען מֶעג מֶען דָאס עֶסֶן. אָבֶּר אַרְבֵּייטֶן אוּם שְׁבִיעִית טָאר מֶען נִיט [מִן הַנָּהָר וּמֵאֲמָנָה וְלִפְנִים. נֶאֱכָל וְנֶעֱבָד] פוּן דֶעם טַייךְ אוּנ פוּן אֲמָנָה אוּנ וַוייטֶר (צוּ חוּץ לָאָרֶץ) מֶעג מֶען עֶסֶן אוּם שְׁבִיעִית אוּנ אַרְבֵּייטֶן:

ב סוריא. ארם נהרים וארם צובה שכבש דוד ואינה כארץ ישראל לכל דבר מפני שכבשה קודם שכבש ארץ ישראל כולה ובקצת דינים עשאוה כארץ ישראל ונקראת כחוצה לארץ :

ב עושין בתלוש בסוריא. אבל לא במחובר. דשין וזורין ודורכין ומעמרין. אבל לא קוצרין. ולא בוצרין. ולא מוסקין. כלל אר"ע כל שביוצא בו מותר בא"י. עושין אותו בסוריא : ג בצלים שירדו עליהם גשמים וצמחו. אם היו העלין שלהם שחורין אסורין. הוריקו הרי אלו מותרין. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר. אם יכולין להתלש בעלין

עושים בתלוש. אפילו אצל החשודים ואילו בארץ ישראל תנן לא תמכור ולא תטחון עמה : אבל לא במחובר. כגון מסיקה קצירה ובצירה ודוקא בשמור אבל במופקר אפילו בארץ שמותר דתניא בת"כ מן השמור אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר וטעמא לגזור בסוריא במחובר כדי שלא יהיו מניחים את ארץ ישראל והולכים ומשתקעים בסוריא ובתלוש התירו כדי שימצאו העניים שבארץ ישראל קצת ריוח בסוריא שהיא קרובה להם ולא יצטרכו לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ : כל שביוצא

בו מותר בא"י. מדאורייתא כגון תלוש אף ע"ג דמדרבנן אסור בלא שינוי עושין אותו בסוריא כי אורחיה ואינו צריך לשנות אי נמי הכי קאמר כל שביוצא בו מותר בארץ במופקר עושים אותו בסוריא אפי' בשמור אבל במחובר אסור מדרבנן בארץ אפי' במופקר : ג בצלים שירדו עליהם גשמים. בצלי' של ששית שנכנסו לשביעית וירדו עליהם גשמים וצמחו אם השחירו העלין בידוע שגדלו והוסיפו ואתו גדולי שביעית ומבטלים העיקר אע"פ שהוא מרובה אבל אם הוריקו העלין או הולכים וכמשין ולאו מלתא קא רבו : אם יכולין להתלוש בעלין. דרך בצלים כשנגמרים יוצאין מעצמן מן הארץ ומוכן לתלוש ואם העלין חזקים וכשאוחז בהן יכול להוציא הבצלים מן הארץ או ודאי גדלו בשביעית.

כנגד

ב [עושין בתלוש בסוריא] מען מעג אין סוריא העלפן ארבייטן אין די אפגישניטעני תבואה פון פעלד [אבל לא במחובר] אבר ניט די וואס איז נאך באהעפט צום פעלד [דשים] מען מעג דרעשן [וזורים] אונ ווינדשופלן [ודורכים] אונ טרעטן די וויינטרויבן [ומעמרים] אונ בינטלאך מאכן פון די אפ גשניטעני תבואה [אבל לא קוצרין. ולא בוצרין. ולא מוסקין] אבר שניידן תבואה אונ קלויבן וויינטרויבן אונ רייסן איילבערן פון בום טאר מען ניט אום שביעית (כלל) איין כלל האט רבי עקיבא גזאגט [כל שביוצא בו מותר בארץ ישראל. עושין אותו בסוריא] אלץ וואס מן התורה מעג מען אין ארץ ישראל נאר מדרבנן איז אסור מעג מען אין סוריא אפילו מדרבנן אויך : ג [בצלים שירדו עליהם גשמים] ציבעלי וואס זענען גזייט גווארן דעם זעקסטן יאר אונ זענען גוועזן אין דר ערד ביז אין זיבעטן יאר אונ עס איז אויף זיי גאנגען רעגן דעם זיבעטן יאר : [וצמחו. אונ עס קען זיין אז זיי זענען צו גוואקסן אום שביעית. איז דר סימן [אם היו העלין שלהם שחורין אסורין] אוב די בלעטר זענען שווארץ טאר מען די ציבעלי אנדרש ניט עסן נאר אזוי ווי פירות שביעית. ווארום די בלעטר זענען גווים צו גוואקסן אום שביעית אונ זייא זענען מבטל דעם עיקר פרי וואס ער איז פון זעקסטן יאר [הוריקו הרי אלו מותרין] אונ אוב די בלעטר ווערן געל איז הסימן אז זיי וואקסן שון ניט פון דר ערד איז דאך אין די ציבעלי נאר ניטא פון שביעית. מעג מען די ציבעלי עסן אזוי ווי אלי פירות פון זעקסטן יאהר. רבי חנינא בן אנטיגנוס זאגט [אם יכולין להתלש בעלין שלהן אסורין] אוב די בלעטר זענען שטארק אז מען נעמט אן די בלעטר קען מען ארום ציהן די ציבעלי פון דר ערד. איז הסימן אז זייא

האקסע

בעלין שלהם אסורין. וכנגד כן מוצאי שביעית מותרין: ד מאימתי מותר אדם ליקח ירק במוצאי שביעית. משיעשה כיוצא בו. עשה הבכיר הותר האפל. רבי התיר ליקח ירק במוצאי שביעית מיד: ה אין מוציאין שמן שרפה ופירות שביעית מהארץ לחוצה לארץ.

א״ר

כנגד כן למוצאי שביעית מותרים. לאו בבצלים של שביעית שיצאו למוצאי שביעית מיירי דלא מקילים בהו כולי האי שגדולי היתר כל שהוא יעלו את האיסור אלא סיפא נמי מיירי בבצלים של ששית שעקרן בששית וחזר ונטען בשביעית ולאחר שגדלו מעט בשביעית עקרן וחזר ונטען בשמינית מתוך שכבר גדלו בששית לא הוסיפו כי אם מעט בשביעי׳ ונאסרו כשחזרו והוסיפו מעט בשמיני׳ חזר אותו היתר ובטל איסור המועט שגם של ו׳ מסייע לבטלו אחר שסוף גדולו היתר. ואין הלכה כר״ח בן אנטיגנוס: **ד משיעשה כיוצא בו.** ממה שנזרע במוצאי שביעית יש גדול כיוצא בזה דתלינן ביה. א״נ מפני שרבה ההיתר על האסור ונתבטל: **הבכיר.** מקום שממהר לבכר פירותיו יותר משאר מקומו: **הות׳ האפל.** דתלינן שממקום הבכיר הביאום: **מוצאי שביעית מיד.** לפי שהיו מביאים ירק מחוצה לארץ לארץ והיה רבה על ירק שבארץ ישראל. ואית דמפרשי הטעם לפי שבשנים או שלשה ימים עשה כיוצא בו: **ה שמן שרפה.** שמן של תרומה טמאה מחון

נואקסן נאך איצט אום שביעית דאריבר האבן די גאנצי ציבעלי דעם דין פון שביעית. אבר אז די בלעטר זענן ניט שטארק אונ אז מען נעמט אן די בלעטר רייסן זיי זיך אפ אונ מען קען ניט ארום ציהן די ציבעלי איז הסימן אז זיי וואקסן שון ניט. זענן זיי דאך ניט צו גוואקסן אום שביעית. איז באיי זייא ניטא דר דין שביעית [וכנגד כן מוצאי שביעית מותרין] אונ אוף דעם אופן מוצאי שביעית איז מותר. דהיינו זיי זענן גוואקסן אין זעקסטן יאהר אונ מען הט זיי אום גריסן אין דעם זעקסטן יאר אונ צוריק איין גפלאנצט אין דעם זבעטין יאר אונ זייא זענן אביסל צו גוואקסן אין זיבעטן יאר. אונ דר נאך הט ער זיי אום גריסן אין זבעטין יאר אונ הט זיי צוריק איין גפלאנצט אין אכטן יאר. איז דר דין אוב די בלעטר זענן שטארק אז מען נעמט אן די בלעטר קען מען ארום ציהן די צבלים איז דאך איין סימן אז זיי האבן גוואקסן דעם אכטן יאר אויך. דאריבר זענן זיי מותר. ווייל דעם זעקסטן יאר זענן זיי גוואקסן בהיתר אונ דעם אכטן יאר בהיתר זענן זיי מבטל דעם איסור פון זבעטין יאהר. אבר אז מען נעמט אן די בלעטר ארום צו ציהן רייסן זיך די בלעטר אפ איז דאך איין סימן אז זיי האבן דעם אכטן יאר ניט גוואקסן. איז דר איסור פון זבעטן יאר מבטל דעם היתר פון זעקסטן יאר אונ זיי האבן דעם דין ווי פירות שביעית: ד [מאימתי מותר אדם ליקח ירק במוצאי שביעית] ווען מעג אמענטש קויפן ירק מוצאי שביעית (דעם אכטן יאהר) אונ מען הט ניט מורא טאמר איז דס גוואקסן אין זיבעטן יאר [משיעשה כיוצא בו] ווען עס איז שון אוף גוואקסן דעם אכטן יאר אזעלכי גרוסי ירק ווי די וס ער קויפט. זאגט מען מן הסתם זענן די אויך פון אכטן יאר (עשה הבכיר הותר האפל) אוב אין דעם ארט וואס עס וועקסט פריא צייטג פירות איז שון אוף גוואקסן ירק אין דעם אכטן יאר מעג מען שון קויפן ירק אפילו אין דעם ארט וואס איז נאך ניט אוף גוואקסן. אונ מען זאגט ניט מן הסתם איז די ירק פון שביעית. נאר מען זאגט אז די ירק הט מען גבראכט פון דעם ארט וס איז צייטג גוואקסן אין דעם אכטן יאר (רבי התיר ליקח ירק במוצאי שביעית מיד) רבי איז מתיר צו קויפן ירק אין מוצאי שביעית באלד אין אנהייב אכטן יאר: ה (אין מוציאין שמן שרפה ופירות שביעית מהארץ לחוצה לארץ) אייל

פון

אמר שמעון שמעתי בפירוש שמוציאין לסוריא. ואין מוציאין לחוצה לארץ:

ו אין מביאין תרמוה מחוצה לארץ לארץ. אמר ר״ש שמעתי בפירוש שמביאין מסוריא ואין מביאין מחוצה לארץ:

פרק ז כלל גדול אמרו בשביעית. כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעים ואינו מתקיים בארץ. יש לו שביעית ולדמיו שביעית. יש לו ביעור ולדמיו ביעור. ואיזה זה עלה הלוף השוטה. ועלה הדנדנה ו

שהשרפה עומד קרי ליה במן שרפה ומעלה עמו לשרפה בארץ כדאשכחן בקדשים פסולים שהן נשרפים במקומן וכן פירות שביעית לריכים ביעור בארץ דכתיב (ויקרא כ״ה) בארלך תהיה כל תבואתה. ואין הלכה כרבי שמעון:

ו אין מביאין תרומה מחוצה לארץ לארץ. לפי שהתרומה הכהנים מחזירין אחריה לבית הגרנות חיישי רבנן שמא יהיו הכהנים מרדפים אחריה ויצאו חולה

לארץ להביא את התרומה. ואין הלכה כר׳ שמעון:

פרק ז כלל גדול. ולדמו שביעית. אם מכרן וקבל הדמים שהן יש בדמיהן קדושת שביעית: יש לו ביעור. כשכלה לחיה חייב לבער: עלה הלוף השוט׳. שלטריך למחוי לוף שוטה משום דתקן כפ״ב דעוקצים עלה לוף שוטה אין מטמאה טומאת אוכלים סד״א כ״ג

פון תרומה וואס איז טמא גווארן (ווייל מען דארף די אייל פר ברענגן אונ מען טאר די אייל ניט עסן דאריבר ווענט דאס גרופין שמן שרפה מוז מען די אייל פר ברענגן אין ארץ ישראל. אונ מען טאר ניט ארוים פירן קיין חוץ לארץ, אונ פירות שביעית מוז מען אויך עסין נאר אין ארץ ישראל אונ ניט אין חוץ לארץ (אמר רבי שמעון שמעתי בפירוש שמוציאין לסוריא. ואין מוציאין לחוצה לארץ) האט רבי שמעון גזאגט איך האב גיהערט בפירוש אז אין סוריא מעג מען פר ברענגן אייל פון תרומה וואס איז טמא גווארן אונ מען מעג דארטין עסין פירות פון שביעית נאר אין חוץ לארץ טאר מען ניט : ו (אין מביאין תרומה מחוצה לארץ לארץ) מען טאר ניט ברייננן תרומה פון חוץ לארץ אין ארץ ישראל (אמר רבי שמעון שמעתי בפירוש שמביאין מסוריא ואין מביאין מחוצה לארץ) האט רבי שמעון גזאגט איך האב גהערט בפירוש אז פון סוריא מעג מען ברייננן תרומה אין ארץ ישראל אונ פון חוץ לארץ טאר מען ניט : פרק ז (כלל גדול אמרו בשביעית) איין גרוסן כלל האבן די חכמים גזאגט ביי שביעית (כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעים ואינו מתקיים בארץ) ארץ וואס איז איין שפייז פר מענטשין, אדער פר בהמות, אודר עס איז פון די מינים וואס צום פארבן. אונ מען קען עס ניט לאנג האלטן אין דר ערד (יש לו שביעית) ביי די זאכין איז נוהג דר דין פון שביעית (ולדמיו שביעית) אונ אוב ער האט דאס פאר קופט איז נוהג ביא געלד דר דין שביעית (יש לו ביעור ולדמיו ביעור) אונ אז אין פעלד איז ניטא דיא מינים פאר דיא חיות צו עסן מוז מען ארוס נעמן פון שטוב אונ מפקיר זיין צו די חיות אין פעלד. אונ אוב דם וואס ער האט גהאט אין שטוב האט ער פאר קופט. מוז ער פר די געלט וואס ער הט גנומן פר די פירות קופין אנדרי פירות אונ זייא מפקיר זיין צו די חיות אין פעלד (ואיזה זה) אונ וועלכי זאכן זענן אין כלל פון מאכל אדם (עלה הלוף השוטה) די בלעטר פון ווילדע לוף, די בלעטי

הדרדנה העולשין והברישין · והרגילה ונץ החלב · ומאכל בהמה החוחים והדרדרים · וממין הצובעים ספיחי אסטים וקוצה . יש להם שביעית ולדמיהן שביעית . יש להם ביעור ולדמיהן ביעור : **ב** ועוד כלל אחר אמרו · כל (נ"א שהוא) שאינו מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעין ומתקיים בארץ · יש לו שביעית ולדמיו שביעית . אין לו ביעור ואין לדמיו ביעור · איזהו עיקר הלוף השוטה. ועיקר הדנדנה · והערקבנין. והחלבצין . והבוכריה . וממין הצובעים · הפואה · והרכפה · יש להם

פי' לא ליתו עלייהו קדושת שביעית קמשמע לן: הדנדנה. בערבי נענ"ע ובלע"ז מינטו"א: העולשין. הרי גוזי עולשין הן עולשי גינה ועולשי שדה ובשאר שנים דשכיחי עולשי גינה עולשי שדה לא חשיבי אוכל ולין מעמתין עומתם אוכלים והכא קמ"ל דבשביעית דלאין עולשי גינה מצויין עולשי שדה חשיבי ומעמתים עומתא אוכלים ושביעית חכנת בהן:וברישין. מין שרי עולי ניכנו כרישי גינה וכרישי שדה וכרישי שדה אצריך לאשמעינן : הרגילה . הם פלגלגס ובלע"ז פירדולגס : ונץ החלב. פרחים לבנים כחלב. פי' אחר עשב הוא האמור למעלה : הבובריה. קורין לו כשנחתך יוצא ממנו חלב : ההוחים בערבי כנג"ר : הפואה. בערבי פו"ה ובלע"ז והדרדרים . מיני קוצים הן . אסטים . גרוי"ל : הרכפה . שרשים שתחת הקרקע הוא שצובעין בו כמין סגלת וקורים לו בערבי וסולקין

י"ל וקוצים אותו והוא לונה ודומה לספית לכך קורין סתלה ספיחי אסטים : וקוצה . מין ממיני הצבעים יש אומרים שהוא אלצנפור"ר בערבי : יש להן שביעית . קדושת שביעית נוהגת בהן שלא להפסידם ושלא לעשות בהם סחורה : ויש להם ביעור . כשיגיע זמן הביעור צריך לבערם ולקמן בפרקים מפורשים דיני הביעור: **ב** עיקר . שרש : עקרבנין . רבותי מפרשים עשב הגדל אצל הדקל. ואני שמעתי שהוא עשב שעלים שלו דומות לעקרב: והחלבצין . השרשים של כן חלב

פון ע׳ רָדָה . עוֹלְשִׁין . גְּרִשִׁין הָרְגִילָה . נֵץ הֶחָלָב) די אלי זאכן װערן אוך גרופן איין מַאֲכָל אָדָם (מַאֲכָל בְּהֵמָה) אונ װאס װערט גרופן איין מַאֲכָל בְּהֵמָה (הַחוֹחִים וְהַדַּרְדָּרִים) דָרנֶר (וּמִמִּין הַצּוֹבְעִים) אונ באיי װעלכי מינים פארב איז נוהג שְׁבִיעִית (סְפִיחֵי אִסְטִיס) די װידר װאקסונג פון אִסְטִיס . (װייל אִסְטִיס שניידט מען עטליכי מאל אונ זיי װאקסן אוף צוריק דאריבר װערט עס גרופן די װידר װאקסונג) (וְקוֹצָה) דס איז אוך איין מין פארב (יֵשׁ לָהֶן שְׁבִיעִית וְלִדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית יֵשׁ לָהֶם בִּיעוּר וְלִדְמֵיהֶן בִּיעוּר) דר פשט שטייט שון פריער אין דר מִשְׁנָה : **ב** (וְעוֹד כְּלָל אָמְרוּ) אונ נאך איין כְּלָל האבן די חֲכָמִים גזאגט (כָּל שֶׁאֵינוֹ מַאֲכַל אָדָם וּמַאֲכַל בְּהֵמָה) אלץ װאס עס איז איין מַאֲכָל אָדָם אונ איין מַאֲכָל פאר בְּהֵמוֹת (וּמִמִּין הַצּוֹבְעִין) אונ עס איז פון דיא מינים װאס צום פארבן (וּמִתְקַיֵּים בָּאָרֶץ) אונ עס האלט זיך לאנג אין דר ערד (יֵשׁ לוֹ שְׁבִיעִית) איז דר ביא נוהג דר דין שְׁבִיעִית (וְלִדְמָיו שְׁבִיעִית) אונ אוב מען הט זיי פאר קויפט איז באיי די געלט נוהג דר דין שְׁבִיעִית (אֵין לוֹ בִּיעוּר) אבר פון שטוב ארויף מען די פֵּירוֹת נישט אוס ראמן (וְאֵין לְדָמָיו בִּיעוּר) אונ אוב מען הט די פֵּירוֹת פאר קויפט דארף מען די געלט נישט אוס ראמן . װייל דס הט הַקִּיּוּם אין פעלד האבן די חַיּוֹת צו עסן אין פעלד (אֵיזוֹהִי) אונ װעלכי פֵּירוֹת הייבן הַקִּיּוּם אין פעלד . (עִיקַּר הַלּוּף הַשּׁוֹטֶה וְעִיקַּר הַדַּנְדַּנָה) די װארצלן פון װילדן לוף אונ די װארצלן פון דַנְדַנָה . אונ עַקְרַבְנִין . אונ הַחֲלַבְצִין . אונ הַבּוּכְרִיָה . אונ פון דיא מינים װאס צום פארבן (הַפּוּאָה וְהָרִכְפָּה יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית) איז באיי זיי נוהג שְׁבִיעִית . (וְלִדְמֵיהֶן

להם שביעית. ולדמיהן שביעית. אין להם ביעור. ולא לדמיהן ביעור. רבי מאיר אומר דמיהם מתבערין עד ראש השנה. אמרו לו להן אין ביעור קל וחומר לדמיהן: ג קליפי רמון והנץ שלו. קליפי אגוזים והגלעינין. יש להם שביעית ולדמיהן שביעית. הצבע צובע לעצמו. ולא יצבע בשכר. שאין עושים סחורה בפירות שביעית. ולא בבכורות ולא בתרומות ולא בנבלות ולא בטרפות ולא בשקצים

ולא

סולקין אותן ומוסין מימיהן ומי שיש לו תולעים בבטנו ימיתם: אין להם ביעור. לפי שמתקיימים בארץ ולא כלה לחיה מן השדה פיק אי׳ לעפה מן הבי׳ דמיהם מתבערי׳ עד ר״ה. הכי קאמר דמיהם צריך שיתבערו מן העולם קודם ראש השנה של שמינית וכ״ש דהוי אלו למתני׳ מתבערים אחר ראש השנה שאם ישנן לאותן דמים בעולם אחר ר״ה של ח׳ חייב לבערם בקדושת שביעית: ק״ו לדמיהן. ור״מ סבר מחמיר אני בדמיהן יותר מבהן שאין דפרי עצמו מינכר ולא אתי למיעב׳ ביה סחורה אבל דמים לא מנכרי ואתי למיעבד בהו סחורה ואין הלכה כר״מ: ג והנץ שלו. פרח של הפטמא: וקליפי אגוזי׳. כל הני צובעים בהן: והגלעינים. גרעיני פירות כגון הגרעינים שבזיתים שמוציאים מהן שמן וגרעיני תמרים שראוין למאכל בהמה: צובע לעצמו. דכתיב לכם לכל צרכיכם: שאין עושים סחורה בפירות שביעית. וצביעה בשכר היינו סחורה: לא בבכורות ולא בתרומות. דלמא מטי להו לגבים ואתי כהן לידי תקלה ותוקלא בבכור אי גזז אבל שתום שרי לסחור אפי׳ מדרבנן ובלבד שלא ימכרנו באטליז: ולא בנבלות ולא בטרפות. דמאי דכתב רחמנא טמאים הם מה צריך לומר עוד וטמאים יהיו לכם אלא א׳ לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה וא״ת הרי חמור הרי גמל וסוס ופרד שאני הני דלמלאכתן הן גדלים ולא אסרו לעשות סחורה אלא בדבר העומד לאכילה וכל דבר שאיסורו מן התורה אסור לעשות בו סחורה אבל דבר שאיסורו מדבריהם אין אסור לעשות בו סחורה אלא חוץ מיין נסך דאף על גב דאסור מדבריהם

אסור

שביעית) אונ ביי די געלט זייערי איז נוהג שביעית (אין להם ביעור) אונ מען דארף צו ניט אוס ראמן פון שטוב (ולא לדמיהן ביעור) אונ די געלט זייערי דארף מען אויך ניט אוס ראמן פון שטוב. רבי מאיר זאגט (דמיהם מתבערין עד ראש השנה) די געלט זייערי דארף מען אוס ראמן פאר ראש השנה (אמרו לו להן אין ביעור) האבן די חכמים גזאגט צו אים די פירות דארף מען ניט אוס ראמן (קל וחומר לדמיהן) פשיטא אז מען דארף ניט אוס ראמן די געלט זייערי: ג (קליפי רמון) די שאלאכץ פון מילגרוימן (והנץ שלו) אונ זייער בלידונג (קליפי אגוזים) די שאלאכץ פון ניס (והגלעינין) אונ די קערנר פון פירות. דהיינו קערנר פון איילבערטן וואס מען קען פון זיי אוס קוועטשן אייל. אדר קערנר פון טייטלען וואס הבהמה קען זיא עסן (יש להם שביעית) איז באיי זיי נוהג דר דין שביעית (ולדמיהן שביעית) אונ אוב מען האט זיי פאר קויפט איז באיי זייער געלט נוהג דר דין שביעית (הצבע צובע לעצמו) דר פארבר מעג פארבן מיט פירות שביעית פאר זיך. ווארום עס שטייט אין דר תורה אז די פירות שביעית זאלן זיין לכם (צו אייך). אדי זאכן וואס איר דארפט מעגט איר מאכן מיט דיא פירות (ולא יצבע בשכר) אבר ער טאר ניט פארבן פאר געלט (שאין עושים סחורה בפירות שביעית) וויל מען טאר ניט מאכן קיין האנדיל מיט פירות פון שביעית (ולא בבכורות ולא בתרומות) אונ ניט מיט בכורות אונ ניט מיט תרומות (ולא בנבלות ולא בטרפות) אונ ניט מיט נבילות אונ ניט מיט

ולא ברמשים · ולא יהיה לוקח ירקות שדה ומוכר בשוק · אבל הוא לוקט ובנו מוכר על ידו · לקח לעצמו והותיר מותר למוכרן: ד לקח בכור למשתה בנו או לרגל ולא צריך לו · מותר למכרו . ציידי חיה עופות ודגים שנזדמנו להם מינים טמאין · מותרים למכרן · ר' יהודה אומר אף מי שנתמנה לו לפי דרכו לוקח ומוכר · ובלבד שלא תהא אומנתו בכך · וחכמים אוסרין: ה לולבי זרדים והחרובין יש להם שביעית . והדמיהן

אסור לעשות בו סחורה : ולא יהא לוקח . כלו' לוקט ומוכר בשוק דנראה כסחורה אבל כשבנו מוכר על ידו . פירוש בפני עצמו אע"פ שהוא לקטן למוכרן לא מיחזי כסחורה: לקח לעצמו . לאכול והותיר מותר למוכרן אפי' הוא עצמו : ד לקח בכור . בעל מום דמותר לזרים : מותר למכרו . ובלבד שלא ימכרנו אלא בדמים שקנה אותו שלא יתעסק בו: מותרין למכרן. דהא כתיב גבי נבלה (דברים יד) או מכור לנכרי הא לא אסרה תורה אלא לקיימן לעשות בהן סחורה אבל במזדמן מותר : ר"י אומר אף מי שנתמנה . אע"פ שאינו צייד אלא שמצא עופות טמאים כמו כי יקרא קן צפור (דברים כ"ב) ופליג אתנא קמא דקאמר ציידי דווקא : נתמנה . נזדמן לשון וימן המלך (דניאל א') : וחכמים אוסרים . למי שאינו צייד ואפי' אין אומנותו בכך וטעמייהו דרבנן הוא לפי שהציידים שצריכים ליתן מס למלך מאומנותם התירו להם למכור חיה עופות ודגים טמאים כדי שיוכלו לפרוע למלך המס שעליהם אבל שאר כל אדם לא והלכה כרבי יהודה : ה לולבי זרדין . לולבי אילן ששמו זרדתא :

לולבי

טַרְפּ ת (וְלֹא בַּשְּׁקָצִים וְלֹא בָּרְמָשִׂים) אונ ניט מיט שְׁקָצִים אונ ניט מיט רְמָשִׂים (וְלֹא יְהֵא לוֹקֵחַ יְרָקוֹת שָׂדֶה וּמוֹכֵר בַּשּׁוּק) אונ מען טאר ניט קְלויבּן יְרָקוֹת פון פֶעלְד אונ פאר קויפן אין גאס (אֲבָל הוּא לוֹקֵט וּבְנוֹ מוֹכֵר עַל יָדוֹ) אָבֶר עֶר מֶעג קְלויבֶן אונ זיין זון פאר קויפט פון זיינטוועגן (לָקַח לְעַצְמוֹ וְהוֹתִיר מוּתָּר לְמָכְרָן) אַז עֶר הָט גְקְלִיבֶּן פאר זיך צום עֶסֶן אונ עֶס איז אים אִיבֶּר גֶבְּלִיבֶּן מֶעג עֶר זֵיי פאר קויפן: ד (לָקַח בְּכוֹר לְמִשְׁתֵּה בְּנוֹ) ווען איינֶר הָט גְקויפט הַבְּכוֹר (מיט איין מוּם ווָס אלֵי מֶעגֶן אים עֶסֶן) צוּ איין מאל צֵייט פון זיין זון (אוֹ לָרֶגֶל) אָדֶר אוּף יוֹם טוֹב (וְלֹא צָרִיךְ לוֹ) אונ דר נאָךְ הָט עֶר ניט גֶדארְפט דֶעם בְּכוֹר (מוּתָּר לְמָכְרוֹ) מֶעג עֶר אים פאר קויפן . נאר עֶר זָאל ניט פאר דינֶן אָן דֶעם בְּכוֹר (צַיָּידֵי חַיָּה עוֹפוֹת וְדָגִים שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ לָהֶם מִינִים טְמֵאִים) דִי ווָס פאנגֶן חַיּוֹת אונ עוֹפוֹת אונ פיש אונ עֶס הָט זיך זֵיי גְטְרָאפֶן מִינִים טְמֵאִים (מוּתָּרִים לְמָכְרָן) מֶעג מֶען זֵייא פאר קויפן . עֶס איז נאר אָסוּר צוּ האנדְלֶען מיט זֵייא אָבֶר אַז עֶס טְרֶעפְט זיך אַמאהְל מֶעג מֶען זֵיי פאר קויפן (רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אַף מִי שֶׁנִּתְמַנָּה לוֹ לְפִי דַרְכּוֹ לוֹקֵחַ וּמוֹכֵר) רַבִּי יְהוּדָה זָאגְט אֲפִילוּ עֶר האט זֵייא ניט גְפאנגֶן . נאר עֶר איז גְגאנְגֶן זיין וועג אונ עֶס הָט זיך אִיהְם גְטְרָאפֶן צוּ קוּפֶן . מֶעג עֶר זֵיי קוּפֶן אונ פאר קוּפֶן . (וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְּהֵא אוּמָּנוּתוֹ בְּכָךְ) נאר עֶר זאל דָס ניט מאכן פר הַפַּרְנָסָה אַז עֶר זָאל האנדְלֶן מיט חַיּוֹת וּבְהֵמוֹת וְעוֹפוֹת ווָס זֶענֶן טָמֵא (וַחֲכָמִים אוֹסְרִין) אונ דִי חֲכָמִים זָאגֶן נָאר אַזֶעלְכֶע ווָס זֵיין פַּרְנָסָה איז צוּם פאנגֶן אונ אִיהְם האבֶן זיך גְטְרָאפֶן טְמֵאִים דֶר מֶעג זֵיי פאר קוּפֶן . אָבֶּר איין אַנֶדר מֶענְטְשׁ אֲפִילוּ עֶס טְרֶעפְט אִיהְם נאר אַמאהְל צוּ קוּפֶן טְמֵאִים טאר עֶר אוּךְ ניט קוּפֶן : ה (לוּלְבֵי זַרְדִים וְהֶחָרוּבִין) דִי יוּנְגֶע צְווייגֶן פון זַרְדִים אונ בּאקְסאֶרין בּוֹימֶער (יֵשׁ

להם

ולדמיהן שביעית. יש להן ביעור ולדמיהן ביעור. לולבי האלה והבטנה והאטדין. יש להם שביעי' ולדמיהן שביעית. אין להם ביעור ולא לדמיהן ביעור. אבל לעלין יש ביעור מפני שנושרין מאביהן : ו הורד. והכפר. והקטף והלוטם. יש להם שביעית ולדמיהן שביעית. רבי שמעון אומר אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי : ז ורד חדש

שכבשו

לולבי האלה. ל' כאלה וכאלון (ישעיה ו') בערבי באלו"ט ובלע"ז גלנד"י: **בטנה.** מל' בטנים ושקדים בל' ערבי פאסת"ק: **ואטדים.** מין ממיני הקוצים שצומחים בו גרעינים שחורים קשים והם נאכלים : **אבל לעלים.** של כל אלו יש ביעור דאע"ג דלולבים אין נושרים ואין אני קורא בהם ולבהמתך ולחיה אשר בארצך כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית מכל מקום העלים נושרים הן ממקום חבורן ולענפים שהם מחוברים בו קרי אביהן וכיון שהם נושרים יש להם ביעור : **ו ורד.** שושן : **והכופר.** הוא שקורים לו בערבי אלחנ"ה. וי"א שהוא בושם שקורין גרופולי : **והקטף.** אילן אפרסמון : **לוטם.** תרגום לוט ולוטם. יש אומרים שהוא ליגוצ"ר בערבי פיולי"ש בלע"ז : **יש להם שביעית ולדמיהן שביעית.** וה"ה דיש להן ביעור ולדמיהן ביעור ואע"פ שלא נזכר במשנה : **מפני שאינו פרי.** ודיין בעלים דאין להם קדושת שביעית משום דהנאתן אחר ביעורן והתורה אמרה לאכלה דומיא דאכילה שהנאתן וביעורן שוה יצאו עלים דהנאתן אחר ביעורן ות"ק סבר דקטפו זו פריו והלכה כר"ש :

ז ורד חדש שכבשו בשמן ישן. ורד של שביעית שכבשו בשמן של ששית ילקט אם סורד קודם שיגיע זמן הביעור והכל מותר אבל

ורד

לָהֶם שְׁבִיעִית) איז באיי זיי נוהג דער דין שְׁבִיעִית (וְלִדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית) אונ באיי זייער געלט איז אויך נוהג דר דין שְׁבִיעִית (יֵשׁ לָהֶם בִּיעוּר) מען מוז זייא אום ראמען פון שטוב (וְלִדְמֵיהֶן בִּיעוּר) אונ זייער געלט מוז מען אויך אום ראמען פון שטוב (לוּלְבֵי הָאֵלָה וְהַבָּטְנָה וְהָאַטָדִין) די יונגע צווייגן פון איין אייכן בוים אונ פון בָּטְנָה אונ פון דערנער [דאס איז איין מין דערנער וואס עס וואקסט אויף זייא קערנער שווארצע אונ מען עסט זייא (יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וְלִדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית) איז באיי זיי נוהג דר דין שְׁבִיעִית אונ ביי זייער געלט איז אויך נוהג דר דין שְׁבִיעִית (אֵין לָהֶם בִּיעוּר וְלֹא לִדְמֵיהֶן בִּיעוּר) אָבער מען דארף זייא ניט אום ראמען פון שטוב אונ זייער געלט דארף מען אויך ניט אום ראמען פון שטוב ווייל עס איז דא פון זייא גינוג אין פעלד (אֲבָל לֶעָלִין יֵשׁ בִּיעוּר מִפְּנֵי שֶׁנּוֹשְׁרִין מֵאֲבִיהֶן) אבר זייערע בלעטער דארף מען אום ראמען פון שטוב ווייל די בלעטר פאלן אראפ פון די צווייגן [וואס זייא ווערן גרופן זייער פאטר] . אונ עס ווערט פר פוילט אויף דר ערד אונ צו טרעטן . קען זיין אז דיא חיה זאל ניט גפינן צו עסן פון דיא בלעטר דאריבר מוז ער מבער זיין [אום ראמען] פון שטוב אונ געבן אין פעלד פר די חיות . אבר אז די בלעטר זענן אייבג בהעפט צו דעם בוים האבן דיא חיות גנוג דער פון צו עסן אגאנץ יאר : ו (הַוֶּרֶד) איין רוז (וְהַכּוֹפֶר) גווירץ נעגיל (וְהַקְּטָף) באלזאם וואס רינט פון בוים [אונ אויף דעם בוים וואקסט ניט קיין פירות (וְהַלּוֹטֶם) אונ לוטם (יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וְלִדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית) איז בייא זיי נוהג דר דין שְׁבִיעִית אונ בייא זייער געלט איז אויך נוהג דר דין שְׁבִיעִית (רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵין לַקְּטָף שְׁבִיעִית מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ פְּרִי) רבי שמעון זאגט בייא קטף איז ניט נוהג דר דין שְׁבִיעִית ווייל דאס איז ניט קיין פרי : ז (וֶרֶד חָדָשׁ שֶׁכְּבָשׁוֹ בְּשֶׁמֶן יָשָׁן) איין נייע רויז [פון שְׁבִיעִית] וואס מען האט דאס איין גפרעסט [אין

ורד של שביעית שכבשו בשמן של במיניה ובכר בגיע זמן הביעור של הורד חייב לבער את הכל דקתני סיפא דשביעית אוסרת מין בשאינו מינו בנותן טעם: וחרובין חדשים וכו'. הכא מיירי בגא לשתות היין אחר זמן הביעור דבכל ענין חייב לבער ואם לא נשתהו החרובים ביין עד זמן הביעור ילקט החרובין והיין מותר כמו בורד והכי תניא בהדיא בתוספתא: זה הכלל וכו'. בכל איסורים שבתורה מיירי דבכולן במינו

שכבשו בשמן ישן. ילקט את הורד. וישן בחדש חייב בביעור. חרובין חדשים שכבשן ביין ישן. וישנים בחדש. חייבין בביעור. זה הכלל כל שהוא בנותן טעם חייב לבער מין בשאינו מינו. ומין במינו כל שהוא. שביעית אוסרת כל שהוא במינה. ושלא במינה בנותן טעם:

פרק ח **כלל** גדול אמרו בשביעית כל המיוחד למאכל אדם

במינהו ומין בשאינו מינו בנ"ט ואינה שלכם: השביעית אוסרת בכל שהוא במינה. לאחר הביעור. אבל קודם הביעור אין בהם קדושת שביעית ביהא אסור להפסיד' ולעשות בהם סחורה עד ביהא בסע בנותן טעם בין במינה בין שלא במינה: ושלא במינה. אפי' לאחר הביעור בנותן טעם:

פ"ח **כלל** גדול. מלוגמא. ההבושת ורטיה ופירוש מלוגמא מלא לוגמא שלך

גביינט) אין אלטע אייל פון זעקסטן יאהר (יִלַקֵּט אֶת הַוֶּרֶד) קלויבט מען באלד אוס די רוזן פון די אייל. און באיי די רוזן איז נוהג שביעית און באיי די אייל ניט. וואָרום אין נייע רוזן גיט ניט אזו גשווינד אריין הטעם אין אלטע אייל. דאריבער הט נאך די אייל ניט קיין טעם פון די רוזן (וְיָשָׁן בְּחָדָשׁ חַיָּב בְּבִיעוּר) אָבֶר אלטע רוזן (פון שביעית) און נייע אייל (פון מוצאי שביעית) גיבן די רוזן גשווינד א טעם אין די אייל (וויל די רוזן זענן אלט און די אייל איז יונג) דאריבער איז באיי די אייל אויך נוהג דר דין שביעית. און מען דארף זיי אוס ראמען פון שטוב (תי"ט) (חֲרוּבִין חֲדָשִׁים שֶׁכְּבָשָׁן בְּיַיִן יָשָׁן) אז מען האט איין גלייגט נייע חרובים (באקקארין) פון שביעית אין אלטע וויין (וִישָׁנִים בְּחָדָשׁ) אדר אלטע באקקארין (פון שביעית) אין נייע וויין. וויל באקקארין גיבן גשווינד הטעם אין וויין צו נייע אין אלטע צו אלטע אין נייע דאריבר (חַיָּבִין בְּבִיעוּר) דארף מען אלץ מבער זיין (אוס ראמען) פון שטוב אזו וויא שביעית (תי"ט) (זֶה הַכְּלָל) דס איז איין כלל באיי אלע זאכן וואס אסורין. און באיי שביעית אויך (כָּל שֶׁהוּא בְּנוֹתֵן טַעַם) יעדר איסור וואס ער גיט אריין איין טעם אין היתר. דהיינו איין זאך פון שביעית הט אריין גגעבן איין טעם אין איין זאך וואס איז ניט פון שביעית (חַיָּב לְבָעֵר) דארף מען די זאך וואס ניט פון שביעית אויך מבער זיין (מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ) דס איז נאר אז עס איז צו מישט גוואָרן איין מין אין איין אנדר מין (וּמִין בְּמִינוֹ) אָבֶר אז עס איז צו מישט גוואָרן איין איסור מיט איין היתר און שביעית מיט ניט קיין שביעית און ביידע זענן איין מין (כָּל שֶׁהוּא) אפילו עס איז גאנץ ווייניג דא פון איסור אין היתר אז עס קען נאר ניט אריין געבן קיין טעם. איז אויך אסור (שְׁבִיעִית אוֹסֶרֶת כָּל שֶׁהוּא בְּמִינָהּ) שביעית אוסרת אפילו עטוואס אין דעם זעלביגן מין (וְשֶׁלֹּא בְמִינָהּ בְּנוֹתֵן טַעַם) און ניט אין דעם זעלביגן מין איז נאר אז עס ווט איין גשמאק:

פרק ח (כְּלָל גָּדוֹל אָמְרוּ חֲכָמִים בַּשְּׁבִיעִית) איין גרויסן כלל האבן די חכמים גזאגט באיי שביעית (כָּל הַמְיוּחָד לְמַאֲכַל אָדָם) אלץ וואס עס איז בשטימט נאר צום עסן

מלך אדם נלשום מלא לגמיו חטים תאנים ונותן על גבי מכתו : אין עושים ממנו מלוגמא. דכתיב (ויקרא כ"ה) והיתה שבת הארץ לכם לאכלה מה שהוא מיוחד לכם דהיינו למאכל אדם יהיה לאכלה ולא למלוגמא אבל מה שאינו מיוחד לכם יהיה בין לאכלה בין למלוגמא הלכך כל שאינו מאכל אדם עושין ממנו מלוגמא לאדם : עושין ממנו מלוגמא לאדם אבל לא לבהמה. דכתיב (שם) ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול דבר הראוי לחיה ולבהמה תהיה לאכול לבהמה ולא לעשות לה מלוגמא : חומרי

אדם. אין עושין ממנו מלוגמא לאדם ואין צריך לומר לבהמה. וכל שאינו מיוחד למאכל אדם. עושין ממנו מלוגמא לאדם. אבל לא לבהמה. וכל שאינו מיוחד לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה חשב עליו למאכל אדם ולמאכל בהמה. נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה. חשב עליו לעצים. הרי הוא כעצים. כגון הסיאה והאזוב והקורנית: ב שביעי' ניתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה. לאכול דבר שדרכו לאכול (בדפוס ישן ולשתות

אדם. שאין עושין מהן מלוגמא : וחומרי בהמה. שאסור ללקטן : הסיאה. עשב שקורין לו בערבי ... ואיזוב לפס"ר בערבי ובלע"ז איספ"ו : וקורנית. בערבי הס"ש ובלע"ז שדריע"א :

ב **לאכילה ושתיה וסיכה.** בענבים וזיתים מיירי שיש בהם אכילה ושתיה וסיכה: **לאכול דבר שדרכו לאכול.** אף ע"ג דאמרת מותר לאכלה ולא להפסד אין מחייבים אותו לאכול דבר שאין דרך בני אדם לאכלו כגון תבשיל שנתקלקל ולא חיישינן אם סולך לאכול וכן דבר שאין דרך בני אדם לאכלו אלא ע"י תיקון וכל שכן נאכלו

פר אמענטשן (אין עושין ממנו מלוגמא לאדם) טאר מען ניט מאכן דערפון קיין פלאסטער פר איין מענטשן (ואין צריך לומר לבהמה) אונ פר א בהמה טאר מען געוויס ניט. (עס איז דר שטיינר מען זאל קייען ווייץ אדר פייגן אונ ארויף לייגן אוף איין מכה. אבר ניט פון פירות שביעית) (וכל שאינו מיוחד למאכל אדם) אינ אלין וואס עס איז ניט בשטימט צום עסן פר מענטשן (עושין ממנו מלוגמא לאדם) מעג מען דר פון מאכן איין פלאסטער פר מענטשן אבר ניט פר איין בהמה (וכל) אונ דס וואס איז ניט בשטימט צום עסן ניט צו מענטשן אונ ניט צו בהמות. איז דר דין אוב ער הט גטראכט דס זאל זיין איין שפייז פר מענטשן אונ פר בהמות אוך (אלע זאכן עסן דר פון). גיט מען דארויף די חומרא (דיא שווריקייט) פון איין מאכל אדם (אז מען טאר ניט מאכן דר פון קיין פלאסטער אפילו פאר אמענטשן). אונ דיא חומרא (די שווריקייט) פון איין מאכל בהמה (אז מען טאר דס ניט קאכן נאר מען מוז דס עסן אום גקאכט) (חשב) אבר אז ער הט גטראכט דס צו ניצן פר האלץ (צום פר ברענן). הט דס דעם דין אזו ווי האלץ אזו ווי הסיאה אונ אזוב אונ הקורנית : ב (שביעית ניתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה) שביעית איז געגבן גווארן צום עסן אונ צום טרינקן אונ צום שמירן זיך (לאכול דבר שדרכו לאכול) צו עסן איין זאך וואס איז דר שטייגר צו עסן. האטשי די תורה הט גזאגט מען זאל עסן פירות שביעית אונ מען טאר זיי ניט צו שאדין מאכן פון דעסטוועגן דארף מען ניט עסן אזו איין זאך וואס איז ניט דר שטייגר צו עסן (דהיינו אונ איין מאכל (שפייז) איז צו שאדן גווארן מעג ער דס ארוס ווארפן אונ איז ניט מחויב צו עסן). אדר אזו איין מאכל וואס איז ניט דר שטייגר צו עסן אום גקאכט אונ איינר וויל דס עסן אום

ולפתות דבר שדרכו (לפתות) ולסוך דבר שדרכו לסוך • לא יסוך יין וחומץ. אבל סך הוא את השמן • וכן בתרומה ובמעשר שני • קל מהם שביעית שנתנה להדלקת הנר : **ג** אין מוכרין פירות שביעית לא במדה. ולא במשקל • ולא במנין • ולא תאנים במנין • ולא ירק במשקל • בית שמאי אומרים אף לא אגודות • ובית הלל אומרים את שדרכו לאגוד בבית • אוגדין אותו בשוק • כגון הכרשין ונץ החלב : **ד** האומר לפועל הא לך איסר זה ולקוט לי ירק היום שכרו מותר • לקוט לקוט

לאכלו כמות שהוא בלא תיקון כגון לאכול תרדין חיין או לכוס חטין חיין אין שומעין לו : וכן בתרומה וכן במע"ש. לא נתנו אלא לאכילה ושתיה וסיכה : שנתנה להדלקת הנר. משא"כ בתרומה טהורה אבל תרומה טמאה נדליקין בה את הנר ובמעשר שני כתיב (דברים כ"ו) ולא בערתי ממנו בטמא אבל בטהור מותר לבער ובשביעית בין בטמא בין בטהור מותר :

ג לא במדה ולא במשקל ולא במנין. כדי שימכרו בזול אי נמי מתוך שאין מוכרין אותן כדרך שמוכרים בשאר שנים יזכרו בהם קדושת שביעית ולא אתו לזלזולי בהו : אף לא אגודות. שלא ימכור כדרך שמוכרים בשאר שנים: ונץ החלב. מפורש בפרקין דלעיל : **ד** שכרו מותר. ואין בו קדושת שביעית ואף ע"ג דשביעית הופסת דמיה האי לאו דמי שביעית הוא :

געקאכט. טאר ער ניט. ווארום דס היישט ניט גגעסן נאר צו שאדין גמאכט (ולסוך דבר שדרכו לסוך) אונ שמירן זיך נאר מיט אזו איין זאך וואס איז דר שטייגר זיך צו שמירן (לא יסוך יין וחומץ) מען טאר זיך ניט שמירן מיט וויין אונ עסיג (אבל סך הוא את השמן) אבר מיט אייל מעג ער זיך שמירן (וכן בתרומה ובמעשר שני) אונ דיא זעלביגע דינים זענן באיי תרומה אונ מעשר שני (קל מהם שביעית שנתנה להדלקת הנר) נאר שביעית איז גרינגר ווי תרומה אונ מעשר שני. אייל פון שביעית מעג מען גיצן צום ברענן צום בעלייכטן סאיי די שביעית איז טמא אונ סאיי זיא איז טהור אבר תרומה וואס איז טהור אדר מעשר שני וואס איז טמא טאר מען ניט ברענן צום בעלייכטן : **ג** (אין מוכרין פירות שביעית לא במדה ולא במשקל ולא במנין) מען טאר ניט פר קויפן פירות שביעית מיט איין מאס (די זאכן וואס איז דר שטייגר צו מעסטן) אונ ניט מיט איין וואג (די זאכן וואס איז דר שטייגר צו וועגן) אונ ניט מיט איין צאל (די זאכן וואס איז דר שטייגר צו ציילן) (ולא תאנים במנין) אונ מען טאר ניט פר קויפן פייגן מיט איין צאל (חאטשי עס איז ניט דר שטייגר צו ציילן נאר צו וועגן) (ולא ירק במשקל) אונ מען טאר ניט פר קויפן ירק מיט איין וואג (חאטשי עס איז ניט דר שטייגר צו וועגן נאר צו פר קויפן אויפן בינטעל) (בית שמאי אומרים אף לא אגודות) בית שמאי זאגן מען טאר ניט פר קויפן ירק אוב זיי זענן גמאכט גווארן בינטלאך (אפילו ער וועט די בינטלאך ניט ציילן נאר ער וועט פר קויפן אביסל ירק ווי פיל עס איז דא. טאר מען אויך ניט). אונ בית הלל זאגן (את שדרכו לאגוד בבית אוגדין אותו בשוק) די ירק וואס ווערן גמאכט בינטלאך נאר אז מען דארף צום פר קויפן. טאר מען ניט פר קויפן אז זיי זענן בינטלאך. אבר די ירק וואס ווערן גמאכט בינטלאך אפילו ער האלט זיי פר זיך אין שטוב (כגון הכרשין ונץ החלב) דהיינו כרשין אונ נץ החלב. מעג מען זיי פאר קויפן אין בינטלאך (נאר ער זאל דיא בינטלאך ניט ציילן ער זאל פר קויפן עטליכע בינטלאך אום גציילט) : **ד** (האומר לפועל הא לך איסר זה ולקוט לי ירק היום שכרו מותר) ווען איינר זאגט צו איין ארבייטר גא ליר דעם איסר (איין סך

לקוט לי בו ירק. לשון מכר הוא דהשתא נקוט לי שווי ירק אבל לקוט לי לשון שכירות הוא ולא לשון מכר: ככר בפונדיון. לא שאמר לו אתן לך פונדיון רק ככר שוה פונדיון: כשאלקט ירקות שדה אביא לך מותר. משום דמתנת חנם יהבי זה לזה לפי שירקות שדה מצויין: לקח ממנו בסתם. בהקפה כדרך מוכרים בחנות: לא ישלם לו מדמי שביעית. דהוי כסחורה: ה בייר. חופר בורות ומספיק מים לבני העיר לא יתן לו מדמי שביעית להספיק לו מים לכל תשמישו: ולא לבלן. מחמם מרחצאות: ולא לספר. שכר התספורת: ולא לספן. שכר הספינה: ולכולן. לכל הני דתנינן במתניתין יכול ליתן מתנת חנם שלא לשם שכר ואע"פ שידוע שבשביל שנתן לו מתנה לא יתבע ממנו שכר

לקוט לי בו ירק היום שכרו אסור. לקח מן הנחתום ככר בפונדיון; כשאלקוט ירקות שדה אביא לך מותר. לקח ממנו סתם. לא ישלם לו מדמי שביעית שאין פורעין חוב מדמי שביעית: ה אין נותנים לא לבייר ולא לבלן ולא לספר ולא לספן. אבל נותן הוא לבייר לשתות. ולכולן הוא

סטבע) אונ קלויב מיר ירק היינטיגן טאג. אין זיין לוין געלט מותר. אונ עס איז ניטא אין די געלט קיין קדושה פון שביעית (לקוט לי בו ירק היום שכרו אסור) אבער אז ער זאגט צו דעם פועל קלויב מיר היינט ירק פר דעם איסר. ווייל ער האט געזאגט פר דעם איסר איז משמע אז ער מיינט אז דר קלויבן זאל נאר ווערט זיין איין איסר אין דם ניט קיין לשון שכירות (ער דינגט איהם) נאר איין לשון מכירה ער קויפט באיי איהם די ירק וואס ער וועט קלויבן פר איין איסר. דאריבער איז זיין שכר אסור (ווייל עס איז אויף דעם איסר די קדושה פון שביעית אזו ווי דר דין איז אז מען פר קויפט פירות שביעית איז אויף די געלט די קדושה פון שביעית) (לקח מן הנחתום ככר בפונדיון) ווען איינר האט גנומן באיי א בעקר איין ברויט וואס ער איז ווערט איין פונדיון (איין מין מטבע) אונ האט געזאגט צום בעקר (כשאלקוט ירקות שדה אביא לך מותר) ווען איך וועל אפ קלויבן די ירק פון פעלד וועל איך דיר ברייננגען ירק. דס מעג מען. ווייל דס הייסט זוי שיינקען איינר דעם אנדרן. דר בעקר שיינקט איהם דעם ברויט אונ ער שיינקט דעם בעקר די ירק (לקח ממנו סתם) אבער אז ער האט גנומן באיי דעם בעקר דעם ברויט אונ האט איהם ניט געזאגט אז ער וועט איהם געבן ירק נייערט אום אז ער האט גנומן דעם ברויט אויף בארג ער זאל בצאהלן געלט (לא ישלם לו מדמי שביעית שאין פורעין חוב מדמי שביעית) טאר ער ניט געבן דעם בעקר קיין ירק פון שביעית פר דעם ברויט. ווארום עס הייסט ער בצאלט איין חוב מיט פירות שביעית אונ מען טאר ניט צאהלן קיין חוב מיט פירות שביעית: ה (אין נותנים לא לבייר) מען טאר ניט געבן פירות שביעית אדר געלט פון שביעית צו דעם וואס גראבט ברונענס ער זאל פר איהם גראבן א ברונע ער זאל האבן וואסער צו אלץ וואס ער וועט דארפן (ולא לבלן) אונ ניט צום בעדר (ולא לספר) אונ ניט צום שערער פר די האר אפ שערן (ולא לספן) אונ ניט צום שיפר פר דעם וואס ער האט איהם אריבר געשיפט דעם טייך. (אונ דר זעלביגר דין איז באיי אלע ארבייטר מען טאר ניט געבן קיין פירות שביעית אונ געלט פון שביעית אויף אזו איין זאך וואס ניט צום עסן) (אבל נותן הוא לבייר לשתות) אבער ער מעג געבן פירות פון שביעית צו דעם וואס מאכט ברונענס פר איין טרונק וואסר (ולכולן הוא נותן מתנת חנם) אונ צו די אלע וואס עס שטייט אין דר משנה מעג ער געבן פירות שביעית המתנה. חאטשי ער ווייס אז ווייל ער שיינקט איהם די פירות

הוא נותן מתנת חנם: ו תאנים של שביעית אין קוצין אותן במוקצה. אבל קוצה אותם בחרבה. אין דורכין ענבים בגת. אבל דורך הוא בעריבה. ואין עושין זיתים בבד ובקוטב. אבל כותש הוא ומכנים לבודידה. ר"ש אומר אף טוחן הוא בבית הבד. ומכנים לבודידה: ז אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה. שלא יביאנו לידי פסול. ר"ש מתיר. ואחרון אחרון נתפס בשביעית. והפרי

שכר: ו במוקצה. כלי המיוחד לקוץ בו תאנים קרוי מוקצה: בחרבה. סכין לשון חרב וטעמא משום דכתיב (ויקרא כ"ה) ואת ענבי נזירך לא תבצור כדרך הבוצרים: עריבה. שלשים בה את העיסה: ובקוטב. עץ גדול וכבד ובראשו אבן גדולה שמונחים על הזיתים בבית הבד נקרא קוטב: בודידה. בית הבד קטן כעין עריבה: ר"ש אומר כו'. והלכה כר' שמעון: ז שלא יביאנו לידי פסול. שאם נפסל בשביל שמן של תרומה ישרף הכל ונמצא גורם לפירות שביעית שלא יאכלו: ור"ש מתיר. להביא קדשים לבית הפסול ואין הלכה כר"ש: והאחרון אחרון נתפס בשביעית. כיצד לקח בפירות שביעית בשר הבשר והפירות מתבערין בשביעית לקח בבשר דגים יצא בשר ונתפס דגים לקח בדגים שמן יצאו דגים נתפס השמן וחייב לבער הפירות והשמן נמצא אחרון אחרון נתפס. והפירי של שביעית עצמו אסור לעולם ומפקיען לה מדכתיב (שם) כי יובל היא קדש מה קדש תופס את דמיו אף שביעית תופסת את דמיה אי מה קדש תופס את דמיו ויוצא לחולין אף שביעית תופסת דמיה ויוצאת לחולין ת"ל (שם) תהיה בהוייתה

שביעית וועט ער איהם ניט מאנען קיין שכר פון דעקסטוועגן מעג מען: ו (תאנים של שביעית אין קוצין אותן במוקצה) פייגן פון שביעית טאר מען ניט שניידן מיט דעם מעסר וואס איז בעשטימט צום שניידן פייגן (אבל קוצה אותם בחרבה) אבער מען מעג זיי שניידן מיט איין שווערד (איין גרוסן מעסר וואס איז נים בעשטימט צו פייגן) (אין דורכין ענבים בגת) מען טאר ניט טרעטען ווייןטרויבען אין קעלטער (אבל דורך הוא בעריבה) אבער ער טרעט זייא אין אמולטער (ואין עושין זיתים בבד ובקוטב) אונ מען טאר ניט אוס קוועטשין דיא איילבירטען אין איין אייל קעלטער. אונ מען טאר זייא ניט צו פרעסין מיט איין קלאץ (אבל כותש הוא ומכנים לבודידה) אבער ער מעג זיי שטופן אונ אריין לייגן אין אקליינם קעלטער (וואס איז אזו ווי אמולטער). רבי שמעון זאגט (אף טוחן הוא בבית הבד. ומכנים לבודידה) ער מעג זיי צו מאכן אין איין קעלטער אונ נאך דעם אריין לייגן אין קליינם קעלטער:
ז (אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה) מען טאר ניט קאכן ירק פון שביעית אין אייל פון תרומה (שלא יביאנו לידי פסול) כדי ער זאל ניט ברייגגן די ירק צו איין פסול (ווארום אז דער אייל וועט טמא ווערן וועט מען מוזן פאר ברענן די ירק אויך). רבי שמעון זאגט אז מען מעג (ואחרון אחרון נתפס בשביעית) אונ וואס צום לעצטן איז ווערט אן גנומן פאר שביעית. דהיינו ווען איינער קויפט פאר פירות שביעית פלייש ווערט די פלייש אויך הייליג אזו ווי די פירות. אונ אז ער קויפט פאר די פלייש פיש. גייט די פלייש ארוס פון שביעית אונ די פיש ווערט שביעית. אונ אז ער קויפט פאר די פיש אייל גייט ארוס די פיש פון שביעית אונ די אייל ווערט שביעית. אונ אזו אלי מאל וואס ער בייט אום גייט דס ארוס פון שביעית אונ די אנדרי זאך ווערט שביעית [והפרי עצמו אסור] נאר די פרי פון שביעית בלייבט אייבג אין דר קדושה

שבחייהם מהם: **ח** יאכל כנגדן. כנגד אותם דמים יקנה משאר דברים לצורך אכילה ויאכל בקדושת שביעית: קיני זבים וקיני זבות. שתי תורים או שני בני יונה שחייבין להביא הזבים והזבות והיולדות: **ט** שתוקו לא אומר לכם מה שר"א אומר בו. ר"ע קבל מר"א רבו דמיקל טפי בסיכה וכשאמרו לו שהיה ר"א אומר ידלק אמר להם שתוקו שאיני רשאי לפרש כמה היה ר"א מיקל בו והלכה כחכמים: **י** כאוכל בשר חזיר. לאו דוקא שאין האוכל פת כותי נענש כאוכל בשר חזיר אלא מכאן שהיה ר"א מחמיר בו יותר מדרבנן: מה שר"א אומר בו. דמיקל בה טפי:

והפרי עצמו אסור: **ח** אין לוקחים עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי שביעית. ואם לקח יאכל כנגדן. אין מביאין קיני זבים. וקיני זבות. וקיני יולדות מדמי שביעית. ואם הביא יאכל כנגדן. אין סכין כלים בשמן של שביעית. ואם סך יאכל כנגדו: **ט** עור שסכו בשמן של שביעית. ר"א אומר ידלק. וחכמים אומרים יאכל כנגדו. אמרו לפני ר' עקיבא אומר היה ר"א עור שסכו בשמן של שביעית ידלק. אמר להם שתוקו. לא אומר לכם מה שר"א אומר בו: **י** ועוד אמרו לפניו. אומר היה ר"א האוכל פת כותים כאוכל בשר חזיר. אמר להם שתוקו. לא אומר לכם מה שר"א אומר בו:

מרחץ

פון שביעית מען קען איר ניט אום ביטן: ח [אין לוקחין עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי שביעית] מען טאר ניט קויפן קיין קנעכט אונ פעלדער אונ בהמות טמאות פאר געלט פון שביעית [ואם לקח יאכל כנגדן] אונ אוב ער הט גקויפט מוז ער נעמן אנדרי געלט אזו פיל ווי ער הט אוס געגעבן אונ זיי עסן אין די היילינקייט פון שביעית [אין מביאין קיני זבים וקיני זבות וקיני יולדות מדמי שביעית] מען טאר ניט ברייננן די טויבן פון זבים אונ פון זבות אונ פון געווינערינס פון די געלט פון שביעית [ואם הביא יאכל כנגדן] אונ אוב ער הט גבראכט מוז ער נעמן אנדר געלט אזו פיל ווי ער הט אוס געגעבן אונ זיי עסן אין די היילינקייט פון שביעית [אין סכין כלים בשמן של שביעית] אונ מען טאר ניט שמירן קיין כלים מיט אייל פון שביעית [ואם סך יאכל כנגדו] אונ אוב ער הט גשמירט מוז ער ברייננ אנדרי געלט אזו פיל ווי עס איז ווערט געווען די אייל אונ ער עסט די געלט אין די היילינקייט פון שביעית: ט [עור שסכו בשמן של שביעית] איין פעל וואס מען הט געשמירט מיט אייל פון שביעית [רבי אליעזר אומר ידלק] זאגט רבי אליעזר מען זאל די פעל פאר ברענן [וחכמים אומרים יאכל כנגדו] אונ די חכמים זאגן ער דארף נאר נעמן אזו פיל געלט ווי פיל די אייל איז ווערט געווען אונ ער עסט די געלט אין דער קדושה פון שביעית אונ די פעל איז מותר [אמרו לפני רבי עקיבא אומר היה רבי אליעזר עור שסכו בשמן של שביעית ידלק] מען הט דער ציילט פאר רבי עקיבא אז רבי אליעזר הט געזאגט אז פעל וואס מען הט געשמירט מיט אייל פון שביעית זאל מען פאר ברענן [אמר להם שתוקו] הט רבי עקיבא צו זיי געזאגט שווייגט [לא אומר לכם מה שרבי אליעזר אומר בו] איך וויל אייך ניט זאגן וואס רבי אליעזר האט געזאגט אין דעם דין. וואֶרום רבי עקיבא האט מקבל געווען פון זיין רבי אז ר"א איז מיקל (ער האלט גרינג דעם דין): י [ועוד אמרו לפניו] נאך האט מען דער ציילט צו רבי עקיבא [אומר היה רבי אליעזר האוכל פת כותים כאוכל בשר חזיר] אז רבי אליעזר האט געזאגט דער וואס עסט ברויט פון איין כותי איז גלייך ווי ער וואלט געגעסן חזיר [אמר להם שתוקו] הט רבי עקיבא צו זיי געזאגט שווייגט [לא אומר לכם

יא ואם מתחשב הוא. אם אדם חשוב הוא שבני אדם למדים ממנו צריך להחמיר על עצמו:

פרק ט הפיגם. עשב שקורין רוט"א בלע"ז: והירבוזין. אספרג"י בלע"ז. והשוטים הם אספרג"י של שדות אותן שאינן של גנות: והחלוגלוגי'. בערבי רגל"א ובלע"ז יוידולאג"ש: וכוסבר. קוליאנד"ר בלע"ז ודוקא של הרים אבל של גינה חשוב הוא. וכן כרפס של נהרות דוקא אבל לא של גינה: כרפס אפוי"ו בלע"ז: גרגיר. אוריג"א בלע"ז: שבאפר. הגדל באחו אבל של גינה חשוב הוא: פטורים מן המעשר. בכל השנים כדמפרש טעמא שאין כיוצא בהן נשמר שאין נחשבין בעיני בעליהן ומפקירין אותן והפקר פטור מן המעשר כדכתיב (דברים י"ד) ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך כדבר שאין לו חלק ונחלה עמך

יכול תשמרוהו ילא הפקר לקט שכחה ופאה שיש לו חלק עמך: ונלקחים מכל אדם בשביעית. לפי שאין דרך לשמרן דבר שדרך לשומרו אסור לקנות אותו מעם הארץ בשביעית שהוא חשוד לשמור הפירות ושלא להפקירן והלוקח מן השמור אפי' כזית איסור אסור וכל הני דמתניתין שהן שאין משמרין אותן מותר ליקח מהן מעם הארץ כדי מזון שלש סעודות בלבד ולא יותר שאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ אף ע"פ שהפירות הן מן ההפקר יותר ממזון ג' סעודות מפני שהוא חשוד לאכול הדמים ואינו נוהג בהם קדושת שביעית: שלא נחשדו עליהם עוברי עבירה. להביאם מן השמור ואין הלכה כר"י: כל הספיחין מותרין. לקחם מכל אדם דמחזיקין להו שאינם מן השמור: חוץ מספיחי כרוב. שמחזקן מן השמור לפי שאין

יא מרחץ שהוסקה בתבן או בקש של שביעית מותר לרחוץ בה. ואם מתחשב הוא הרי זה לא ירחץ:

פרק ט

הפיגם והירבוזין השוטים והחלגלוגית והכוסבר שבהרים והכרפס שבנהרות והגרגר של אפר פטורין מן המעשרו' ונלקחין מכל אדם בשביעי' שאין כיוצא בהם נשמר. רי"א ספיחי חרדל מותרין שלא נחשדו עליהן עוברי עבירה. ר"ש אומר כל הספיחים מותרים חוץ מספיחי כרוב

מה שרבי אליעזר אומר בו) איך וויל אייך ניט זאגן וואס רבי אליעזר האט גזאגט באיי דעם דין ווארום ער איז סקל אין דעם דין: יא (מרחץ שהוסקה בתבן או בקש של שביעית מותר לרחוץ בה) איין באד וואס איז געהייצט גוואורן מיט שטרוי פון שביעית מעג מען זיך אין איר וואשן (ואם מתחשב הוא הרי זה לא ירחוץ) אונ אויב ער איז איין אדם חשוב וואס מענטשן לערנן זיך אפ פון זייני מעשים זאל ער זיך ניט וואשן:

פרק ט (הפיגם). פיגם (והירבוזין השוטים) אונ ווילדע הירבוזין אונ חלגלוגות אונ כסבר וואס וואקסט אוף בערג. אונ כרפס וואס וואקסט ביי דעם טייך (והגרגר של אפר) אונ גרגר וואס וואקסט אוף די גראז. די אלי זאכן זענן פטור פון מעשרות (ונלקחים מכל אדם בשביעית) אונ מען מעג זיי קויפן פון אלי מענטשן אום שביעית (שאין כיוצא בהן נשמר) ווארום די אלי זאכן איז מען מפקיר אפילו ניט אום שביעית אויך. אונ הפקר איז פטור פון מעשר. רבי יהודה זאגט (ספיחי חרדל מותרין) די ווידר וואקסונג פון חרדל (זענפט) מעג מען אויך (שלא נחשדו עליהן עוברי עבירה) ווארום אפילו די וואס זענן עובר אויף שביעית זענן אויך ניט אין חשד זיי זאלן דם באהאלטן פאר זיך. ווייל דם איז ניט חשוב זענן דם אלי מפקיר: רבי שמעון זאגט (כל הספיחים מותרין) אלי ווידר וואקסונג מעג מען קויפן פון אלי מענטשן. ווארום מען טוט זי מפקיר (חוץ מספיחי כרוב) נאר די ווידר וואקסונג פון כרוב איז מען ניט מפקיר (שאין

כרוב. שאין כיוצא בהם מירקות שדה. וחכמים אומרים כל הספיחין אסורים : ב שלש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל. ושלש שלש ארצות לכל אחד ואחד. גליל העליון. וגליל התחתון. והעמק. מכפר חנניא ולמעלן כל שאינו מגדל שקמין גליל העליון. ומכפר חנניא ולמטן כל שהוא מגדל שקמין גליל התחתון. ותחום טבריא.

העמק

אלא כיוצא בהם בירקות שדה שאין גדלים כמותן במדבר ואין הלכה כר"ש : ב שלש ארצות. בארץ ישראל חלוקה לג' לענין ביעור וביעור האמור בכל מקום בשביעית הוא שכ"ז שאין נמצא בשדה מאותו המין שנאסף אלא בבית חייב לבער אותו המין מן הבית פי' כגון שלקח תאני' ועשה מהן גרוגרו' אינו יכול לאכול מאותם גרוגרות אפי' בתוך הבית אלא כל זמן שנמצאים תאנים מחוברות לאילן וכשכלו התאנים מן האילנות חייב לבער הגרוגרות שבביתו או לאכלן ד): ותחום טבריא. הוא העמק אלו

טלן מיד או לספקין עד שלא ישאר מהם בביתו דכתיב (ויקרא כ"ה) ולבהמתך ולחיה כל זמן שהחיה אוכלת בשדה האכל לבהמתך מן הבית כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית והשתא קאמר שארץ ישראל כולה נחלקת לג' חלקים לענין ביעור וכל חלק וחלק נחלק לג' חלקים : כל שאינו מגדל שקמים גליל העליון. שהשקמים אין גדלים אלא בשפלה וסימן לדבר כשקמים אשר בשפלה (מ"א

פי'

כיוצא בהם בירקות שדה) ווייל זיי וואקסן ניט אין קיין מדבר זענען זיי חשוב. דאריבער טאר מען זיי אנדרש ניט קויפן נאר פון דעם וואס מען ווייס אז ער האט זיי מפקיר געווען (וחכמים אומרים כל הספיחים אסורים) אונ די חכמים זאגן אלי ווידר וואקסונג טאר מען ניט קויפן נאר פון דעם וואס האט געוויס מפקיר געווען : ב (שלש ארצות לביעור) דר דין איז באיי שביעית אז אזו לאנג ווי עס איז דא אין פעלד תבואה. פירות. ירקות. מעג דר בעל הבית עסן פון די וואס ער האט אין שטוב. אבר באלד ווי עס איז ניטא אין פעלד אפילו נאר איין מין טאר דר בעל הבית דעם מין ניט האלטן. אדר ער עסט דס אליין אויף אין גאנצן מיט איין מאל. אדר ער טראגט דס ארויס אין פעלד. דס ווערט גרופן ביעור ער ראמט אויס פון שטוב. זאגט די משנה אז ארץ ישראל איז צו טיילט אין דריי טייל (דריי לענדר) יהודה אונ עבר הירדן אונ הגליל (ושלש שלש ארצות לכל אחד ואחד) אונ יעדר לאנד איז אויך צו טיילט אויף דריי טייל. אונ אז עס איז ניטא קיין פירות אין אלי פעלדר פון יהודה אפילו אין עבר הירדן אדר אין גליל איז דא פירות דארף דר בעל הבית פון יהודה מפקיר זיין זייני פירות פון שטוב. ווייל די חיה אין יהודה וועט ניט גיין קיין גליל זוכן פירות. אדר עס האט פאר פעלט אין עבר הירדן אפילו אין יהודה אונ אין גליל איז נאך דא אדר עס האט פאר פעלט אין גליל אפילו אין יהודה אונ אין עבר הירדן איז נאך דא. דארף דר בעל הבית פון זיין לאנד מפקיר זיין די פירות אפילו אין יענר לאנד איז נאך דא. ווארום פון איין מדינה אין דר אנדרר מדינה גייט ניט קיין חיה עסן שפעטר רעכנט די משנה די לענדר. זין גליל איז דא דריי לענדר (גליל העליון וגליל התחתון) דר אויבערשטר גליל אונ דר אונטערשטר גליל (והעמק) אונ דר טאל (מכפר חנניה ולמעלן כל שאינו מגדל שקמין גליל העליון) פון כפר חנניה אונ העכר ווו עס וואקסט ניט קיין שקמין. הייסט דר אויבערשטר גליל (ומכפר חנניה ולמטן כל שהוא מגדל שקמין גליל התחתון) אונ פון כפר חנניה אונטן ווו עס וואקסט שקמין הייסט דר אונטערשטר גליל (ותחום טבריא העמק) אונ די גרענץ

(טבריא)

העמק. וביהודה ההר והשפלה (ס"א והנגב) העמק. ושפלת לוד כשפלת הדרום וההר שלה כהר המלך: מבית חורון ועד הים מדינה אחת: ג ולמה אמרו שלש ארצות. שיהיו אוכלין בכל אחת ואחת עד שיכלה האחרון שבה. ר"ש אומר לא אמרו שלש ארצות אלא ביהודה. ושאר כל הארצות כהר המלך. וכל הארצות

כג' הם מהגליל: ההר והשפלה והעמק. הם שלשה חלקים של ארץ יהודה: שפלת לוד והר (שלה) (נ"ל של שפלת לוד) לגד ומבית חורון עד הים הם שלשה חלוקות של עבר הירדן ושפלת לוד כשפלת הדרום דכל זמן שאוכל בשפלות [הדרום] אוכל בשפלת [לוד] וההר של שפלת לוד אוכלים בו כל זמן שאוכלים בהר המלך: מבית חורון ועד הים מדינה אחת. וכל זמן שלא כלה לחיה מתחת מן המקומות שביניהם יכולים כל אנשי הגבול ההוא לאכול על ידי המקום האחד שלא כלה בו לחיה מן השדה: ג ולמה אמרו ג' ארצות. הואיל ושלש ארצות בכל אחת הרי כאן תשע ארצות למאי הילכתא אמרו שלש ארצות לביעור ותו לא: שיהיו אוכלים ביהודה עד שיכלה האחרון שבג' ארצותיה וכן בגליל וכן בעבר הירדן אבל אין אוכלים ביהודה על ידי אותן שבגליל ולא בגליל על ידי אותן שביהודה דגמירי דאין חיה שביהוד' מתרחק' לבא מיהודה לגליל ומגליל ליהודה אבל יוצאה היא מגליל לגליל ומיהודה ליהודה: ושאר כל הארצות כהר המלך. שאר כל הארצות שבארץ ישראל אוכלים ע"י הפירות המצויים בהם בהר המלך והוא היה רב הפירות ואחרון מכל שאר ארצות שבא"י: וכל הארצות

פון טבריא הייסט דר טאל. (וּבִיהוּדָה) די דריי לענדר פון יְהוּדָה (הָהָר) דר בארג (וְהַשְּׁפֵלָה) דר נידריגר ארט (הָעֵמֶק) און דר טאל (וּשְׁפֵלַת לוֹד כִּשְׁפֵלַת הַדָּרוֹם) אונ דר נידריגר ארט פון לוד הט דעם דין ווי דר נידריגר ארט פון דרום. כָּל זְמַן מען עסט אין דעם נידריגן ארט פון דרום (פון שטוב) מעג מען עסן אין דעם נידריגן ארט פון לוד אויך (וְהָהָר שֶׁלָּהּ כְּהַר הַמֶּלֶךְ) אונ דר בארג פון לוד הט דעם דין ווי דר הר המלך. כָּל זְמַן מען עסט אויף דעם הר המלך מעג מען עסן אויף דעם בארג פון לוד אויך (מִבֵּית חוֹרוֹן וְעַד הַיָּם) אונ די לענדר פון עֵבֶר הַיַּרְדֵּן איז אין בית חורון ביז צום ים (מְדִינָה אַחַת) אונ די אלי ערטר פון בית חורון ביז צום ים ווערן גרעכינט ווי איין מדינה. כָּל זְמַן עס הט ניט פאר פעלט אין איין ארט מעג מען עסן אין אלי ערטר. ג (וְלָמָּה אָמְרוּ שָׁלשׁ אֲרָצוֹת) פאר וואס הט מען גזאגט אז עס איז נאר דא דריי לענדר אין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עס איז דאך דא ניין. דריי אין יְהוּדָה דריי אין גָּלִיל דריי אין עֵבֶר הַיַּרְדֵּן. זאגט די משנה נגען ביעור ווערט גרעכינט גאנץ יְהוּדָה איין לאנד. אונ גאנץ גליל איין לאנד. אונ גאנץ עבר הירדן איין לאנד (שֶׁיִּהְיוּ אוֹכְלִין בְּכָל אַחַת וְאַחַת עַד שֶׁיִּכְלֶה הָאַחֲרוֹן שֶׁבָּהּ) מען מעג עסן אין איין מדינה פון יְהוּדָה כָּל זְמַן עס איז דא אין פעלד אין דר אנדרר אדר אין דר דריטר מדינה פון יְהוּדָה. אונ אין גליל איז אויך אזו. אונ אין עבר הירדן איז אויך אזו: (רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר לֹא אָמְרוּ שָׁלשׁ אֲרָצוֹת אֶלָּא בִּיהוּדָה. וּשְׁאָר כָּל הָאֲרָצוֹת כְּהַר הַמֶּלֶךְ (רַבִּי שִׁמְעוֹן קריגט אויף דעם ערשטן תנא אונ ער זאגט דס וואס עס שטייט איז דיא ערשטר משנה שָׁלשׁ אֲרָצוֹת. דס מיינט מען נאר אין יְהוּדָה זענן דא דריי לענדר צו שביעית. אונ אוב עס פעלט אין איין לאנד אפילו אין יענע לענדר איז נאך דא אין פעלד מוז דר בעל הבית פון דר לאנד אויס ראמען פון שטוב. אונ אלי אנדרי לענדר פון אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל האבן דעם דין ווי דר הר המלך. אוב דארטן איז נאך דא אין פעלד מעג מען אין אלי לענדר עסן. ווייל אין הר המלך איז גוועזן

הארצות כאחת לזיתים ולתמרים:

ד אוכלין על המופקר. אבל לא על השמור. ר' יוסי מתיר אף על השמור. אוכלין על הטפיחין. ועל הדופרא. אבל לא על הסתווניות. רבי יהודה מתיר כל זמן שבכרו עד שלא יכלה הקיץ: ה הכובש שלשה כבשים בחבית אחת. רבי אליעזר אומר אוכלין על הראשון.

רבי

הארצות כאחת לזיתים ולתמרים. כל הארצות שבארץ ישראל אוכלים זיתים ותמרים על ידי ארץ אחת שלא כלו בה הזיתים והתמרים לחיה מן השדה בין שתהא הארץ ההיא ביהודה או בעבר הירדן או בגליל. ואין הלכה כר"ש: ד אוכלים על המופקר. אוכלים ממה שבבית על ידי שמצוי מאותו המין במקום המופקר אבל אם פסק וכלה אותו המין ממקום המופקר אע"פ שמצוי ממנו במקום השמור בגנים או בגנות חייב לבער כדאמרן כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית: רבי יוסי מתיר אף על השמור. ואין הלכה כר"י: אוכלים על הטפיחים. על מה שמצויים השפות בטפיחים שהן בני הרים הנטוים בכותל אשר שם צפרים יקננו ואוכלים ממה שבבית כל זמן שמצוי מאותו המין בטפיחים: ועל הדופרא. אילן שעושה פירות שני פעמים בשנה אוכלים בראשון עד שיכלה האחד שבמינים: אבל לא על הסתווניות אין אוכלין בענבים ע"י הענבים הגדלים בימות הסתיו: רבי יהודה מתיר. לאכול בענבים של ידי הסתווניות כל זמן שבכרו קודם שיכלה הקיץ. ואין הלכה כר"י: ה הכובש ג' כבשים. שלשה מיני ירק: בחבית אחת. של חומץ או של ציר כדי שיתקיימו שלשה מיני הירק יחד: ר' אליעזר אומר אוכלים על הראשון. וכיון דכלה מין אחד מהן מן השדה נאסרי כולם

פיל פירות אונ דס איז דס לעצטע ארט פון ארץ ישראל דאריבער רעכינט מען צום הר המלך (וכל הארצות כאחת לזיתים ולתמרים) אונ גאנץ ארץ ישראל ווערט גערעכינט ווי איין לאנד צו זיתים (איילבערטן) אונ טייטלען. כל זמן עס איז דא אין איין ארט אין ארץ ישראל זיתים אונ תמרים מעג מען עסן אין גאנץ ארץ ישראל: ד (אוכלין על המופקר. אבל לא על השמור) מען מעג עסן פירות פון שביעית אין שטוב אויף דעם וואס איז דא הפקר אין פעלד. אבער אז פון הפקר איז נישטא קיין פירות. אפילו באיי אלע בעלי בתים אין די הייזער אדר אין די גערטנער איז דא דר מין נאר מען האט דס ניט מפקיר געווען עס ווערט גהיט פאר קיין בעל הבית ניט עסן פון דעם מין נאר ער מוז דס באלד אוי ראמען פון שטוב (רבי יוסי מתיר אף על השמור) רבי יוסי איז מתיר צו עסן אין שטוב אוב עס איז דא אין די גערטנער אפילו זיי זענען גהיט (אוכלין על הטפיחין) מען מעג עסן פון שטוב דעם מין וואס איז דא אין די נעסטען פון די פייגלאך וואס באיי דר שטוב (ועל הדופרא) אונ איין בוים וואס וואקסט צוויי מאל אין יאר פירות מעג מען עסן די פירות פון שטוב וואס מען האט ארא גנומען פון בוים דעם ערשטן מאל כל זמן עס איז דא אויף דעם בוים די פירות וואס וואקסן דעם אנדרן מאל (אבל לא על הסתווניות) אבער מען טאר ניט עסן קיין ווייטרויבן פון שטוב אויף דעם וואס עס איז דא ווינטער ווייטרויבן אין פעלד (רבי יהודה מתיר כל זמן שבכרו) רבי יהודה זאגט אוב די ווינטער ווייטרויבן זענען צייטיג געווארן (עד שלא יכלה הקיץ) איידר עס האט זיך גענדיגט דר זומר מעג מען עסן פון די זומר ווייטרויבן וואס זענען אין שטוב אויף דעם וואס עס איז דא די ווינטער ווייטרויבן אין פעלד: ה (הכובש שלשה כבשים בחבית אחת) ווען איינר פרעסט איין (ער לייגט איין) דריי מינים ירק אין איין פאס מיט עסיג. די דריי מינים זאלן קענן לאנג שטיין (רבי אליעזר אומר אוכלין על הראשון) זאגט רבי

אליעזר

שלא ואפי' אותן שלא כלו שאותו מין שכלה שאין טעם באותן שלא כלו ואסרן דתנן לעיל בפרק ז' שביעית אוסרת במינה במשהו שלא במינה בנותן טעם : רבי יהושע אומר אף על האחרון. על סמך מין שכלה אחרון יאכל משלשתן אע"פ שכבר כלו השנים לחיות שבשדה וטעמא דר' יהושע הואיל ואלו שכלו בלועים מטעם אותו שלא כלה דאמר קרא (ויקרא כ"ה) מן השדה תאכלו את תבואתה כל זמן שאתה אוכל מן השדה אתה אוכל מן הבית והאי קרא יתירה הוא דהא דרשינן ליה מן ולבהמתך ולחיה אשר בארצך כל זמן שחיה אוכלת בשדה האכל לבהמתך מן הבית וכו' אלא קרא לכבושים הוא דאתא והכי קאמר מן השדה

רבי יהושע אומר אף על האחרון. רבן גמליאל אומר כל שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית. והלכה כדבריו. רבי שמעון אומר כל ירק אחד לבעור. אוכלין ברגילה עד שיכלו סרגיות מבקעת בית נטופה :

ו המלקט עשבים לחים עד
שייבש

תאכלו את תבואתה אם יש בשדה מקצת מן הדבר הכבוש בבית שהטעם הבלוע בדבר הכבוש יש במינו עדיין בשדה שעדיין לא כלה אע"פ שעיקר הפרי כלה אעפ"כ תאכלו את תבואתה והיינו זקוק לבער : כל ירק אחד הוא. לא נתנו חכמים שיעור לכל ירק וירק בפני עצמו אלא אע"פ שכלתה כלו מן השדה הואיל ואיכא שאר ירקות שלא כלו אוכל ע"י שאר ירקות ולא ביערם מן הבית עד שיאכלו כל הירקות כולן מן השדה והלכה כרבן גמליאל דכל שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית ואוכל את השאר : ו המלקט עשבים לחים. אוכלין בלא ביעור עד שייבשו לחלוחית הארץ כשמפסק את הפירות משם ואילך חייב לבערן :

המגבב

אליעזר (אוכלין על הראשון) כל זמן פון די אלע דריי מינים איז דא אין פעלד מעג מען כון דיא עסין אין שטוב אונ אוב איין מין פון די דריי מינים איז נישא אין פעלד קיין הפקר . אזו ווי מען מוז מבער זיין דעם מין פון שטוב אזו דארף מען די אנדערע צווייא מינים אויך מבער זיין אפילו פון זיי איז נאך דא אין פעלד . ווייל דר מין גיט אריין אטעם אין יענע צוויי מינים אסרת דאס בנותן טעם [אזוי ווי עס שטייט אין פרק ז' משנה ז'] רבי יהושע זאגט (אף על האחרון) אפילו פון צוויי מינים וואס זענען אין פאס איז שוין ניט דא אין פעלד. נאר אוב פון דעם דריטן מין איז נאך דא. מעג מען עסן אלע דריי מינים . ווארום אין די צוויי מינים איז דא אטעם פון דעם דריטן מין אונ פון יעדען מין איז דאך דא אין פעלד. איז גלייך ווי עס וואלט געווען אלע דריי מינים אין פעלד . רבן גמליאל זאגט (כל שכלה מינו מן השדה) וועלכר מין עס איז נישא אין פעלד (יבער מינו מן החבית) דעם מין טאר מען ניט עסן פון פאס . אונ דיא איבריגע מעג מען. אונ עס ווערט ניט גירעכינט איין מין צום אנדרין (והלכה כדבריו) אונ דר דין איז ווי רבן גמליאל . ר' שמעון זאגט (כל ירק אחד לבעור) אלע מינים ירק זענען גלייך ווי איינס צום דין פון ביעור . אונ כל זמן איין מין ירק איז דא אין פעלד מעג מען עסן אלע מינים ירק . סיידן עס איז אין פעלד גאר נישא קיין ירק דא טאר מען ניט עסן דיא ירקות וואס זענען אין שטוב (אוכלין ברגילה עד שיכלו סרגיות מבקעת בית נטופה) מען מעג עסין רגילה כל זמן עס איז דא אין פעלד סרגיות פון דעם טאל בית נטופה. ווארום דיא ביידע זענען איין מין : ו (המלקט עשבים לחים) ווען איינר קלויבט ירק [גראז] ווען זייא זענן נאך פייכט ועס הייסט זייא וואקסן נאך] (עד שייבש הכתוב) מעג ער זייא עסין פון שטוב ביז עס ווערט אויסגטריקנט די נאסקייט פון דר ערד. ווייל כל זמן די ערד איז פייכט וואקסט פר די חיות אנדרי גראז.

שייבש המתוק . והמגבב ביבש עד שתרד רביעה שניה . עלי קנים ועלי גפנים עד שישרו מאביהן . והמגבב ביבש עד שתרד רביעה שניה . רע״א בבולן עד שתרד רביעה שניה :

ז כיוצא בו המשכיר בית לחבירו עד הגשמים . עד שתרד רביעה שניה . המודר הנאה מחבירו עד הגשמים . עד שתרד רביעה שניה . עד אימתי עניים נכנסים לפרדסות . עד שתרד רביעה שניה . מאימתי נהנין ושורפין בתבן ובקש של שביעית

המגבב ביבש . המלקט בעשבים יבשים אוכלן בלא ביעור : עד שתרד רביעה שניה . שהיא בשנה בינונית בכ״ג במרחשון משם ואילך חייב לבער : מגבב . תרגום לקושש קש לגבבא . רביעה . על שם שהמטר רובע את הארץ ומולידה כזכר זה שרובע את הנקבה . פי׳ אחר שמרבץ העפר ומשכיב תרגום רובץ רביע : ועלי גפנים . לחים אוכלים בהן כל זמן שנמצאים באביהן כלומר במחובר לאילן : שישרו . שיפלו : והמגבב ביבש . בעלי קנים וגפנים יבשים אוכל עד שתרד רביעה שניה ואחר כך יבער : בבולן . בין עשבים בין קנים ונפנים בין לחים בין יבשים . ואין הלכה כר״ע :

ז עניים נכנסים לפרדסאות . בשאר שני שבוע ליטול לקט שכחה ופאה ואין נכנסים לגנות במוצאי שביעית : עד שתרד רביעה שניה . מפני מותרות פירות שביעית שנשארו בה : בתבן ובקש של שביעי׳ . דסתם תבן וקש חזי למאכל בהמה ויש בו קדושת שביעית ואסור לשרפו וליהנות בו כנאה של [אבוד]

הבוס

אונ ווי די ערד ווערט טרוקן אונ עס וועט שון ניט מער וואקסן קיין גראז מוז מען שון אום ראמן פון שטוב [והמגבב ביבש] אונ אז ער קלויבט צו זאמן טרוקעני גראז (אפ געריסעני גראז) וואס ליגט אוף דר ערד מעג ער עסן פון שטוב [עד שתרד רביעה שניה] ביז עס גייט דר צווייטר רעגן דס איז דריי אונ צוואנציג טעג אין חשון . אזו לאנג געפינט נאך די חיה גראז אין פעלד . אונ דר נאך ווערט שון די גראז פארפולט . מוז ער שון אום ראמן פון שטוב [עלי קנים ועלי גפנים] בלעטר פון קנים אונ בלעטר פון ווין שטאקן וואס ער הט אפ געריסן פון בוים מעג מען עסן פון די וואס ער הט אין שטוב [עד שישרו מאביהן] ביז עס וועט פאלן די בלעטר פון די בוימר [והמגבב ביבש] אונ אז ער הט אוף גקליבן טרוקעני בלעטר פון דר ערד מעג ער עסן פון די וואס ער הט אין שטוב [עד שתרד רביעה שניה] ביז עס גייט דר צווייטר רעגן . אונ דר נאך ווערן שון די בלעטר פארפולט געפינט שון ניט די חיה אין פעלד מוז מען אום ראמן פון שטוב . רבי עקיבא זאגט [בכולן עד שתרד רביעה שניה] באיי אלי זאכן וואס דא איז גשטאנן איז די צייט צו עסן פון שטוב ביז עס גייט דר צווייטר רעגן : ז [כיוצא בו המשכיר בית לחבירו עד הגשמים] דעסגלייכן ווען איינר פאר דינגט דעם אנדרן איין שטוב אונ ער זאגט איך פאר דינג דיר די שטוב ביז רעגינצייט הט ער גמיינט [עד שתרד רביעה שניה] ביז דעם צווייטן רעגן [המודר הנאה מחבירו עד הגשמים] ווען איינר טוט אנדר ער זאל ניט קיין הנאה האבן פון זיין חבר ביז רעגן צייט [עד שתרד רביעה שניה] איז דר נדר ביז דעם צווייטן רעגן . [עד אימתי עניים נכנסים לפרדסות] ביז וואנן מעגן דיא ארעמי לייט גיין אין דיא וויינגערטנר נעמן לקט שכחה ופאה [עד שתרד רביעה שניה] ביז עס גייט דר צווייטר רעגן דר נאך טארן זיי שון ניט גיין ווארום זיי ווערן צו טרעטן די תבואה וואס וואקסט אין פעלד [מאימתי נהנין ושורפין בתבן ובקש של שביעית] ווען מעג מען הנאה האבן אונ פאר ברענגן די ... פון שביעית . (ווארום סתם שטרוי איז איין עסן צו בהמות איז באיי דיא שטרוי

איך

שביעית. משתרד רביעה שניה : ח מי שהיו לו פירות שביעי'. והגיע שעת הביעור. מחלק מזון שלש סעודות לכל אחד ואחד. ועניים אוכלין אחר הביעור אבל לא עשירי'. דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים (נ"א אין) אוכלין אחר הביעור : ט מי שהיו לו פירות שביעית. שנפלו לו בירושה או שנתנו לו במתנה. רא"א

ינתנו

משום דדרשינן לאכלה ולא להפסד אבל כשנתבטל מה שבשדה ממאכל חיה פקעה קדושת שביעית ממה שבבית: ח והגיע שעת הביעור. זמן ביעור הפירות לפי מקומן כדתנן לעיל ג' ארצות לביעור ובבריי' שנינו אוכלין בענבים עד הפסח בזיתים עד העצרת בגרוגרות עד החנוכה בתמרים עד הפורים וכולן של שנה השמינית ומשנה שלנו בסתם שאין ידוע אם כלה לחיה מן השדה אם לאו אבל בידוע הכל לפי מה שהוא : מחלק מזון שלש סעודות לכל או"א. מאנשי ביתו ואח"כ מחלק לשכניו ולקרוביו ומיודעיו ומוציא ומניח על פתח ביתו ואומר אחינו בית ישראל מי שצריך לטול יטול : ועניים אוכלים אחר הביעור אבל לא עשירים. דכתיב (שמות כ"ג) ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה אביוני עמך ולא עמך : אחד עניים ואחד עשירים. קרי ביה ואכלו אביוני וגם עמך והלכה כרבי יוסי : ט רבי אליעזר אומר ינתנו לאוכליהן. אף על פי שפירות הללו בהיתר נלקטו לאכלן בקדושת שביעי' מכל מקום סבר רבי אליעזר דאסור לזה שנתנו לו פירות שלט לאכלן לבדו אלא ינתנו לו שיאכלם הוא עם אחרים דר' אליעזר לטעמיה דסבר כבית שמאי

דאמרי

אוך נוהג דר דין שביעית . אונ מען טאר זיי ניט פאר ברענן).[משתרד רביעה שניה] ווי עס נייט דר צווייטר רעגן אונ אלץ וואס אין פעלד ווערט פאר פוילט דארף מען שון ניט אוס ראמן פון שטוב אין פעלד . ווארום ווען הט די תורה גהייסן אז מען זאל ארוס ראמן פון שטוב אין פעלד אז די חיה וועט דס קענן עסן . אבר דס וועט פאר פוילט ווערן אונ די חיה וועט ניט האבן צו עסן . צו וואס זאל ער מפקיר זיין . דאריבר דארף ער ניט מפקיר זיין נאר ער מעג הנאה האבן פון די וואס ער הט אין שטוב : ח [מי שהיו לו פירות שביעית] ווער עס הט פירות שביעית [והגיע שעת הביעור] אונ עס איז גקומן די צייט מען זאל אוס ראמן פון שטוב ווייל די חיה הט ניט אין פעלד [מחלק מזון שלש סעודות לכל אחד ואחד] גיט ער צו יעדן מענטשן פון שטוב אונ צו די שכנים אונ צו די קרובים עסן אויף דריי סעודות . אונ די איבריגע לייגט ער באיי דר טיהר פון שטוב אונ זאגט ווער עס וויל נעמן זאל נעמן [ועניים אוכלין אחר הביעור] אונ עניים וואס האבן צו זאמן גקליבן פירות פון פרעמדי פעלדר פון הפקר . דארפן ניט מבער זיין פון שטוב אפילו עס איז ניטא אין דר פעלד פאר די חיות אבר עשירים דהיינו דר בעל הבית וואס הט מפקיר גוועזן זיינע תבואה אונ דר נאך הט ער זוכה גוועזן צוריק פון הפקר . אז עס איז ניטא פאר דר חיה אין פעלד דארף ער נאך אמאל מפקיר זיין די תבואה [דברי רבי יהודה] אזו זאגט רבי יהודה אונ רבי יוסי זאגט [אחד עניים ואחד עשירים אוכלים אחר הביעור] סאיי עניים וואס האבן צו זאמן גקליבן פון פרעמדי פעלדר . אונ סאיי עשירים ווי באלד זיי האבן זייערי תבואה מפקיר גוועזן אונ דר נאך האבן זיי צוריק זוכה גוועזן פון הפקר . אפילו עס איז ניטא פאר דר חיה אין פעלד דארף מען ניט מפקיר זיין נאך אמאל : ט [מי שהיו לו פירות שביעית] ווער עס הט גהאט פירות שביעית [שנפלו לו בירושה או שנתנו לו במתנה] וואס איז אים גפאלן הירושה אדר מען הט אים גגעבן איין מתנה. רבי אליעזר זאגט

יתנו לאוכליהן, וחכ"א אין החוטא נשכר אלא ימכרו לאוכליהן ודמיהם יתחלקו לכל אדם. האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה. חייב מיתה:

פרק י שביעית משמטת את המלוה. בשטר

ושלא

דאמרי (לעיל מ"ב פ"ד) אסור לאכול פירות שביעית בטובה כלומר להחזיק טובה למי שנותן לו פירות שביעית דרחמנא אפקרינהו הלכך זה שנתנו לו פירות שביעית במתנה או נפל לו בירושה אסור שיאכלם לבדו. שלא יחזיק טובה למי שהורישה לו או שנתנה לו במתנה אלא יאכל אותם עם אחרים כדי שלא יהא אוכל פירות שביעית בטובה: וחכ"א אין החוטא נשכר. חכמים לדבריו דר"א קאמרי לדידן מותר לאכול פירות שביעית בין בטובה בין שלא בטובה. אלא לדידך דאמרת אסור לאכול פירות שביעית בטוב' היכי קאמרת יתנו לאוכליהן ושרית למי שנתנו לו פירות שביעית במתנה לאכלן עם אחרים והלא מלינו חוטא נשכר שאוכל אותן עם כל בני אדם והדין נותן לפי דבריך שימכרו לאוכליהן שיפרע אותם מה שהן שוין כדי שלא יהא חוטא נשכר והדמים יתחלקו לכל אדם ואין הלכה כר"א: האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה. דלא תימא דאין חלה בשביעית משום דכתיב לאכלה ולא לשרפה וחלה אם נטמאת טעונה שרפה קא משמע לן דרחמנא עריסותיכם אמרה תורה מחיוב עיסה שהפקר' חלה תרינו:

פרק י שביעית משמטת את המלוה. המלוה את חברו ועבר עליו שביעית אחר שהלואהו אינו יכול לתבוע הלואתו מחבירו כדכתיב (דברים טו) שמוט כל בעל משה ידו: בשטר. שכתב לו שטר באחריות נכסים ושעבוד קרקעות על המלוה דמיחזי כמי שמשכן קרקעות אלא אף על פי כן שביעית משמטתו:

הקפה

[יתנו לאוכליהן] ווייל פאר פירות שביעית טאר מען ניט דאנקן צו דעם וואס האט אים געגעבן. אונ ער וועט דאך דאנקן צו דעם וואס האט איהם גמאכט ירשנן די פירות אדר צו דעם וואס האט איהם געשיינקט די פירות. דאריבר זאל ער די פירות צו טיילן צו די מענטשן וואס מעגן די פירות עסן אונ ער עסט מיט מיט זיי [וחכמים אומרים אין חוטא נשכר] זאגן די חכמים צו רבי אליעזר אוב ער טאר ניט עסן די פירות איין כדי ער זאל ניט דאנקן צו דעם וואס האט אים די פירות גמיכט ירשנן אדר געשיינקט. אז ער גיט די פירות צו אנדרי מענטשן זיי זאלן מיט איהם עסן וועלן זיי דאך איהם דאנקן. וועט דאך דר וואס האט גנומן די מתנה אדר די ירושה וואס ער איז החוטא (ווייל ער דאנקט פאר פירות שביעית אונ מען טאר ניט דאנקן צו א מענטשן פר די פירות ווייל גאט האט איהם געשיינקט די פירות דורך הפקר) פר דינן אז מען וועט איהם דאנקן פר די פירות (אלא ימכרו לאוכליהן ודמיהם יתחלקו לכל אדם) נאר מען זאל די פירות פר קופן אונ די געלט זאל מען געבן צו בית דין אונ בית דין זאלן צו טיילן. וועט מען דאך איהם ניט דאנקן. ווייל ער גיט דאך קיינעם ניט נאר בית דין גיט (שנ"א) (האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה) דר וואס עסט די טייג פון שביעית אונ מען האט ניט גנומן קיין חלה איז ער חייב מיתה. ווארום פון שביעית דארף מען אויך געבן חלה:

פרק (שביעית משמטת את המלוה) ווען איינר פאר בארגט דעם אנדרן געלט אונ עס איז אריבר גגאנגן דר זיבעטר יאהר אונ ער האט איהם ניט בצאהלט. טאר דר מלוה ניט מאנן דעם חוב (בשטר ושלא בשטר) סאיי ער האט א שטר איין וועקסל) אויף דעם

חוב

ושלא בשטר. הקפת החנות אינה משמטת. ואם עשאה מלוה הרי זה משמט. רבי יהודה אומר הראשון הראשון משמט. שכר שכיר אינו משמט. ואם עשאו מלוה הרי זה משמט. רבי יוסי אומר כל מלאכה שפוסקת בשביעי' משמטת. ושאינה פוסקת בשביעית אינה משמטת:

ב השוחט את הפרה וחלקה בראש השנה

הקפת החנות. שהקיף ממנו באמנה: אינה משמטת. דלאו זה חוב ולאו זה דרך מלוה: ואם עשאה מלוה. שחשב עם הקונה הקפן עליו במלוה: הראשון הראשון משמט. אם לקח באמנה פעם ראשונה מן החנות וחזר ולקח שניה הראשונה נעשית מלוה ומשמטת ולא השניה חזר ולקח שלישית ראשונה והשניה נעשו מלוות ושביעית משמטתן ולא השלישית וכן לעולם האחרונה אין שביעית משמטתה וכל האחרות שביעית משמטתן הואיל והיה ראוי שיתן מעות הראשונה קודם שיקח השניה והשניה בהקפה ולא נתן נעשית ראשונה מלוה וכן לעולם ואין הלכה כר' יהודה: כל מלאכה שפוסקת בשביעית. אם שכר שכיר זה ממלאכות הפוסקות בשביעית כגו' ממלאכות שאסור לעשותן בשביעית כגון חרישה וקצירה ועבודת קרקע נעשה שכר זה בשביעית כמלוה ושביעית משמטתו וא"ל שכר זה בחיי' לו היה מותר מלאכות שאין אסורות בשביעית לא נעשה כמלוה ואין שביעית משמטתו. ואין הלכה כרבי יוסי: ב השוחט את הפרה. בשנה שביעית וחלקה ביום ראשון של שני ימים טובים

חוב אונ אויך ער האט ניט קיין שטר טאר מען ניט מאנן דעם חוב (הקפת החנות אינה משמטת) דאס וואס מען בארגט סחורה אין איין קראם מעג מען מאנן. דאס מוז מען בעצאהלן אפילו נאך שביעית (ואם עשאה מלוה הרי זה משמט) אונ אויב ער האט זיך בארעכינט מיט דעם וואס האט גקויפט אונ ער האט גמאכט די געלט פון די סחורה פאר איין הלואה. אונ עס איז אריבר גגאנגן שביעית טאר מען ניט מאנן דעם חוב (רבי יהודה אומר הראשון הראשון משמט) רבי יהודה זאגט ווען איינער בארגט סחורה אין איין קראם אונ דר נאך בארגט ער נאך אמאהל איידר ער האט יענע גצאהלט. בשעת ער נעמט דעם אנדרן מאהל סחורה ווערט שון די געלט פון ערשטן מאהל גרעכינט פאר איין הלואה. אונ די פון אנדרן מאהל הייסט עס קויפט פר סחורה. אונ אז ער בארגט נאך א דריטן מאהל איידר ער האט די געלט פון די ביידע מאהל בצאהלט הייסן די ערשטע צוויי מאהל איין הלואה אונ דאס דריטע מאהל הייסט עס קויפט פר סחורה. אונ אזוי אלע מאהל די ערשטע געלט וואס פר דעם לעצטן מאהל הייסט איין הלואה אונ אז עס גייט אריבר שביעית טאר מען זיי שון ניט מאנן. אונ די לעצטע הייסט עס קויפט פר סחורה. די געלט מעג מען מאנן (שכר שכיר אינו משמט) די געלט וואס עס קומט איינעם פאר זיין ארבייט דאס מעג מען מאנן נאך שביעית (ואם עשאו מלוה הרי זה משמט) אונ אויב דר ארבייטר האט גזאגט צום בעל הבית די לוין געלט וואס מיר קומט זאל זיין באי דיר פר איין הלואה. טאר ער ניט מאנן נאך שביעית (רבי יוסי אומר כל מלאכה שפוסקת בשביעית משמטת) רבי יוסי זאגט אויב דר ארבייטר האט גטאן אזו איין ארבייט וואס מען טאר ניט טאן אום שביעית. אונ ער טאר גיט גנומן גצאהלט פר דר ארבייט הייסט זיין לוין געלט איין הלואה. טאר מען ניט מאנן די געלט (ושאינה פוסקת בשביעית אינה משמטת) אונ אויב ער האט גטאן אזו איין ארבייט וואס מען מעג טאן אום שביעית איז דיא געלט וואס איהם קומט. לוין געלט. מעג ער מאנן: ב השוחט את הפרה וחלקה בראש השנה

השנה. אם היה החדש מעובר משמט. ואם לאו אינו משמט. האונס והמפתה והמוציא שם רע וכל מעשה בית דין אין משמטין. המלוה על המשכון והמוסר שטרותיו לבית דין אינן משמטין: ג פרוזבול אינו משמט

שולים של ראש השנה אם היה אלול מעובר נמצא דיום א' שנתחלקה היה חול והיה יום אחרון של אלול בו. שנה השביעית ושביעית משמטת בסופה דכתיב (שם) מקץ שבע שנים תעשה שמטה: האונס והמפתה. שנותנים חמשים שקל: והמוציא שם רע. שנותן מאה: וכל מעשה בית דין. ממון שכתבו עליו פסק דין חייב אתה ליתן לו: אין משמטין. שכיון שפסקו בית דין על הממון כגבוי דמי וכאילו הגיע לידו: המלוה על המשכון. דכתיב (דברים טו) ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך פרט לזה שיש לאחיך בידך: והמוסר שטרותיו לב"ד. דכתיב ואשר יהיה לך את אחיך פרט למוסר שטרותיו לבית דין שבית דין יש להם זה החוב אצל אחיו: ג פרוזבול. פרוש תקנה בול עשירים דכתיב (ויקרא כו) ושברתי את גאון עוזכם ואמר רב יוסף אלו בולאות שביהוד' תקנה לעשירים שלא יעברו על השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל ותקנה לעניים שימצאו מי שילוה להם

השנה) דר פשט פון דר משנה איז אזו. פר צייטן פלעגט מען מאכן ראש חודש ווען מען הט געזעהן די נייע לבנה. אונ אלע מענטשן פלעגן מאכן ראש השנה (ווס דס איז אום ראש חודש) דעם דרייסיגסטן טאג פון אלול. טאמר ווען מען זעהן די נייע לבנה דעם דרייסיגסטן טאג אונ אלול וועט זיין (חסר) ניין אונ צוואנציג טעג אונ אוב עס איז אריבר גגאנגן דר דרייסיגסטר טאג אונ מען הט די נייע לבנה ניט געזעהן. איז דאך אלול (מעובר) דרייסיג טעג אונ ווס מען הט געמאכט דעם טאג יום טוב איז גוועזן בטעות גאר ראש השנה וועט זיין דעם איין אונ דרייסיגסטן טאג. זאגט דיא משנה השוחט. ווען איינר הט געשאכטן (געקוילט) איין קוה אין דעם ערשטן טאג ראש השנה (פון אכטן יאהר. דס איז דר דרייסיגסטר טאג פון אלול) אונ ער הט די פלייש צו טיילט צו די מענטשן ווס האבן גבארפט פלייש אום יום טוב. איז דר דין. (אם היה החודש מעובר) אוב מען האט דעם ערשטן טאג ראש השנה ניט געזעהן די נייע לבנה. נהער דאך דר טאג צום חודש אלול אונ אלול איז מעובר פון דרייסיג טאג אונ עס איז גוועזן הטעות ווס מען הט גמאכט היינט ראש השנה. מארגן וועט זיין ראש השנה. אונ ער הט צו טיילט דיא פלייש אום דר וואכן דעם לעצטן טאג פון זיבעטן יאר (משמט) טאר ער ניט מאנן געלט פר די פלייש. ווארום שביעית איז משמט (ואם לאו אינו משמט) אונ אוב מען הט געזעהן די נייע לבנה דעם ערשטן טאג ראש השנה איז דאך ריכטיג דר טאג ראש השנה דר ערשטר טאג פון אכטן יאהר. איז דאך שון נאך שביעית מעג ער מאנן די געלט פר די פלייש (האונס) ווען איינר גייט אבתולה (והמפתה) אדר ער רעט איהר איבר שטייט אין דר תורה אז ער דארף איהר געבן פופציג טאלער (והמוציא שם רע) אדר ער מאכט איף איין בתולה אשלעכטן שם וואס ער דארף געבן הונדרט טאלער (וכל מעשה בית דין אין משמטין) אדר אלץ וואס בית דין האבן גפסקנת מען מוז בעצאהלן. אפילו עס גייט אריבר שביעית מוז מען דס אוך בצאהלן (המלוה על המשכון) ווען איינר הט פר בארגט געלט איף איין משכון (והמוסר שטרותיו לבית דין) אדר ער הט איבר געגעבן זיינע וועקסלן צו בית דין זיי זאלן מאנן דיא חובות וואס איהם קומט (אין משמטין) אפילו עס גייט אריבר שביעית מוז מען אוך בצאהלן: ג (פרוזבול אינו משמט) ווער עס שרייבט איין פרוזבול

להם והשמטת כספים בזמן הזה דרבנן דכתיב (דברים טו) וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו בשתי שמטות הכתוב מדבר אחת שמטת קרקעות ואחת שמטת כספים בזמן שהוא משמט קרקע הוא משמט כספים ובזמן שאין הוא משמט קרקע אין הוא משמט כספים ורבנן הוא דתקינו שמטת כספים בזמן הזה ומשום הכי היה כח ביד הלל לתקן פרוזבול להפקיע דין השמטה הואיל ואין שמטת כספים בזמן הזה אלא מדברי סופרים :

ד זהו גופו של פרוזבול. עיקרו ושרשו : והדיינים חותמים למטה או העדים • להכי קתני הדיינים או העדים ללמדך שיכול העד להיות דיין או הדיין עד דמדרבנן עד נעשה דיין ופרוזבול דרבנן הוא :

ה פרוזבול המוקדם. שזמנו מוקדם שנכתב בכסליו וזמנו הכתוב בתוכו מתשרי קודם כשר מפני שהורע כחו של מלוה

משמט. זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן. כשראה שנמנעו העם מלהלוות זה את זה ועוברין על מה שכתוב בתורה (דברים ט"ו) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' • התקין הלל לפרוזבול : ד זהו גופו של פרוזבול • מוסר אני לכם איש פלוני ופלוני • הדיינים שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה • והדיינים חותמין למטה • או העדים : ה פרוזבול המוקדם כשר • והמאוחר פסול •

שטרי

(דס הייסט ער גיט איבר זיינע חובות צו בית דין) מעג ער אפ נעמן זיין חוב נאך שביעית אוך (זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן) דס איז איינע פון די זאכן וואס הלל הזקן האט מתקן גוועזן (כשראה שנמנעו העם מלהלוות זה את זה) ווי ער האט גזעהן אז מען וויל ניט בארגן קיין געלט איינר דעם אנדרן [ווייל מען הט מורא טאמער וועט זיך פארצ'יהען דר חוב ביז שביעית וועט זיין דר חוב פר פאלן] (ועוברין על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו') אונ זענן עובר אוף דעם וואס עס שטייט אין דר תורה דו זאלסט דיך היטן טאמער וועט זיין באיי דיר אין הארצן איין שלעכטער גדאנקן אונ דו וועסט ניט וועלן דיין פריינד לייען אונ אזו וויא עס שטייט ווייטר אין פסוק (דברים טו) (התקין הלל לפרוזבול) דאריבר הט הלל מתקן גוועזן דעם פרוזבול : ד (זהו גופו של פרוזבול) דס איז דר נוסח פון פרוזבול. (מוסר אני לכם איש פלוני ופלוני) איך גיב איבר צו אייך דיינים דר אונ דר פון דעם אונ דעם ארט אלע הובות וואס איך האב. אונ איך זאל זיי קענן אפ נעמן (אין אייער רשות) ווען איך וועל וועלן (והדיינים חותמין למטה או העדים) אונ דיא דיינים אדר עדות תתמן זיך אונטר [דר גאנצר דין פון פרוזבול שטייט אין פאה פרק ג' משנה ו'] :

ה (פרוזבול המוקדם כשר) איין פרוזבול וואס איז גשריבן גוואר'ן אוף איין פריערגע צייט. דהיינו דר פרוזבול איז גשריבן גוואר'ן אין כסלו אונ ער הט איין גשריבן דעם זמן תשרי. (דעם תשרי וואס איז גוועזן). האט זיך דאך דר מלוה גטאן אשאדן דר מיט. וואררום דר פרוזביל העלפט נאר צו די חובות וואס זענן פר בארגט גוואר'ן איידר מען האט איהם גשריבן [וואררום אין פרוזבול שטייט דעם חוב וואס איך האב שון גיב איך איבר צו בית דין] אונ אז מען שרייבט דעם פרוזבול אין כסלו. וואר'ט דאך דר פרוזביל גוט גוועזן צו אלע חובות וואס בין כסלו אז ער הט אבר איין גשריבן אלינן. ער האט אין פרוזבול גשטעלט אז ער וועט גשריבן תשרי וועט דאך נאר דר פרוזבול גוט זיין צו די חובות ביז תשרי. אינ צו די חובות וואס פון תשרי ביז כסלו וועט ניט העלפן דר פרוזבול. הט זיך דאך דר מלוה שאדן גמאכט. איז כשר דר פרוזבול. וואררום ניט ווי דר דין איז נאר דאך געווים ניט (והמאוחר פסול) אבר

מלוה נאה דפרוזבול אינו מועיל אלא להלואות שלפניו דמשנמסרו לב״ד הרי הן כגבוי ושוב אין משמיטות הלכך הלואות הבאות אחריו שלא נמסרו לב״ד משמיטות נמצא דמפסיד במה שמקדים זמנו אבל פרוזבול מאוחר כשר שאיחר זמנו והוא הלוה בינתים וכשמוציא פרוזבול זה ורואים ב״ד הזמן סבורים שאותן הלואות קדמו לפרוזבול ונמצא גובה שלא כדין: **שטרי חוב המוקדמים** פסולים. כגון דקאי בניסן וכתב בשטר זמן תשרי שלפניו פסולים משום דגובה שלא כדין מן הלקוחות שבין תשרי לניסן וקנסינהו רבנן דלא ליגבו בשטר זה מן הלקוחות כלל ואפילו מניסן ולהלן גזירה שמא יגבה מאותן שבין תשרי לניסן שלא כדין ומיהו לא הוי השטר פסול מחמת שהעדים שחתמו בו הוי רשעים שחתמו על השטר מוקדם בשקר דמצו העדים למימר אנחנו על עיקר המלוה חתמנו ולא על הזמן שלא באנו להעיד שנכתב ונחתם ביומו: **והמאוחרים כשרים**. דהורע כחו

שטרי חוב המוקדמים פסולים · והמאוחרים כשרים · אחד לוה מחמשה

אז ער הט איין געשריבן איין שפעטערע צייט. דהיינו ער איז געשריבן געווארן אין כסלו אונ ער הט איין געשריבן דעם זמן ניסן [דעם ניסן וואס וועט זיין] איז דאך דר פרוזבול כשר. ווארום אין אמת העלפט דאך נאר דר פרוזבול צו דיא חובות וואס זענן געווען ביז כסלו וואס מען שרייבט דעם פרוזבול אבר די חובות וואס פון כסלו ביז ניסן וואס אויף זיי איז ניטא קיין פרוזבול דארף זיין פר כאפן. אונ אז ער הט איין געשריבן אין פרוזבול איין פאלשן זמן. ניסן. וועט ער דאך מאנען די חובות פון כסלו ביז ניסן דורך דעם פרוזבול. אונ דס איז דאך ניט וויא דר דין. דאריבר האבן איהם די חכמים גקנסת אז דר גאנצער פרוזבול זאל זיין פסול. אונ אפילו צו די חובות וואס ביז כסלו זאל ער אויך ניט העלפן (שטרי חוב המוקדמים פסולין) וועלכן וואס זענן געשריבן געווארן אויף איין פריערגע צייט. דהיינו ער הט געבארגט געלט בכסלו. אונ ער הט געשריבן אין שטר תמוז [דעם תמוז וואס איז געווען]. אונ אז דר לוה וועט ניט האבן צו צאהלן וועט דר מלוה אוועק נעמן די פעלדר וואס דר לוה הט פר קופט [ווי דר דין איז]. אונ ער דארף אבר נאר נעמן די פעלדר וואס דר לוה הט פר קופט נאך דעם וויא ער הט געבארגט די געלט [ווייל בשעת ער הט געבארגט געהערן אלע פעלדר צום מלוה אונ אז ער פר קופט אפעלד פר קופט ער דעם מלוה'ס אפעלד]. אבר די וואס ער הט פר קופט איידר ער האט געבארגט געהער ניט צום מלוה איז דאך אין אמת דארף דאך נאר דר מלוה נעמן די פעלדר ווי דר לוה הט פר קופט פון כסלו אן אונ ווייטר אבר ניט די וואס פר כסלו. אונ אז עס שטייט אבר אין שטר איין פריערגר זמן. פון תמוז. וועט ער אוועק נעמן די פעלדר וואס זענן פר קופט געווארן פון תמוז [וואס דס איז געווען פר דר הלואה] ניט וויא דר דין איז. דאריבר האבן איהם די חכמים גקנסת אונ האבן גזאגט אז דר שטר איז פסול אונ מען קען ניט אוועק נעמן אפילו די פעלדר וואס זענן פר קופט געווארן פון כסלו (והמאוחרין כשרים) אבר אז ער הט געשריבן אין שטר אשפעטעריגן זמן. דהיינו ער האט געבארגט אין כסלו אונ האט איין געשריבן ניסן [דעם ניסן וואס וועט זיין] האט זיך דאך דר מלוה אליין אשאדן געטאן. ווארום אין אמת מעג ער דאך נעמן די פעלדר וואס זענן פאר קופט געווארן פון כסלו אונ אז עס שטייט אין שטר ניסן וועט ער דאך נאר נעמן די פעלדר וואס זענן פר קופט געווארן פון ניסן אונ ניט פריער. אזו איין שטר איז כשר (אחד לוה מחמשה) אונ איין

מחמשה כותב פרוזבול לכל אחד ואחד · חמשה לוין מאחד אינו כותב אלא פרוזבול אחד לכולם: ו אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע · אם אין לו מזכה הוא בתוך שדהו כל שהוא· היתה לו שדה ממושכנת בעיר כותבין עליה פרוזבול · רבי חוצפית אומר כותבין לאיש על נכסי אשתו · וליתומים על נכסי אפוטרופין: ז כוורת דבורים · רבי

אליעזר

כתו של מלוה שאינו טורף לקוחות אלא מזמן שכתוב בשטר: כותבין פרוזבול לכל אחד ואחד. שכל מלוה ומלוה צריך שימסור שטרותיו לב"ד ויכתוב לו פרוזבול שלך כשחמשה לוין מא' אינו כותב אלא פרוזבול א' שאין כאן אלא מלוה א' ואע"פ שהלוין מרובין כשיש למלוה פרוזבול אחד על כולן דיו: ו אלא אם כן יש לו קרקע. ללוה שאז השוב החוב כגבוי ביד בית דין ולא קרינא ביה לא יגוש: אם אין לו. ללוה ומלוה יש לו מזכה לו מלוה ללוה בתוך שדהו קרקע כל דהו וכותבים עליו פרוזבול ואפילו כתוב אלא מנה משום דקרקע כל שהוא ראויה לגבות בה כל חובו כגון דגבי והדר גבי עד דמשלים כל חובו: היתה לו. ללוה שדה ממושכנת בעיר בין שאחרים משכנו אותה לו בין שמשכן הוא לאחרים כותבין פרוזבול: כותבין לאיש על נכסי אשתו. כגון קרקע של נכסי מלוג שהוא אוכל פירות: על נכסי אפוטרופין. שלווין לצורך היתומים והיתומי' אין להם קרקע: ז כוורת דבורים וכו'. כשהי' מחובר' בטיט הכל מודים שהיא כקרקע לכל דבר ואם היתה

מונחת

מענטש הט גבארגט פון פינף מענטשן געלט. זענן דא פינף מלוה'ם (כותב פרוזבול לכל אחד ואחד) דארפן זייא פינף פרוזבולס. ווארום יעדר מלוה דארף איין פרוזבול (חמשה לוין מאחד אינו כותב אלא פרוזבול אחד לכולם) אונ אז פינף מענטשן בארגן געלט פון איינעם איז דאך נאר דא איין מלוה איז גנוג איין פרוזבול אוף אלע חובות: ו (אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע) מען שרייבט ניט קיין פרוזבול נאר ז ז דר לוה הט פעלדר (אם אין לו מזכה הוא בתוך שדהו כל שהוא) אונ אוב דר לוה האט ניט קיין פעלדר נאר דר מלוה האט. שיינקט דר מלוה דעם לוה אשטיקל פעלד הפקנה אוף דעם תנאי ער זאל איהם צוריק אפ געבן נאר דר וויל איז דאס דעם לוה'ס אונ מען שרייבט איין פרוזבול (היתה לו שדה ממושכנת בעיר כותבין עליה פרוזבול) ווען דר לוה הט גהאט אפעלד נאר זיא איז געווען פאר זעצט באיי איינם (ער הט אוף איר גבארגט געלט) אדר באיי דעם לוה הט איינר גבארגט געלט אונ מען הט באי ים פאר זעצט אפעלד. מעג מען שרייבן איין פרוזבול. רבי חוצפית זאגט (כותבין לאיש על נכסי אשתו) מען מעג שרייבן איין פריזבול צו איין מאן אוב זיין וויב הט פעלדר. אפילו די פעלדר הט זיא איין ירושה וואס ניי גהערן ניט צום מאן. נאר וויל דיא פירות פון דר פעלד גהערן צום מאן מעג מען שון שרייבן איין פרוזבול (וליתומים על נכסי אפוטרופין) אונ אוב איין אפוטרפוס הט גבארגט געלט פאר די יתומים. אונ די יתומים האבן ניט קיין פעלדר נאר ווי באלד דר אפוטרופוס הט פעלדר מעג מען שון שרייבן איין פרוזבול: ז (כוורת דבורים) איין בינשטאק וואס ער שטייט אוף דר ערד אונ איז ארום גקלעבט מיט ליים צו דר ערד. האלטן אלי אז דר בינשטאק ווערט גרעכינט אזו ווי די ערד. אונ אוב ער שטייט ניט אוף דר ערד נאר עס ליגט האלץ אדר אנדרי זאכן אוף דר ערד אונ דארוף שטייט דר בינשטאק האלטן אלי אז דס הט ניט דעם דין ווי די ערד. נאר אז דר בינשטאק שטייט אוף

דער

אליעזר אומר הרי היא כקרקע · וכותבין עליה פרוזבול · ואינה מקבלת טומאה במקומה · והרודה ממנה בשבת חייב · והכמים אומרי׳ אינה כקרקע · ואין כותבין עליה פרוזבול. ומקבלת טומאה במקומה· והרודה ממנה בשבת פטור :

ח המחזיר חוב בשביעית יאמר לו משמט אני · אמר לו אעפ"כ · יקבל ממנו · שנאמר (דברים ט"ו) וזה דבר השמטה

שיחא על גבי יתדות הכל מודים שהיא ככלים ואינה כקרקע לא נחלקו אלא שמונח׳ על גב קרקע והיא מחוברת בטיט : ר"א אומר הרי הוא כקרקע. ונקנית בכסף בשטר ובחזקה כקרקע : וכותבין עליה פרוזבול. אם יש ללוה כורת כאילו היה לו קרקע : ואינה מקבלת טומאה. כדין שקרקע שמחובר אינו מקבל טומאה : והרודה. מחלות דבש שבתוכה בשבת חייב חטאת כתולש דבר ממקום גידולו דכתיב (שמואל א יד) ויטבול אותה ביערת הדבש וכי מה ענין יער אצל דבש אלא מה יער התולש ממנו בשבת חייב חטאת אף דבש הרודה ממנו חייב חטאת ואין הלכ׳ כר"א : ח המחזיר חוב בשביעית בסוף שביעית דהיינו במוצאה שאין שביעית משמטת אלא בסופה שנאמר (דברים טו) מקץ שבע שנים : אמר לו אעפ"כ. אמר לו הלוה אעפ"כ אני רוצה לפרוע לך : יקבל ממנו. ולא עוד אלא שמותר לו שתהא ידו פשוטה לקבל בשעה שאומר לו משמט אני : שנאמר וזה דבר השמטה. כלו׳ דבור בעלמא שמוציא מפיו שהוא משמט דיו ובדבור ראשון שאמר משמט אני סגי וא"צ שיאמ׳ ויפנה

דר ערד און איז ניט ארום גקלעבט מיט ליים קריגט רבי אליעזר מיט די חכמים אוב ער הט דעם דין ווי די ערד אדר ניט. רבי אליעזר זאגט (הרי הוא כקרקע) דר כורת איז גלייך ווי די ערד. און אז איינר קויפט באיי דעם אנדרן איין כורת איז ער אים קונה מיט געלט אדר מיט איין שטר מכירה אדר אז מען טוט איין חזקה אין אים. אזו ווי אזי פעלדר (וכותבין עליה פרוזבול) און אז דר לוה הט איין כורת מעג מען שרייבן איין פרוזבול. (ואינה מקבלת טומאה במקומה) און אז עס רירט זיך אן הטומאה אן דעם כורת ווען ער שטייט אוף זיין ארט ווערט ער ניט טמא. אזו וויא ערד ווערט ניט טמא (והרודה ממנה בשבת חייב) און אז מען נעמט ארויס די האניג פון דעם בינשטאק אום שבת איז ער חייב. גלייך וויא ער וואלט אפ געריסן פון דר ערד (וחכמים אומרים אינה כקרקע) און די חכמים זאגן דר בינשטאק הט ניט דעם דין ווי די ערד. און אז איינר קויפט איין בינשטאק איז ער אים אנדרש ניט קונה סיידן ער נעמט אים צו זיך. אזו ווי אנדערע מטלטלין (ואין כותבין עליה פרוזבול) און מען שרייבט ניט קיין פרוזבול אוף איין בינשטאק (ומקבלת טומאה במקומה) און אז עס רירט זיך אן הטומאה אן דעם בינשטאק ווערט ער טמא (והרודה ממנה בשבת פטור) און דר וואס נעמט ארויס די האניג פון דעם בינשטאק אום שבת איז ער פטור. ווארום דס איז ניט באהעפט צו דר ערד : ח (המחזיר חוב בשביעית) ווען איינר גיט אוועק איין חוב אום שביעית (וואס מען הט ניט גישריבן אוף אים קיין פרוזבול) (יאמר לו משמט אני) זאל דר מלוה זאגן איך האלט שמטה (ווער איך ניט צו נעמן דעם חוב) (אמר לו אף על פי כן) און אז דר לוה זאגט תאמיש עס איז שמטה פון דעסט וועגן וויל איך דיר געבן די געלט במתנה (יקבל ממנו) מעג דר מלוה צו נעמן די געלט (שנאמר) ווארום עס שטייט אין פסוק (וזה דבר השמטה) און דר טייטש דס איז די רייד שמטה. איז דר פשט דר מלוה דארף נאר ריידן (און זאגן צום לוה עס איז שמטה. און דר מיט וס ער זאגט עס איז שמטה. איז ער שון יוצא. און

ער

השמטה. כיוצא בו רוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו, יאמר להם רוצח אני. אמרו לו אעפ"כ. יקבל מהם. שנא׳ (שם י"ט) וזה דבר הרוצח: ט המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו. הלוה מן הגר שנתגיירו בניו עמו. לא יחזיר לבניו. ואם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו. כל המטלטלין נקנין במשיכה. וכל המקיים את דברו רוח חכמים נוחה הימנו:

ויסנה שנאמר וזה דבר אין לך אלא דבור ראשון וכן זה דבר הרוצח: ט המחזיר חוב בשביעית. היינו שאומר למלוה אעפ"כ ומחזיר לו מעותיו רוח חכמים נוחה הימנו: לא יחזיר לבניו. אינו חייב להחזיר לבניו אם מת הגר: ואם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו. ודוקא לבניו שנתגיירו עמו משום דעובד כוכבים יורש את אביו מן התורה דכתיב (דברים ב׳) כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר ואם לא יחזיר לבניו יש לחוש שלא יחזרו לסורם שיאמרו אם היו עובדי כוכבים היו יורשים אביהם והיו צריכין להחזיר להם אבל כיון שהיתה הורתם שלא בקדושה ולידתם בקדושה דמעולם לא ירשו את אביהם מן התורה ולא היתה ירושה זו ראויה להם לעולם אין לחוש בזה שמא יחזרו לסורם והמחזיר להם אין רוח חכמים נוחה הימנו: כל המטלטלין נקנין במשיכה. וכל זמן שלא משך יכול כל אחד מהם לחזור בו ואע"פ שנתן המעות אין המעות קונות עד שימשוך החפץ הנקנה ואעפ"כ המקיי׳ את דבריו ואינו חוזר בו ואפי׳ לא משך רוח חכמים נוחה הימנו דהכי תניא איפת צדק והין צדק (ויקרא יט) שיהא לאו שלך צדק והין שלך צדק:

סליק מסכת שביעית

ער מעג שון צו נעמן דעם חוב (כיוצא בו רוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו) דעם גלייכן איז ווען איין רוצח ווערט פאר טריבן אין זיין עיר מקלט (ווי עס שטייט אין דר תורה). אונ די מענטשן פון שטאט ווילן אים אפ געבן כבוד (יאמר להם רוצח אני) מוז ער זאגן איך בין איין רוצח (אמרו לו אף על פי כן יקבל מהם) אונ אז זיי זאגן צו אים פון דעסט וועגן ווילן מיר דיר דאך אפ געבן כבוד. מעג ער אן נעמן כבוד פון זיי (שנאמר) ווארום עס שטייט אין פסוק (וזה דבר הרוצח) איז דער טייטש דס איז די רייד. רוצח. ער דארף זאגן איך בין איין רוצח. אונ אז ער זאגט. איז שון גינוג: ט (המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו) אוב דר מלוה זאגט עס איז שמטה. אונ דר לוה זאגט פון דעסט וועגן וויל איך דיר אפ געבן די געלט. אונ ער גיט אים טאקי אפ די געלט. זענן די חכמים פון אים צו פרידן (הלוה מן הגר שנתגיירו בניו עמו) ווען איינר בארגט געלט פון איין גר וואס ער הט זיך מגייר גוועזן מיט זייני קינדר אונ דר גר איז גשטארבן (לא יחזיר לבניו) דארף ער ניט אפ געבן דעם חוב די קינדר (ואם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו) אונ אוב ער הט אפ געגעבן זענן די חכמים פון אים צו פרידן (כל המטלטלין נקנין במשיכה) אלי מטלטלין (דס הייסט אלי זאכן וואס מען קען טראגן פון איין ארט אויף דעם אנדרן) וואס איינר קויפט באיי דעם אנדרן אפילו ער הט שון געגעבן געלט איז ער ניט קונה. נאר מען קען חרטה האבן. ביז דר לוקח נעמט די מטלטלין צו זיך. דא קען מען ניט חרטה האבן (וכל המקיים דברו רוח חכמים נוחה הימנו) אונ אז ער הט נאך ניט גנומן די מטלטלין צו זיך אונ זיי האבן ניט חרטה פון ווי זיי האבן אפ גרעט. אונ יעדר האלט זיין ווארט. זענן די חכמים פון זיי צו פרידן: